

Riksdagens protokoll

2009/10:121

Onsdagen den 19 maj

Kl. 09.00 – 16.37

Protokoll
2009/10:121

1 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelser:

Interpellation 2009/10:375

Till riksdagen

Interpellation 2009/10:375 Barnfattigdom

av Hillevi Larsson (s)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 29 juni 2010.

Skälet till dröjsmålet är redan inbokade engagemang.

Stockholm den 11 maj 2010

Socialdepartementet

Göran Hägglund (kd)

Enligt uppdrag

Marianne Jenryd

Expeditions- och rättschef

Interpellation 2009/10:376

Till riksdagen

Interpellation 2009/10:376 Barnomsorg på obekvämt arbetstid

av Hillevi Larsson (s)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 8 juni 2010.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang och resor.

Stockholm den 12 maj 2010

Utbildningsdepartementet

Jan Björklund

Till riksdagen

Interpellation 2009/10:377 Lagföring vid nedskräpning
av Gunilla Carlsson i Hisings Backa (s)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 8 juni 2010. Miljöministern har inte möjlighet att besvara interpellationen inom anvisad tid på grund av redan inbokade engagemang.

Stockholm den 11 maj 2010

Miljödepartementet

Andreas Carlgren (c)

Enligt uppdrag

Lena Ingvarsson

Expeditions- och rättschef

2 § Hänvisning av ärende till utskott

Föredrogs och hänvisades

Skrivelse

2009/10:213 till miljö- och jordbruksutskottet

3 § Anmälan om inkomna faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen

Förste vice talmannen anmälde att följande faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och överlämnats till utskott:

2009/10:FPM78 Förordning om europeiska miljöräkenskaper
KOM(2010)132 till finansutskottet

2009/10:FPM79 Meddelande om humanitärt livsmedelsbistånd
KOM(2010)126 till utrikesutskottet

4 § Förnyad bordläggning

Föredrogs och bordlades åter

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2009/10:AU13

Socialförsäkringsutskottets betänkande 2009/10:SfU15

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2009/10:AU12

Socialförsäkringsutskottets betänkande 2009/10:SfU16

Näringsutskottets betänkanden 2009/10:NU16, NU18, NU19 och NU21

Föredrogs

försvarsutskottets betänkande 2009/10:FöU8

Försvarsmaktens personalförsörjning m.m. (prop. 2009/10:160 och re-
dog. 2009/10:RRS7).

*Försvarsmaktens
personalförsörjning
m.m.*

Anf. 1 PETER JONSSON (s):

Herr talman! Först yrkar jag bifall till reservationerna 1 och 2.

Ordning och reda borde vara en självklarhet för en regering. Ordning och reda borde vara en självklarhet också i det politiska beslutsfattandet. Ordning och reda är för oss socialdemokrater en självklarhet när vi stiftar nya lagar.

Vi har sett hur den här regeringen under fyra år, på område efter område – sjukförsäkring, a-kassa eller vad det vara månde – helt enkelt har hafsat ihop en lagstiftning som man sedan har fått dra tillbaka och ändra.

Nu är vi framme vid Försvarsmaktens personalförsörjning. Det är inget undantag. Det är inte bara vi som anser att det är ett hafsverk. Lagrådet har ganska kraftfullt pekat på att en hel del saknas och måste genomföras för att lagstiftningen ska fungera i verkligheten.

Det finns inga förordningar. Det saknas avtal. Nu genomför Försvarsmakten den största förändringen under det senaste seklet och vi går från ett värnpliktssystem – ett totalförsvarssystem – mot ett yrkesförsvar.

Om man gör de här stora förändringarna, som vi inte tycker att man borde göra, kommer man att tappa något som är oerhört viktigt för Försvarsmakten, nämligen den folkliga förankringen. Hela landet måste äga Försvarsmakten. Så kommer det inte att bli nu.

Andra länder måste tycka att det är trovärdigt hur vi lever upp till vår militära alliansfrihet inom ramen för den säkerhetspolitiska solidaritet som vi numera ingår i.

Vår försvarsmakt är både nationell och internationell.

Mona Sahlin har sträckt ut handen till den borgerliga regeringen ett antal gånger för att få ett brett samtal om försvarsfrågorna. Regeringen har valt att nonchalera detta. I stället valde man att jobba vidare med mantrat att själv är bäste dräng.

Nu ser vi att det inte fungerar. Den lagtext som vi ska fatta beslut om i dag är ett slarvigt hastverk. Som jag sade tidigare har Lagrådet riktat stark kritik, de fackliga organisationerna likaså.

Sammanfattningsvis kan man säga att regeringen inte bara ställer Försvarsmakten utan även riksdagen och Sveriges invånare inför en rad oklarheter.

De lagar, förordningar och avtal som ska ge ett robust och uthålligt system föreligger inte. Jag kan nämna a-kassan som exempel. En person som går in i det frivilliga systemet, har ett jobb vid sidan om och har en fackföreningsavgift och en a-kasseavgift som ska betalas ska, av den grundläggande soldatutbildningens ersättning på 72–73 kronor per dag, betala dessa avgifter fullt ut eftersom det inte är överhoppningsbart i ett frivilligt system.

När det gäller lagen om anställningstrygghet pågår det en utredning som ska vara klar i december nästa år och eventuellt träda i kraft 2012.

Man vill förlänga lagen om anställningstrygghet till åtta år när det gäller visstidsanställning.

Tror inte regeringen att andra kommer in med förslag till förändringar, till exempel polisen och räddningstjänsten? Därmed har man urholkat lagen om anställningstrygghet.

Personalkostnaderna i det nya systemet kommer sannolikt att öka ganska kraftigt. De som blir kontraktsanställda eller visstidsanställda kommer naturligtvis att kräva ganska hög lön.

Vi kunde se i Svenska Dagbladet i dag att försvarsministern slår sig för bröstet över att 85 procent har sökt från värnpliktskullen till frivilligheten. Just nu, ja. Nu har vi massarbetslöshet. De som nu gör värnplikten och ser att det finns en arbetsmarknad som inte fungerar kommer naturligtvis att söka vidare. Men när vi får en högkonjunktur och det är lätt att få jobb kommer kravet på en lön på 25 000–30 000 i månaden. Då kommer kostnaderna i systemet att skena.

Vi kommer att få ett konjunkturanpassat frivilligt system. Pliktutredningen pekade på att det finns en risk för det. Kostnaderna skjuter man till nästa regering och framtida riksdagar och regeringar att avgöra.

Problemet är att det inte finns något färdigt förslag – jag har pekat på några saker. Det är därför vi är så kritiska mot att man förändrar detta redan den 1 juli.

Vi, från de rödgröna partierna, menar att man bör se över pliktlagen. Om vi vinner valet – vilket jag hoppas att vi gör – kommer vi under nästa år att utvärdera det här frivilligsystemet för att skapa förutsättningar för ett robust förslag.

Risken är, som sagt, att vi i dag fattar beslut om att värnplikten ska försvinna och att vi får ett frivilligt system där jag tror att den folkliga förankringen blir ett bekymmer.

Man ska plocka in 4 000 personer varje år i det frivilliga systemet. 6 000–7 000 ska ingå i ett kontraktssystem och ungefär 9 000 ska vara fast anställda. Man menar att man ska plocka ut 6 000. De 4 000 som inte kommer in i det frivilliga systemet ska gå till hemvärnet. De kommer inte att gå till hemvärnet. Det är jag helt övertygad om.

Man säger att man, efter att ha gjort sina roteringar internationellt, ska gå in i hemvärnet om man vill. Jag tror inte att man kommer att göra det heller.

Det här förslaget, försvarsminister Sten Tolgfors, är dåligt genomarbetat. Det finns stora risker för att vissa delar av det som är det viktigaste vi har, den folkliga förankringen, kommer att försvinna i framtiden.

Med det yrkar jag bifall till reservationerna 1 och 2.
(Applåder)

I detta anförande instämde Michael Hagberg (s).

Anf. 2 GUNILLA WAHLÉN (v):

Herr talman! Vänsterpartiet och vi inom det rödgröna samarbetet har slagit fast att utgångspunkten för den framtida försvarspolitikerna är att Sverige ska förbli militärt alliansfritt.

Den rödgröna försvarspolitikerna säger bestämt nej till att Sverige ska ansöka om medlemskap i Nato.

Försvars- och säkerhetspolitiken ska vara långsiktig, uthållig och tydlig. Det gäller särskilt i ett läge där Försvarmakten står inför så stora förändringar som föreslås i propositionen *Modern personalförsörjning för ett användbart försvar – vissa frågor om Försvarmaktens personal*.

En annan viktig utgångspunkt är att internationell säkerhet ska vila på samarbete och ett starkt globalt regelverk under FN:s ledning. Global säkerhet förutsätter ett starkt globalt regelverk. Många av de nya hoten mot vår säkerhet ska i första hand lösas inom FN:s ram. Det är viktigt för Sverige att FN fungerar väl. Medlemsländerna måste ge FN de förutsättningar som krävs för att klara de nya uppgifterna. Vi vill att Sverige ska höja och skärpa sin profil i FN.

Jag menar att den otydlighet och den brist på handlingskraft som Alliansen under sina år vid makten visat inom försvars- och säkerhetspolitikens område har skapat problem med trovärdigheten för vår vilja att stå fast vid att Sverige ska vara militärt alliansfritt. Det finns minst lika många ställningstaganden från Alliansen som det finns partier inom Alliansen. Tydligast är Folkpartiet som klart deklarerat att man vill ansluta Sverige till Nato. Moderaterna vill göra det på sikt. Klargörandena och tydligheten från Kristdemokraterna och Centerpartiet kan jämföras med den dimma som fanns i Lützen och som avgjorde Gustav II Adolfs öde 1632.

Kan ni från en samlad allians i dag så här vid den sista stora försvarsdebatten i riksdagen före valet ge besked i fråga om Sveriges alliansfrihet?

Även då det gäller frågan om Försvarmaktens framtida personalförsörjning är oklarheten minst lika stor. Det som nu föreslås av regeringen är inte ett genomarbetat och heltäckande förslag till ett framtida personalförsörjningssystem, utan det sträcker sig bara till avveckling av värnpliktsutbildningen i fred den 1 juli 2010. Hur det framtida systemet för personalförsörjningen inom Försvarmakten ska fungera är dock fortfarande ytterst oklart. Det är oklart inte bara för mig, för Vänsterpartiet eller för den rödgröna oppositionen utan även för Försvarmakten, för allmänheten ute i landet och för Lagrådet.

Underlaget vad gäller lagar, redovisning av vilka förordningar som måste beslutas och vilka kollektivavtal som måste gälla är mycket bristfälligt. Svaren på dessa frågor har regeringen hänskjutit till en utredning att klarlägga. Detta arbete ska vara avslutat i december 2010 – först om ett halvår. Tidigast om ett och ett halvt år kan hela personalutbildningssystemet och personalförsörjningssystemet finnas på plats.

Kan försvarsminister Tolgfors i dag redogöra för varför det är så bråttom att avveckla värnpliktssystemet i fredstid? Vad är det som är så akut? Vad är det man vill uppnå redan nu med att avveckla den delen? Varför kan man inte bara förkorta dagens utbildningstid för värnpliktiga, införa könsneutral värnplikt nu och sedan samlat genomföra en modern ändamålsenlig personalförsörjning under väl genomarbetade former?

Vi kan ändå konstatera att med den grund i värnplikt som våra soldater i internationella insatser har i dag fullgör de sina uppgifter med ett mycket högt betyg. Vår ÖB Sverker Göranson har befast detta i en debattartikel i Dagens Nyheter den 11 maj i år. Han skriver:

”Åtta av tio som gör värnplikt anger att de vill fortsätta när det blir frivilligt om drygt två månader – den 1 juli. Detta är de första siffrorna på

den historiska omställning av Försvarsmakten som sker nu i år. Den sista kullen som tjänstgör över den 1 juli – 700 värnpliktiga – har alla fått frågan om de vill fortsätta när det blir frivilligt. 550 har svarat ja, nästan 80 procent vill fullfölja sin utbildning.”

Min tolkning av detta är att Pliktverket med nuvarande system har lyckats riktigt bra. Man har antagit rätt personer. Frågan kvarstår därför varför ni måste göra denna historiska förändring så förhastad och ogenomtänkt redan nu.

ÖB konstaterar i samma artikel i DN:

”Alla pusselbitar till det nya försvaret är inte klara ännu. Vi kommer att skruva, jämka och ändra under en lång tid. Vi kommer att göra miss-tag ibland, men av det lär vi oss att skapa något bättre.”

Mitt förslag är att man ska fortsätta skruva, jämka och förankra tills fler bitar faller på plats och det nya personalförsörjningssystemet är genomarbetat, förankrat och legitimerat hos viktiga instanser. Först då är det dags att komma till riksdagen med ett nytt förslag till ett nytt personalförsörjningssystem.

Herr talman! Försvarsmaktens framtida personalförsörjningssystem måste klara av att förse försvaret med tillräckligt mycket personal av tillräckligt hög kvalitet, oavsett säkerhetspolitisk och ekonomisk konjunktur. Systemet måste vara robust och långsiktigt uthålligt.

Vår försvarsmakt måste vara både nationellt och internationellt trovärdig. Vi vill ha ett folkligt förankrat försvar som respekteras av medborgarna. Sveriges försvar måste ha en trovärdig nationell utformning som anpassas till de säkerhetspolitiska förhållandena. Ett robust, uthålligt och trovärdigt personalförsörjningssystem är en helt grundläggande förutsättning för detta.

Det är inte bara vi som starkt kritiserar regeringens handlande och förslag. Försvarsmakten har i ett underlag till regeringens försvarspolitiska proposition uttalat värdet av att Försvarsmakten ges rätt att anställa soldater och sjömän under en viss tid. Försvarsmakten antyder i sitt budgetunderlag till regeringen att kollektivavtalade tidsbegränsade anställningar kan ha säkerhetspolitisk påverkan och menar därför att frågan bör hänskjutas till lagstiftaren och inte lösas genom kollektivavtal. Arbetstagarparten Officersförbundet och Saco Försvar motsätter sig detta starkt.

Vänsterpartiet anser att det är helt fel att lagstifta om en tidsbegränsad anställningsform särskilt för försvarsanställda. Försvaret ska inte utgöra ett arbetsrättsligt undantag på svensk arbetsmarknad utan behandlas som alla andra avtalsområden, med möjlighet för arbetsmarknadens parter att avtala om avsteg från lagen.

Vi kan inte se något skäl till att försvaret ska ha ett särskilt behov av undantag. Om vi skapar nya speciallösningar genom lagstiftning riskerar vi att den svenska modellen försvagas. Vi riskerar också diskussioner om avsteg från den arbetsrättsliga lagstiftningen inom andra branscher av insatskaraktär.

Låt inte pendeln slå över så att hela vår framtida personalförsörjning och utbildning anpassas till utlandstjänstgöring.

I dag utgörs cirka en tredjedel av försvarsbudgeten av personalkostnader – drygt 40 miljarder. Ett yrkesbaserat försvar riskerar att medföra betydligt ökade kostnader. Försvarsmaktens personalkostnader riskerar att bli systematiskt underkompenserade i den framtida budgetbehand-

lingen. Regeringen har inte visat hur denna kostnadsökning ska finansieras och vad som ska bli föremål för nedprioritering.

Regeringen ställer inte bara Försvarsmakten utan även riksdagen och Sveriges invånare inför fler oklarheter:

- De lagar, förordningar eller avtal som ger ett robust och uthålligt system finns inte.
- Personalkostnaderna i ett nytt system kommer med största sannolikhet att öka.
- Hur kostnaderna ska finansieras skjuter regeringen på framtidens riksdagar och regeringar att avgöra.

Regeringen har misskött lagstiftningsarbetet inom försvarsutskottets liksom inom flera andra utskotts beredningsområden. Vi har därför med stöd av 4 kap. 11 § riksdagsordningen begärt att utskottet ska inhämta ett yttrande från Lagrådet över propositionen. Den borgerliga majoriteten i utskottet har med en rösts övervikt vägrat att bifalla denna begäran.

Enligt vår mening står det därmed klart att riksdagen ännu inte medgivit någon förändring av personalförsörjningssystemet. Regeringens agerande under de senaste åren har föregripit riksdagens beslut, inkräktat på riksdagens beslutsområden.

Herr talman! Jag välkomnar den anmälan som är inlämnad till KU och där det begärs att man granskar om regeringens personalförsörjningssystem inom Försvarsmakten ligger inom ramen för vad regeringen kan besluta om utan att inhämta riksdagens medgivande.

När det gäller propositionens skrivningar om Försvarsmaktens personalpolitik välkomnas ett bättre omhändertagande av våra återvändande soldater.

Svenskar som förtjänstfullt deltar i utländska missioner ska på rätt sätt visas uppskattning för sitt arbete. Regeringens iver att förstöra våra gemensamma trygghetssystem bidrar knappast till att förbättra situationen för soldater som har varit i internationell tjänst. Det handlar om ersättningar vid sjukdom och om en fungerande vård, anställningsvillkor och situationen för soldaternas familjer. Det är viktigt att Försvarsmakten som myndighet tar hand om dem som gjort internationell tjänst. Det är viktigare än att inrätta ett nytt medaljsystem.

Låt inte pendeln slå över så att vi förlorar förmågan och kompetensen när det gäller våra nationella behov! Även den framtida utbildningen måste omfatta nationella behov och svenska förutsättningar som grund. Våra soldater och officerare måste ha en gedigen grund för att klara kraven på nationell försvarsförmåga.

Jag menar att det svenska försvaret fortsättningsvis måste ha subarktisk förmåga, det vill säga att svenska soldater ska kunna verka i ett extremt vinterklimat. Norrbotten har unika förutsättningar för övning i miljöer med en bristande infrastruktur, ett påfrestande klimat och öde-mark. Det borde ligga helt i linje med de förutsättningar som svenska soldater på internationella uppdrag många gånger möter. Det är viktigt att detta med subarktisk förmåga permanentas och att direktiven och förutsättningarna för att fortsätta denna utveckling är tydliga.

Prot. 2009/10:121
19 maj

*Försvarsmaktens
personalförsörjning
m.m.*

Vi vet att minnet är kort. Men kommer ni ihåg hur det var för några månader sedan? Hela Sveriges tågtrafik stod stilla på grund av snö och is. Värnpliktiga kallades in för att tina räls och växlar.

Herr talman! Vänsterpartiet anser att frågor som rör jämställdhet, mångfald och diskriminering inom försvaret är mycket viktiga. Det handlar då om såväl värnpliktiga som anställda.

Försvarsutskottet anser att det är mycket viktigt att regeringen och dess myndigheter fortsätter att driva arbetet framåt när det gäller jämställdhet och mångfald. Det är mycket bra. Men jag vill utveckla det resonemang som utskottet för. Jag anser att en ökad andel kvinnor till exempel i fredsfrämjande insatser är ett mål i sig. För att Sverige ska kunna uppfylla sina åtaganden enligt FN:s resolution 1325 om att öka andelen kvinnor i fredsfrämjande insatser måste andelen kvinnor öka rejält. Det måste anges i tydliga mätbara mål.

Sverige ska enligt handlingsplanen för genomförandet av FN:s resolution verka för att integrera 1325-perspektivet i utvecklingen.

Vi kan nu krasst konstatera att regeringen kapitalt har misslyckats med att uppnå en rimlig fördelning mellan män och kvinnor. Läget har obetydligt förändrats under den senaste mandatperioden. Kvinnor måste antas redan nu, särskilt med tanke på att vi för framtiden vill få in fler kvinnliga officerare och chefer inom försvaret.

Den dagliga arbetsmiljön och karriärmöjligheterna måste också stimulera kvinnor till att stanna kvar inom Försvarsmakten. Kvinnorna måste *veta och reellt se* att de har samma möjligheter som männen att påverka och utveckla det svenska försvaret.

Herr talman! Eftersom vi ställer upp på ett värde som icke-diskriminering är det angeläget att det svenska försvaret kan bidra till att hbt-frågor uppmärksammas i alla relevanta sammanhang på det internationella planet.

Vår ÖB Sverker Göranson har i en artikel förra veckan tagit upp diskussionen om vilka som ska rekryteras till försvaret. Han skriver så här:

”Några av de nyckelord som attraherar dem vi nu söker är: Spänning, äventyr, utvecklande, annorlunda – unikt, gemenskap och meriterande. Som jag ser det kan vi i Försvarsmakten fylla dessa ord mer än väl med meningsfullt innehåll.”

Var finns ord som värdegrund, insats för fred och mänskliga rättigheter, skydda civila, skydda från sexuella övergrepp som vapen i konflikter – en värdegrund som dagens och gårdagens värnpliktiga hade med sig i bagaget när de sökte till frivilliga insatser i främmande länder? De värdena måste finnas kvar när vi söker och rekryterar personal till försvaret.

Herr talman! Försvarsmakten ska spegla samhället när det gäller attityder och sammansättning, och Försvarsmakten är inte vilken myndighet som helst. De har långtgående befogenheter. De ska säkra vårt land, vår demokrati och våra grundläggande värden. De ska skydda människors liv och hälsa. Det är av yttersta vikt att det är rätt personer som av svenska folket får detta viktiga förtroende.

Det förslag om att i fred ta bort värnplikten som regeringen presenterar i sin proposition bygger på en rad osäkra antaganden och oklara förutsättningar, något som Försvarsmakten också har påpekat i sitt underlag.

Fram till dess att ett beslut om pliktsystemets framtid fattats ska, menar vi, personalförsörjningen även fortsättningsvis bygga på plikten.

Genom att insatsorganisationens bemanning efter hand bygger på frivillighet kan tillgängligheten och användbarheten öka utan att personalförsörjningen hotas. Att baserat på regeringens bristande och dåligt underbyggda underlag förhastat avskaffa plikten äventyrar Försvarmaktens kvalitet och förankring. Vi menar att en fullständig bedömning i frågan kan ske tidigast nästa mandatperiod.

De rödgröna partierna anser att om Sverige ska ändra i pliktlagen ska det ske med en bred majoritet för det i Sveriges riksdag. En rödgrön regering kommer efter ett år att genomföra en förutsättningslös översyn av hela frivilliga personalförsörjningssystemet.

Jag yrkar bifall till reservationerna 1 och 2.

Anf. 3 PETER RÅDBERG (mp):

Herr talman! Riksdagen ska i dag fatta ett beslut som innebär att vi ska överge en 109-årig tradition om värnplikt i fredstid.

Det är välkänt att Miljöpartiet sedan länge är förespråkare av en reformering av Försvarmaktens personalförsörjning.

Tillämpningen av totalförsvarplikten har sedan början av 1990-talet alltmer urholkats. I dag har vi endast ca 7 000 män och kvinnor som rycker in till Försvarmakten – ungefär 7 procent av en kull på 100 000.

Med ett pliktssystem finns det rigorösa skyddsvallar för individen dels genom en stor acceptans från samhällets sida, dels genom att myndigheter ser till att man till exempel får ta ledigt från jobbet för att göra militärtjänst.

När vi nu överger plikten och går in i ett system med frivillighet innebär det att Försvarmakten i princip kommer att bli som vilken arbetsplats som helst. För den enskilde kommer beslutet om att gå in i Försvarmakten eller inte att bli mer osäkert på grund av samhällets förändrade syn på Försvarmakten genom frivilligheten.

Varför ska den enskilda företagaren, eller för delen kommun och landsting, ställa upp när en person väljer att göra frivillig militärtjänst?

Hur har regeringen tacklat denna övergång från plikt till frivillighet? Svaret är enkelt: Regeringen lägger ett inte ens halvfärdigt förslag på riksdagens bord.

Lagrådets kritik är omfattande. De har en uppsjö av frågor och påpekanden riktade mot regeringens sätt att agera i frågan.

Systemet med frivillighet erbjuder i dag en dagslön på ca 72 kronor per dag och, för den som är klar med grundutbildningen, en lön på i runda tal 17 000 kronor. Hur ska Försvarmakten med dessa löner möta konkurrensen från den övriga arbetsmarknaden i en framtid där arbetslösheten sjunker?

Det allvarligaste är dock att regeringen inte har en genomtänkt strategi för och helhetsbild över hur man ska gå från plikt till frivillighet i alla delar. Vilka blir till exempel de ekonomiska konsekvenserna på lång sikt? Denna fråga går inte att besvara eftersom regeringen inte lägger fram ett helhetsförslag som vi kan ta ställning till. Övergången från plikt till frivillighet har tyvärr mycket att önska. Försvarsministern lägger fram ett förslag om att sjösätta en ny personalorganisation inom Försvarmakten och säger till dem som ska arbeta i organisationen att den i bästa fall kommer att bli klar om två till tre år, och kanske tar det ännu längre tid.

Under tiden, fram till allt är klart, kommer Försvarmakten att tvingas hanka sig fram.

Detta kommer att bli en mycket stor utmaning för Försvarmakten, där ett misslyckande kan påverka reformen under lång tid. Det är som att bygga en båt, skicka ut den på havet och säga till sjömännen: Vi hann inte bli klara med bygget, men vi ska försöka få ordning på båten medan vi är ute och seglar. Jag tror nog att en och annan sjöman tänker det värsta. Kommer vi att hinna bygga klart båten innan stormarna kommer, eller kommer stormen att ta med sig båten och besättningen till botten?

Försvarmakten kommer från den 1 juli att överleva endast om den kan rekrytera kompetent personal till sin organisation och få samhällets acceptans för verksamheten. Risken är påtaglig att de tänkta soldaterna känner som sjömännen ute på havet – kommer man att få komma tillbaka till sitt arbete när man är klar med tjänstgöringen inom Försvarmakten, eller blir man arbetslös? En sådan organisation är till viss del sönderskjuten redan innan den sätts i sjön. Det blir ingen bra start för en försvarsmakt som behöver allt stöd den kan få för att göra ett bra och viktigt arbete.

Herr talman! Både Försvarmakten och regeringen har sagt att Försvarmakten behöver stöd från hela samhället om man ska lyckas med utmaningen att gå från plikt till frivillighet. Jag delar denna uppfattning. Men om hela samhället ska ställa upp, som försvarsministern önskar, får man se till att de förslag som läggs fram på riksdagens bord innehåller inslag som samhället kan ställa upp på.

Den största utmaningen för Försvarmakten blir att attrahera de personer som kommer att vara tidvis tjänstgörande inom Försvarmakten. De soldater som finns under kontraktstiden kommer i huvudsak att tillbringa sin tid på den civila arbetsmarknaden, och där kommer samspelet mellan Försvarmaktens krav och de civila arbetsgivarna att vara centralt. Hur regeringen ska lösa denna centrala fråga lyser också med sin frånvaro i propositionen.

En person som funderar på att skriva på ett kontrakt för en tidvis tjänstgöring måste därför dels vara beredd att ta en diskussion med sin arbetsgivare, dels uppfatta det Försvarmakten kan erbjuda som tillräckligt lockande för att kompensera andra problem. Regeringen kommer inte med några förslag på detta område som jag anser är centralt för om en individ ska ta steget in i försvaret eller inte. Ska det lyckas måste det till en lagstiftning eller för den delen arbetsrättsliga avtal för att stärka detta. Inget av detta har regeringen lagt fram som förslag på riksdagens bord.

Erfarenheterna från andra reformer som ger en arbetstagare rätt att vara tjänstledig från sin arbetsplats visar att just attityden och en vilja att lösa problemen är helt avgörande. Det är inte ovanligt att arbetssökande kvinnor som är gravida eller som planerar att skaffa barn inte anställs därför att en arbetsgivare inte vill ta problemet med föräldraledigheten. Män och kvinnor som skriver på ett kontrakt med Försvarmakten skulle kunna hamna i samma situation, nämligen att arbetsgivaren inte är intresserad av att ge tjänstledigt eller att personen i fråga inte får komma tillbaka till arbetet efter slutförd tjänstgöring inom Försvarmakten.

Det centrala misstag regeringen har gjort är att ta bort värnplikssystemet innan ny lagstiftning finns på plats inom berörda områden. Försvarmakten kommer att stå på två ben samtidigt. Försvarmakten måste

å ena sidan ut på den öppna marknaden och konkurrera med andra aktörer om att locka ungdomar till sin verksamhet. Å andra sidan kan Försvarmakten aldrig betraktas som vilket företag som helst, eftersom Försvarmaktens affärsidé ytterst bestäms av riksdagen. För att Försvarmakten ska lyckas fullt ut måste det finnas ett tydligt stöd från riksdagen samtidigt som attityden från samhället formas på ett sätt som gör att denna personalförsörjningsreform inte skjuts i sank.

Herr talman! Riksdagen kommer inte att ge Försvarmakten det stöd och den uppbackning de så väl hade behövt. Därför är det nödvändigt att vi tittar över utfallet av personalförsörjningen efter ett år. Jag yrkar bifall till reservationerna 1 och 2.

Anf. 4 KARIN ENSTRÖM (m):

Herr talman! Vi tar nu ytterligare steg för att förverkliga den inriktning för försvaret som riksdagen fattade beslut om för snart ett år sedan.

Detta betänkande behandlar två huvuddelar i personalförsörjningen, nämligen en förändring av pliktlagen och en sammanhållen politik för veteransoldatfrågor. Vänsteroppositionen yrkar avslag på alltihop. Men hur kan man vara emot ett effektivare personalförsörjningssystem eller bättre villkor för dem som tjänstgör i fredsfrämjande insatser utomlands? Det är för mig obegripligt, och dagens inledande debattörer har i detta avseende inte gjort ställningstagandet klarare.

Varför måste vi då göra förändringar? Jag tror att vi måste börja med detta; det har inte berörts i dag. Varför måste plikten förändras? Jo, för att kunna få det användbara och flexibla försvar vi har beslutat om här i riksdagen måste vi förändra personalförsörjningen. Vi inser var och en – och det skriver också utskottet i sitt betänkande – att det är någonting man har efterlyst under flera år. Det gamla värnplikssystemet har tjänat ut sin roll.

De senaste åren är det bara ett fåtal som har gjort värnplikten, och systemet har varit ineffektivt. De få som har utbildats har bara krigsplacerats under två till tre år, och det är endast 30 procent som har sökt vidare till internationell tjänst. Vi har inte kunnat använda de värnpliktiga eftersom beslut om att använda värnpliktig personal kräver beslut om mobilisering.

Det har därför byggts upp två parallella organisationer för att lösa försvarets huvuduppgifter: en för försvaret av Sverige och en för insatser utomlands, alltså utlandsstyrkan. Försvarmakten har varje halvår tvingats rekrytera en helt ny omgång soldater till utlandsstyrkan i till exempel Afghanistan eller Kosovo. Detta är, som var och en förstår, ett stort resursslöseri. De soldater och förband som har tjänstgjort tillsammans i en insats är nämligen när de kommer hem bland de mest kompetenta vi någonsin har haft. Denna kompetens har dock inte tagits till vara, utan förbanden har splittrats, och sedan har rekrytering inför nästa halvår börjat om från början.

Ett annat problem med den gamla organisationen är att beredskapen har varit för dålig och för låg. Endast en tredjedel av insatsorganisationen, ca 11 000 man, har varit tillgängliga för insats – inom ett år. Detta duger inte i dagens konfliktmiljö där förmågan att snabbt vara på plats är en av de allra viktigaste faktorerna.

I det nya försvar vi redan har fattat beslut om i riksdagen och som är byggt på frivillighet får vi en sammanhållen insatsorganisation som är mer effektiv. Genom att vi behåller den upparbetade kompetensen under tid – samma förband som används för försvaret av Sverige i Sverige används i internationella insatser – får vi också en högre beredskap. Hela insatsorganisationen på 50 000 man är inte bara beredda inom ett år, utan de är beredda inom dagar och veckor. Det är så här vi bygger upp vår försvarsförmåga, och det har oppositionen inte nämnt ett ord om i dag.

Hur blir det då för den som vill tjänstgöra i försvaret? Jo, man söker dit på samma villkor oavsett om man är tjej eller kille. Man får prova på i tre månader och får då en grundläggande militär utbildning. Samma sak gäller för att engagera sig inom hemvärnet – en tre månader lång utbildning med samma utbildningsinnehåll. Under denna grundläggande utbildning är man rekryt. Det innebär att man inte är värnpliktig, och man är inte heller anställd. Eftersom man befinner sig i lite av en mellanposition är det av största vikt att medinflytande, insyn och granskning av rekrytutbildningen fungerar.

Efter den avklarade grundutbildningen kan man söka anställning, antingen som helhetsanställd eller som kontrakterad. Man kan även fortsätta inom hemvärnet. De första månaderna som anställd i Försvarsmakten ägnas åt befattningsutbildning, vilket i stort motsvarar dagens längre värnpliktsutbildning.

Herr talman! Min övertygelse är att de fördelar vi får med frivilligheten löser många av de problem vi har haft fram till i dag. Vi får högre effektivitet, högre beredskap och bättre kompetens hos personalen. Det kommer att stärka hela försvaret och försvarsförmågan.

Om den här modellen för personalförsörjning har vi haft en bred samsyn. Fem av sju partier, alltså även Miljöpartiet, var överens om detta i Pliktutredningen. Min partikollega Rolf K Nilsson kommer att utveckla detta vidare i sitt anförande.

Jag övergår nu till den andra mycket viktiga delen av detta betänkande, och det handlar om veteransoldatpolitik.

Sverige har haft personal i internationella fredsfrämjande insatser under mer än 50 år. Lite beroende på hur man räknar är det någonstans mellan 50 000 och 100 000 befattningar som har tjänstgjort under längre eller kortare tid. Trots detta har det fram till nu inte funnits någon sammanhållen politik för hur stödet inför, under och efter insats ska vara utformat. Att vi nu får en sammanhållen veteransoldatpolitik vörd namnet är i första hand en rättighetsfråga. Har man tjänstgjort i internationella insatser och i många fall riskerat livet ska man givetvis ha rätt till bra uppföljning och ett fullgott stöd från hela samhället. Det är staten, regeringen, riksdagen och Försvarsmakten skyldiga Sveriges veteraner.

Det som nu föreslås utgår från en helhetssyn som inkluderar allt från rekrytering av personalen, utbildning och förberedelser inför insatsen, stöd och åtgärder under insatsen och omhändertagande samt stöd och eventuell rehabilitering efter insatser. Också stödet till de anhöriga, särskilt barnen, utgör en viktig del i denna helhetssyn.

Propositionens förslag tar sikte på ett antal nyckelområden: information, kontakt och uppföljning. Informationen före en insats måste bli ännu bättre. Det är viktigt både för den som ska tjänstgöra och för de anhöriga så att man fattar rätt beslut, att man förstår vad man ger sig in på och

vilka konsekvenser som kan följa. Det kan gälla information om själva insatsen men självklart också om de villkor, regler och ersättningar som gäller under tiden och också hur stödet ser ut efteråt. I informationsuppdraget ingår också att Försvarsmakten satsar mer på information om syftet med internationella insatser för att öka förståelsen hos allmänheten.

För att ytterligare höja både status och samhällets kunskaper om verksamheten föreslås instiftande av nya medaljer för dem som deltagit i internationella insatser. Det ska uppföras ett officiellt minnesmonument för att hedra alla dem som tjänstgjort utomlands och för att påminna allmänheten om betydelsen av den här insatsen. Det kommer också att inrättas en årlig officiell fredssoldatsdag med förslag på den 29 maj som är den internationella fredssoldatens dag.

De anhöriga till den som är ute på en insats utgör ett otroligt viktigt stöd för den enskilde soldaten. Här kommer möjligheten till kontakt, som är den andra fokuspunkten som jag tog upp, att utvecklas. Försvarsmakten kommer också att få ansvar för att organisationer till stöd för de anhöriga ska kunna få ekonomiskt bistånd för att kunna driva sin verksamhet.

Så har vi uppföljningen, herr talman. Försvarsmakten får nu ett lagstadgat livstidsansvar för att stödja dem som tjänstgjort utomlands. Det här är viktigt eftersom psykiska och fysiska skador i vissa fall antingen kan dröja kvar under resten av livet eller uppkomma flera år efter avslutad insats. Det kan alltså vara sådant som inte visar sig omedelbart när man kommer hem, kanske inte heller efter ett eller två år utan efter betydligt längre tid.

Då är det viktigt att man kan räkna med stöd. Uppföljningen av dem som har avslutat en insats ska också bedrivas mer aktivt och innefatta personlig kontakt. Försvarsmakten ska också kunna erbjuda handledning i kontakten med olika myndigheter som man behöver ha kontakt med vid en eventuell skada.

Herr talman! När vi i riksdagen fattar beslut om att sända svensk trupp utomlands är det ett av de svåraste och mest ansvarsfulla beslut vi fattar. Det får inte råda någon som helst tvekan om att vi stöder dessa kvinnor och män fullt ut. Vi bygger nu ett system som håller hela vägen – inför, under och efter insatsen, oavsett om man gör det här en enda gång i livet eller återkommande som officer eller anställd eller kontrakterad soldat.

För socialdemokrater, vänsterpartister och miljöpartister är tydligen inte dessa förslag någonting värda, eftersom man yrkar avslag på alla förslag. Det skulle jag vilja ha ett svar på.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 5 PETER JONSSON (s) replik:

Herr talman! Nu har vi hört den första av de moderater som ska komma upp i den här debatten. Det är trevligt; då kan det bli många repliker.

Men inte en enda sekund nämnde Karin Enström någonting av den kritik som regeringen ändå har fått för den här propositionen. Det är egentligen det vi riktar in oss på – att ni lägger fram ett förslag som inte

Prot. 2009/10:121
19 maj

*Försvarsmaktens
personalförsörjning
m.m.*

håller ända ut. Det kan göra det, men vi vet ju inte detta. Det är denna osäkerhetsfaktor som kan leda till att Försvarmakten från början kommer in på ett felaktigt sätt i det frivilliga systemet. Vi vill också se över värnpliktssystemet såsom det ser ut i dag. Vi är oroade över att man kanske till och med går rakt in i en fälla, och det är det som är vår kritik.

Vi tycker att en del av veteranpolitiken är bra, men där ser vi ju att det finns ordning och reda. Ordning och reda var det jag började mitt anförande med. Tycker Karin Enström att det är ordning och reda att lägga fram ett förslag samtidigt som det pågår en utredning som ska vara klar i december 2011 för att genomföras 2012?

Anf. 6 KARIN ENSTRÖM (m) replik:

Herr talman! Jag visste att Peter Jonsson skulle begära replik, så jag tänkte att jag kunde spara det som handlar om kritiken till dess.

Jag vill börja med argumentet kring ordning och reda: Är det något vi nu har fått i försvarspolitik och i försvarets ekonomi är det ordning och reda till skillnad från tidigare.

Vi har varit överens om att vi behöver en annan modell för personalförsörjning i insatsorganisationen. Det har också Socialdemokraterna sagt ja till. Vi har utrett frågan grundligt i Pliktutredningen, där Peter Jonsson satt med. Det pågår nu en utredning som ska vara klar till hösten. Man kan alltid välja olika modeller för att genomföra saker och ting, men om den tyngsta kritik som har framförts handlar om exakt vilka villkor som ska gälla och vad man ska betala till a-kassan eller till fackföreningen tycker jag att det är något som faktiskt fackförbunden skulle kunna lösa om viljan finns.

Den kritik från Lagrådet som Socialdemokraterna tar upp handlar inte om någon kritik i sak över huvud taget, utan det är höga överdrifter.

Jag undrar snarare hur den här ordningen och redan skulle kunna uppfyllas med er politik. Det ska ju sparas 2 miljarder på ett år, och gör man inga förändringar i personalförsörjningssystemet kommer försvaret att ligga under med ytterligare 2 miljarder kronor per år. Det skulle jag vilja ha svar på.

Anf. 7 PETER JONSSON (s) replik:

Herr talman! Jag lyssnade och väntade på att jag på något sätt skulle få svar på min fråga om exempelvis Lagrådets kritik.

Pliktutredningen hade bara ansvar för de tre första månaderna, alltså den grundläggande soldatutbildningen. Det vi pekar på är den anställningsform som sedan kommer att vara för de kontraktsanställda eller de tillsvidareanställda. Vilken lön ska de ha? Är det 17 000 kronor i månaden? Det kommer inte att räcka långt. Jag tror att det kommer att landa på mellan 25 000 och 30 000 kronor i månaden om man ska kunna konkurrera på den öppna arbetsmarknaden.

Som jag också sade i mitt anförande kan man naturligtvis slå sig för bröstet nu och säga att vi klarar det här och 85 procent av dem som gör värnplikten söker in. Men det beror ju på att vi har en massarbetslöshet och en näringspolitik som inte har fungerat under fyra år. Då klamrar man sig fast vid detta för att ha förutsättningar att få i alla fall någon form av ersättning. Men det kommer inte att räcka långsiktigt. Så jag vill fortfarande ha ett svar på Lagrådets kritik när det gäller att man fattar

beslut i dag om ett system som man genomför och som ska gälla för flera tusen personer och inte vet vilka avtal och förordningar som kommer att gälla. Tycker Karin Enström att det är ordning och reda när man stiftar en sådan lag?

Anf. 8 KARIN ENSTRÖM (m) replik:

Herr talman! Ja, jag tror att det kommer att bli ordning och reda. Hur plikten ska tillämpas och inte tillämpas är solklart i förslaget. Det som fortfarande återstår är detaljutformningen. Det går redan med dagens lagstiftning att anställa soldater, och det kommer Försvarmakten att göra redan i år eftersom ekonomin tillåter det.

Det här är ett system som finns i de flesta andra länder. De flesta av våra europeiska grannar har ett system som bygger på att man frivilligt söker sig till Försvarmakten. Det är Försvarmakten som måste attrahera och rekrytera lämplig personal. Sedan gäller det att hitta de perfekta formerna för det här. Och vi har en arbetsmarknad som via arbetsmarknadens parter ofta kan lösa de flesta problem som uppkommer. Skulle det visa sig att man avtalsvägen inte kan lösa dem får vi gå in med lagstiftning. Men det är extremt långsökt att, herr talman, som Peter Jonsson sade i sitt inledningsanförande, det här skulle vara ett sätt att smygvägen förändra LAS. Då finns det nog andra vägar som är betydligt enklare än att börja med en reformering av Försvarmaktens personalsystem.

Jag tycker att vi ska se det här som en möjlighet för Försvarmakten att verkligen visa att man har bra verksamhet och kan attrahera duktiga unga kvinnor och män, som ska kunna tjänstgöra på heltid eller tidvis och göra en insats för Sverige och för den internationella freden.

Anf. 9 PETER RÅDBERG (mp) replik:

Herr talman! Karin Enström målar upp en ganska ljus bild i talarstolen av den perfekta Försvarmakten, men hon nämner inte med ett enda ord de ekonomiska problemen. Ni lägger fram ett förslag som inte är heltäckande, och det är egentligen min kritik.

Lagrådet har en hel del kritik som du inte heller nämner i ditt anförande hur ni ska bemöta eller har bemött. Men det värsta är, tycker jag, att ni lägger fram ett förslag på riksdagens bord om ny personalförsörjning som lämnar så många frågor vid sidan och som ni låter Försvarmakten lösa under de kommande två tre åren. Detta är inte sjyst mot en försvarsmakt som behöver allt det stöd den kan få.

Varför, Karin Enström, lägger ni fram ett halvdant förslag till riksdagen?

Anf. 10 KARIN ENSTRÖM (m) replik:

Herr talman! Om Peter Rådberg verkligen tycker att Försvarmakten behöver allt stöd den kan få kanske man inte ska börja med att spara 2 miljarder per år eller gå ifrån det som man egentligen tycker, att det här är ett bra förslag, att så här ska vi göra, att vi inte ska tillämpa plikten om inte försvarsberedskapen så kräver. Men det är mycket som offras på oppositionens altare när valet börjar närmar sig, så i stället har ni kokat ihop en kompromiss om att det ska göras en översyn – som om allt skulle vara så mycket klarare om ett år.

Prot. 2009/10:121
19 maj

*Försvarmaktens
personalförsörjning
m.m.*

När det gäller kritiken från Lagrådet som fördes fram på den remiss som gick till Lagrådet har den följts upp i propositionen. Kritiken gäller den remissen, och det är få propositioner som så noga följt upp Lagrådets kritik. Det enda som kvarstår är kritiken kring en skrivelse om en förordning, att det skulle ha underlättat och vore bra om den hade funnits att läsa. Det stämmer alltså inte. Regeringen har gjort förändringar. Propositionen har följt Lagrådets kritik.

Åter till ekonomin. Ja, Försvarmakten har gjort beräkningar. Det är på Försvarmaktens beräkningar vi stöder oss i vårt förslag. Självklart finns det osäkerheter, och det finns det alltid, men jag tror inte att osäkerheten blir mindre om man samtidigt ska spara 2 miljarder kronor per år. Men det kanske Peter Rådberg kan förklara i sitt nästa inlägg.

Anf. 11 PETER RÅDBERG (mp) replik:

Herr talman! Ja, Karin Enström, jag kan förklara det. De 2 miljarderna är fullt finansierade i vårt förslag. Det är naturligtvis så att ett politiskt parti inte lägger fram ett förslag som är underfinansierat, utan vi har naturligtvis hämtat hem de pengarna.

Det är intressant, herr talman, att när man ställer en fråga till Karin Enström och Moderaterna om deras förslag till ny personalförsörjning får man två tre frågor tillbaka själv om en sak som inte har med ärendet att göra, nämligen om budgeten på 2 miljarder. Det visar lite grann på att det nog är rätt svårt för regeringspartierna att förklara detta.

Du svarade inte fullt ut på den konkreta frågan, nämligen varför ni lägger fram ett förslag som inte är heltäckande. På den punkten tycker jag åtminstone att du kunde säga att vi är överens.

Sedan kommer nästa fråga, nämligen: Hur ska ni lösa de ekonomiska problemen som Försvarmakten nu får ta tag i? Det är nämligen så att alla förståsigpåare som diskuterar och debatterar den här frågan inser att nu får Försvarmakten lappa och laga under ganska lång tid. Vad ni gör nu är att ni sätter ett personalförsörjningssystem i sjön – ja, det gör ni – men det finns ju ett antal frågor till som hör ihop med det, och Peter Jonsson har tagit upp några av dem. Men vi får inget svar på dem.

Om man lägger fram ett så omfattande förslag på riksdagens bord måste vi som politiker få en helhetsuppfattning om vad det gäller, alltifrån ekonomi till förnyad personalförsörjning och så vidare, och det ger inte regeringen. Det är väl helt uppenbart för alla som läser detta att ni inte kommer med ett heltäckande förslag, och det är det som vår kritik bygger på. Vi får tyvärr inget svar på hur ni ska lösa detta.

Anf. 12 KARIN ENSTRÖM (m) replik:

Herr talman! Hur ska Peter Rådberg ha det? Er budget har tydligen ingenting med det här att göra, men vår budget har det. Jag kan vara med på det. Om vi inte gör några förändringar nu utan fortsätter som vi har gjort, kommer det att kosta minst 2 miljarder kronor mer per år. Om vi då ska spara 2 miljarder också blir det verkligen en oviss framtid.

Vi måste ju lita på de beräkningar som Försvarmakten gör, att det kommer att kosta så och så mycket. Vi kan fylla upp det med de planer som finns inför de närmaste åren. Sedan är det klart att det finns osäkerheter, som det gör i alla verksamheter. Men osäkerheten handlar inte om huruvida vi ska ha plikten kvar eller inte. Det finns detaljer kvar i ut-

formningen av ett kontraktssystem med tidvis tjänstgörande personal, men målbilden är helt klar. Ni har över huvud taget inte kunnat belysa om vi ska ha någon försvarsförmåga och hur den i så fall ska upprättas. Ni säger bara nej, nej, nej till allting och vill spara pengar och ändå framstå som något slags systembevarare. Det går inte ihop.

Ni har inte heller med ett ord berört de förslag som vi lägger fram om veteransoldatpolitiken. Man kan fråga sig om det är för att de är dåliga eller för att ni inte är så intresserade.

Anf. 13 GUNILLA WAHLÉN (v) replik:

Herr talman! När det gäller att bringa klarhet, ordning och reda, Karin Enström, skulle jag vilja diskutera en sak som inte har diskuterats så mycket i debatten som har varit om personalförsörjningen. Det gäller den grundläggande utbildningen som Karin Enström benämnde som prova-på- eller rekrytutbildning, som ska vara på frivillig grund och i tre fyra månader. Varför behåller ni den utbildningen? Den är ju så att säga en förkortad värnplikt, fast man tas in på frivillig grund. Vi från den röd-gröna sidan säger också ja till en förkortad värnplikt. Men ska man rekrytera till den grundläggande utbildningen och vad är den grundläggande utbildningen till för? Varför kan man inte direkt rekryteras till en soldat- och befattningsutbildning och en kontraktsanställning efter utbildningen? Varför ska man gå omvägen via den här utbildningen?

Anf. 14 KARIN ENSTRÖM (m) replik:

Herr talman! Inte minst Pliktutredningen men också internationella jämförelser visar att det är bra att ha en grundläggande, ganska kort utbildning för att lära sig grunderna men också få en förståelse för vad det här egentligen handlar om. Att från dag ett skriva på och förbinda sig att göra någonting tror jag inte är någon bra idé. Under dessa tre månader lär man sig grunderna och att ta hand om sig själv som soldat. Det är en chans för individen som söker sig till detta men också för Försvarsmakten, arbetsgivaren, att se om man lever upp till kraven och håller måttet. Det ger också en chans att fundera på om man vill bli heltidsanställd, tidvis tjänstgörande eller hemvärnssoldat. Tre månader är lagom tid att hinna bestämma sig för vad man vill göra. Det är också ett sätt för arbetsgivaren att se om man vill ha vidare kontakt och om personen ska anställas på längre tid eller som tidvis tjänstgörande.

Internationella jämförelser visar att detta är ett bra sätt. Det är ganska få som från dag ett, utan att känna till något om verksamheten, skulle söka anställning eller skriva på i en verksamhet som är så speciell som Försvarsmakten.

Hur ska Vänsterpartiet få saker och ting att gå ihop? Har ni något alternativ till detta eller gömmer ni er bakom att allt ska utredas? Är det inte så att ni vill ha kvar värnplikten och att betydligt fler ska göra den? Hur ska det i så fall gå ihop ekonomiskt med de besparingar som ni föreslår? Hur ska det gå ihop kvalitets- och kompetensmässigt?

Anf. 15 GUNILLA WAHLÉN (v) replik:

Herr talman! Ska den här prova-på- eller rekrytutbildningen vara avlönad eller ska man gå på studielån? Hur ska det finansieras?

Prot. 2009/10:121
19 maj

*Försvarsmaktens
personalförsörjning
m.m.*

Vad är det som gör att man måste ha en tremånaders prova-på-utbildning? Som jag ser det är det Försvarsmakten som ska pröva dem som eventuellt ska söka senare. Eller går det att söka direkt till befattningsutbildningen utan att ha gått prova-på-utbildningen? Det handlar också om att man ska söka frivilligt till detta.

Vi vill ha en grundläggande utbildning som ska omfatta en ganska stor del av befolkningen. Det är 7 000–8 000 ungdomar som ska gå en motsvarande värnpliktsutbildning och mönstra. Efter den kan man söka anställning eller utbildning inom försvaret eller hemvärnet.

Varför måste man ha denna tremånadersutbildning? Varför kan man inte söka direkt? Varför ska det vara frivilligt? Då kan man lika gärna ha en mönstring till det för att man mönstrar in till försvaret för att få en prova-på-utbildning.

Anf. 16 KARIN ENSTRÖM (m) replik:

Herr talman! Läser Gunilla Wahlén på i propositionen framgår det tydligt hur den tre månader långa utbildningen ska vara utformad och vilka villkor som ska gälla. Det är i hög grad detsamma som gäller för dagens värnpliktiga med dagersättning, medinflytande och insyn. Skillnaden är att man söker sig dit frivilligt och att det inte bara är Försvarsmakten som prövar utan att man som individ får en chans att få en grundläggande utbildning och bilda sig en uppfattning. Det är en svår och riskfylld sysselsättning att vara anställd i Försvarsmakten, och på detta sätt får man en bra bild av vad det kan innebära att fortsätta antingen på heltid eller på deltid.

Vänsterpartiet talar om en ganska stor del av befolkningen, 7 000–8 000 i varje årskull. Förra året hade vi årskullar på 130 000–140 000 18-åringar. För mig är 7 000–8 000 en liten del av årskullen. Det är ungefär lika många som de 4 000–5 000 av årskullen som vi tror att vi ska kunna rekrytera frivilligt.

Varför ska man då lägga in pliktinstrumentet? Plikt är en ganska stor inskränkning. En av finesserna med detta är ett vi inte använder pliktinstrumentet om det inte behövs, om försvarsberedskapen inte så kräver. Denna poäng har dock helt klart gått Vänsterpartiet förbi.

Anf. 17 STAFFAN DANIELSSON (c):

Herr talman! Karin Enström har väl redovisat utskottsmajoritetens syn, och Allan Widman och Else-Marie Lindgren kommer senare att göra detsamma. Jag går därför pang på rödbetan och på de tre oppositionspartiernas högljudda kritik av den viktiga fråga som vi i riksdagen ska diskutera och besluta om i dag, nämligen hur vårt reformerade svenska försvar ska försörjas med kunniga och engagerade soldater och officerare.

Det är ingen hejd på hur regeringen påstås ha misskött den här frågans beredning, menar vänsterpartierna, trots att Försvarsberedningen med alla riksdagspartier redan 2007 fick i uppdrag att analysera bland annat denna fråga och trots att Pliktutredningen med alla partier i två betänkanden lagt fram sina förslag.

Försvarsberedningen nådde en bred samsyn, fast det inte låter så nu, om att soldater och officerare bör rekryteras på frivillig grund, att andelen kontrakterade deltidssoldater skulle dominera i armén och att de

internationella fredsinsatserna liksom det nordiska försvarssamarbetet skulle öka.

Oppositionen menar i dag också att det ”måste finnas en bred blocköverskridande majoritet bakom det personalförsörjningssystem som bör gälla i framtiden” – och visst är det bra.

Men vad vill då de rödgröna? Vi vet ju att man i dag har helt olika uppfattning i själva grundfrågan. Ska en aktiv värnplikt i en liten och försiktigt tassande tremånadersform vara kvar eller ska rekrytering och anställning/kontraktering ske på frivillig grund?

Ja, vad oppositionen vill får vi inte veta i dag, bara att man är emot. Som vanligt när oppositionen är osams vill man begrava frågan i en ny förutsättningslös utredning. Observera ordet förutsättningslös. Någon som helst riktning för den eventuella nya utredningen anges inte eftersom de tre partierna inte är överens. Jag skulle inte kalla detta agerande för regeringsdugligt utan snarare för regeringsodugligt, om ni ursäktar.

Miljöpartiet har ju konsekvent förespråkat ett försvar byggt på frivillighetens grund, Vänsterpartiet är inriktat på en fortsatt tvångslagstiftning även i fredstid och Socialdemokraterna som ju oftast följer Vänsterpartiet nu för tiden väljer att göra det även i denna fråga. Den utvecklingen finner jag djupt oroande.

Men en sak är de tre partierna helt överens om: Det ”måste finnas en bred blocköverskridande majoritet” i just denna viktiga fråga. Det är lätt att förstå varför ni vill ha det; det finns ju ingen samsyn inom det rödgröna blocket, och då blir det inget beslut alls.

Var kommer då den blocköverskridande majoriteten att hamna? Ja, det är faktiskt inte alls svårt att inse. Alliansen och Miljöpartiet är ju överens om att när män och kvinnor ska behandlas lika och endast 5–7 procent av en årskull kommer att behöva utbildas och när mycket starka skäl faktiskt kräver att soldater och officerare ska kunna tjänstgöra både i Sverige och utanför landets gränser är den logiska lösningen, liksom i allt fler länder omkring oss, att övergå till en rekrytering byggd på frivillighet.

Den enda möjligheten till en vänsterpartistisk soldatförsörjning byggd på värnpliktens och tvångslagstiftningens grund är alltså att två saker inträffar: dels att Miljöpartiet lämnar den linje som man har drivit så konsekvent och länge, dels att något av oss allianspartier byter fot. Jag kan tala för hela Alliansen och säga att vi är övertygade om det riktiga i den färdriktning som inleds om någon månad och som riksdagen bejakade både för ett år sedan och hösten 2009.

Bollen för en återgång till värnplikt efter ett eventuellt regeringsskifte ligger alltså helt hos Miljöpartiet. Enligt den gemensamma s-v-mp-reservationen ska sommaren 2011, vad jag förstår, en förutsättningslös översyn inledas som kanske kan vara klar till år 2012 eller 2013. Samtidigt har arbetet med att genomföra den nya personalförsörjningen byggd på frivillighet då kommit mycket långt.

Jag vill rikta en tydlig fråga till Miljöpartiet och till Peter Rådberg: Innebär det faktum att ni nu vill ha en ny, förutsättningslös, utredning att ni håller på att byta fot till att i strid med allt det ni har kämpat för så länge öppna för en fortsatt värnplikt i fredstid?

Jag vill ärligt talat tro att du och ni står fast vid er övertygelse i denna fråga. Men hur kan ni då bejaka flera förlorade år och tillsätta en förut-

sättningslös utredning? Jag efterlyser ditt klara och entydiga besked, Peter Rådberg. Håller Miljöpartiet verkligen på att bli ett värnpliktskramarparti?

Jag kan inte heller dela oppositionens kritik av att denna frågas beredning har varit särskilt snabb eller konfrontatorisk. Tvärtom är det även min och Centerpartiets uppfattning att viktiga frågor om Sveriges försvar helst ska ha en bred samsyn i Sveriges riksdag och att de gärna kan analyseras av alla partier gemensamt i regeringens försvarsberedning. Så har ju också skett denna gång samt därtill i den parlamentariska Pliktutredningen.

Regeringen har sedan med stor precision följt dessa inriktningsförslag från beredningen och från Pliktutredningen och har en rätt bred blocköverskridande majoritet som stöd, precis så som oppositionen nu vill ha det. Vad är det då som fattas?

Hur stora är då de principiella skillnaderna mellan å ena sidan Alliansens och Miljöpartiets uppfattning här i dag – och jag utgår då ifrån att Peter Rådberg kommer att stå fast vid Miljöpartiets hittillsvarande uppfattning – och å andra sidan Vänsterpartiets och Socialdemokraternas fortsatta värnpliktslinje?

Jag har i tidigare försvarsdebatter hävdad att skillnaderna inte alls handlar om den ravin som Anders Karlsson i tidigare debatter och Peter Jonsson nu försöker måla upp, utan snarare om ett mindre dike. Vi är ju överens – alla riksdagspartier – om att när rekryterna inför den längre utbildningsperioden, alltså efter den första tremånadersperioden, ska välja att låta sig anställas eller ej i försvaret, främst för tidvis tjänstgöring, ska detta ske utan plikt och genom ett frivilligt avtal mellan soldat och försvarmakt. Det har jag uppfattat att sju riksdagspartier är överens om. Om jag har fel i detta, så rätta mig! Det är viktigt att inte bara jag och riksdagen utan även svenska folket får reda på vad ni tycker här.

Vad hela den i mitt tycke uppblåsta retoriken från vänsterpartierna handlar om är hur försvaret ska rekrytera potentiella soldater till den inledande grundutbildningen på tre månader. Regeringen, utskottsmajoriteten och Miljöpartiet menar där att det är en styrka att även detta beslut hos blivande soldater och officerare fattas genom frivillighet och inte genom ett statligt tvång. Vi tror på att försvarets erbjudande kommer att vara och alltmer utvecklas till en attraktiv utmaning som många svenska män och kvinnor kommer att söka till. Vi är ju helt överens här i riksdagen om att uppgiften att under ett antal år försvara landets säkerhet inom landet och i fredsinsatser utanför landets gränser är oerhört viktig och betydelsefull. Vi tror att svenska män och kvinnor kommer att vilja söka till denna uppgift. Kunde vi inte tro på det tillsammans, Peter Jonsson?

Jag har en fråga till värnpliktskramarna i vänsterpartierna. Om ni liksom vi tror på att människor efter en inledande tremånadersutbildning klarar av att frivilligt välja en fortsättning i försvaret – varför tilltror ni då inte samma människor att också frivilligt välja att genomgå den inledande tremånadersutbildningen? Tror ni inte på attraktionskraften i försvarets erbjudanden och att ett avtal på frivillig basis rent principiellt och praktiskt är att föredra? Menar ni alltså att människor av fri vilja inte kommer att välja den inledande rekrytutbildningen, men däremot den därpå följande niomånadersutbildningen bara man har blivit tvångskommanderad till de första tre månaderna? Hur ser den analysen ut?

Även från integritetssynpunkt, vilket vi i Centerpartiet anser vara en tungt vägande faktor, är ju frivillighet i denna fråga principiellt mycket mer tilltalande än att staten med tvång väljer ut var 20:e i en årskull till värnplikt. Håller inte Peter Rådberg med om det?

Vad jag kan förstå är vänsterpartierna ändå överens om att rekryteringen till den inledande tremånadersutbildningen i helt dominerande grad ska ske med frivillighet. Endast i undantagsfall ska eventuellt tvångsinstrumentet kunna användas – kanske inte alls. Är det rätt uppfattat av mig? Om så är, hur stor är då egentligen skillnaden mellan Alliansens och Miljöpartiets linje och Vänsterpartiets och Socialdemokraternas? Och är detta, i så fall, dike värt alla era upprörda ord?

Jag förstår att partier i opposition kan vilja profilera sig och driva andra linjer. Men jag tycker att det är trist för Sverige att oppositionslustan hos Socialdemokraterna i försvarspolitikerna är så stor att man inte har kunnat ansluta sig till den breda blocköverskridande majoritet som finns och som man så hett efterlyser.

Centerpartiet och jag hoppas verkligen att denna viktiga och framåtsyftande reform till gagn för Sveriges säkerhet kommer att ligga fast även efter valet.

Avslutningsvis vill jag också lyfta fram några konstateranden som vi i Centerpartiet ser som särskilt angelägna.

Lagen om totalförsvarsplikt finns kvar och kommer att kunna aktiveras av regeringen vid behov. Låt oss hoppas att sådana behov inte kommer att uppstå. Män och kvinnor kommer nu att rekryteras på samma villkor, vilket med all sannolikhet kommer att öka andelen kvinnor i försvaret. Det är mycket bra.

Rekryternas medinflytande är viktigt och ska säkerställas på olika sätt.

Det är utmärkt att hemvärnet nu förstärks och ges mer kvalificerade uppgifter samt att särskilda utbildnings- och rekryteringsinsatser ska göras för detta. De frivilliga försvarsorganisationerna spelar en fortsatt betydelsefull roll för Försvarsmakten.

Jag vill också slutligen ta upp veteransoldatfrågan. Jag noterar med bestörtning att de tre oppositionspartierna vad jag kunde höra inte bevärdigade denna viktiga fråga med ett enda ord i sina inledningsanföranden. Hur tänker ni? Varför vill ni avslå de förbättringar för våra soldater som vi i dag vill besluta om? Varför vill ni skjuta också dessa fyra fem år framåt i tiden?

Jag vill understryka det stora värdet av att riksdagen i dag på regeringens förslag och efter Allan Widmans gedigna utredning genomför en rad förbättringar i hur den utsända personalen vid internationella fredsinsatser bättre ska omhändertas före, under och efter insatserna. Det är bra med en ny lag om Försvarsmaktens personal i internationella insatser. Det är utmärkt att stödet till soldater som skadats på olika sätt inte längre ska begränsas i tid liksom att nya hedrande förtjänstmedaljer införs. Samtidigt ska ett gemensamt minnesmonument uppföras, och den 29 maj blir en ny årlig minnesdag gemensam för alla svenska veteransoldater.

Vänsterpartierna motsätter sig att riksdagen beslutar om den nya förbättrade veteranpolitiken, och ni yrkar avslag i några mycket njugga och anmärkningsvärda formuleringar. Varför talar ni inte ur skägget? Varför är ni emot att våra soldater vid internationella insatser ges ett bättre stöd

än under er regeringstid när de till exempel skadas psykiskt? Varför ska tidsgränsen på fem år för statligt stöd behållas? Varför ska de nya tjänstmedaljerna stoppas? Varför ska alla dessa förbättringar skjutas på en avlägsen framtid? Ni har en del att förklara för de soldater som är i tjänst utomlands och som ska ut på uppdrag i höst och vinter.

Utskottet behandlar också en del enskilda motioner. Jag vill lyfta fram vikten av att Försvarsmakten fortsätter att sanera och lämna nedlagda övnings- och skjutfält så snart det är möjligt. Utskottet ställer sig enhälligt bakom detta och utgår ifrån att regeringen snarast återkommer till riksdagen med en redovisning av hur utnyttjandet och avvecklingen av de militära skjutfälten fortskrider.

Med detta, herr talman, vill jag yrka bifall till förslaget i utskottets betänkande och avslag på reservationerna.
(Applåder)

Anf. 18 PETER JONSSON (s) replik:

Herr talman! Det var ett väldigt intressant anförande. Staffan Danielsson pratade i säkert tio minuter om hur fruktansvärd värnplikten har varit och hur fruktansvärd totalförsvarsplikten har varit. När han hade gjort detta sade han under de sista minuterna att värnplikten bara är vilande och därför kan den träda i kraft igen om vi vill det. Det visar att Staffan Danielsson inte tror på det frivilliga systemet. Han vill ha hängslen och livrem.

Kritiken i mitt inlägg handlar om precis det som jag försökte ställa en fråga om till Karin Enström. Vad anser ni om Lagrådets kritik? Är det någonting som inte stämmer med verkligheten? Jag förstår inte detta. Jag får inte något svar på vad som händer om man genomför den stora förändring som du pläderade för i tio minuter. De 4 000 som ska genomgå grundläggande soldatutbildning får lämna a-kassan, men det tycker antagligen Staffan Danielsson är bra med tanke på den politik som man har fört på arbetsmarknadsområdet tidigare. Som jag nämnde kommer lagen om anställningsskydd att förändras. Det kommer att leda till att fler kommer att vilja ha samma förändring för sin yrkeskår. Det tycker väl Staffan Danielsson också är bra eftersom Staffan Danielsson inte tycker om lagen om anställningsskydd. Det passar alldeles utmärkt om man kan förändra detta köksvägen och slipper ta den konflikten i debatten.

Det är därför jag pekar på detta. Svenska folket som lyssnar på detta eller läser de olika anförandena senare ska veta att det kan bli verklighet. Eftersom de förslagen och avtalen inte är klara ännu vet vi inte vad som kommer att hända. Det är någonting som hänger i luften och ska vara klart 2012. Då ska det vara fixat och klart. Det är det vår kritik handlar om.

Anf. 19 STAFFAN DANIELSSON (c) replik:

Herr talman! Vill man inte någonting i en politisk fråga eller om man är osams hittar man fel och brister, och då ska allt vara tryck-på-knappen-klart till 100 procent innan man beslutar. Det är så ni i oppositionen har löst era meningsskiljaktigheter. Ni förstorar upp kritiken mot det ena och det andra och säger att allt ska vara klart till 110 procent innan man ens beslutar om en färdriktning och börjar med det hela.

Lagrådet har haft synpunkter i alla år på väldigt många förslag från väldigt många regeringar. Det yttrande man lämnar den här gången innehåller ovanligt lite kritik. Det är en liten formulering om att det hade varit bra om det hade varit mer framtaget på ett område. Men i stort sett är det inte mycket kritik, och den lilla kritik som är har arbetats in i detta. Detta är ett svepskäl. Det är någonting som ni lyfter fram för att ni ska kunna försöka enas framgent.

Värnplikten har tjänat Sverige väl. Värnplikten har behövts under 100 år och har varit utmärkt, men nu är det 2010, Peter Jonsson. Vi lever i den här världen. Det är inte 50 000 per år som genomgår värnplikt och ska försvara Sverige mot en kommande invasion från något håll, utan vi har 5 000, 6 000 eller 7 000 som ska delta i ett modernt insatsförsvar och som ska kunna tjäna Sverige hemma och i fredsinsatser. Då är frivillighet en mycket effektivare och principiellt bra form att jobba med, vilket har visat sig i andra länder.

Jag vill ställa en fråga till Peter Jonsson. Nu har ni sagt några gånger att Sverige går mot ett yrkesförsvar, och det är ni tydligen emot. Vi var ju överens i Försvarsberedningen om insatsförsvaret. I er reservation i betänkandet förra året står det att ni vill ha ett insatsförsvar byggt på frivillighet med en blandning av heltidsanställda och en huvuddel kontrakt-sanställda. Står ni fast vid detta?

Anf. 20 PETER JONSSON (s) replik:

Herr talman! Våra nordiska grannar Norge, Danmark och Finland är ganska lika oss. De har kvar värnplikten och totalförsvarsplikten. Om man tänker efter är totalförsvarsplikten egentligen det nya när det gäller rekrytering av soldater. Under människans hela livstid har rekrytering till försvarsmakter i krig varit byggd på frivillighet och inte på plikt. Om man har den utgångspunkten har vi ett modernt rekryteringssystem i dag.

Lagrådets kritik är ganska massiv. Om forskarna framöver tittar på de här fyra åren med en borgerlig regering tror jag att de kommer att se att det är rekordmånga yttranden från Lagrådet över dåliga propositioner som är framlagda här i riksdagen. Att man behandlar riksdagen så illa som man gör även i denna fråga bevisar den tilltro som regeringen har till riksdagen som institution. Vi fattar beslut som kommer att medföra ökade kostnader. Genom att man lägger fram ett helt ofärdigt förslag på en förändring till ett frivilligt system kommer vi att behöva fatta andra beslut här längre fram. Det är vår kritik. Ni lämnar över detta till nästa regering. Troligtvis blir det en rödgrön regering som får hantera detta. Jag hoppas det i alla fall, för då kan det bli lite ordning och reda även här i kammaren.

Anf. 21 STAFFAN DANIELSSON (c) replik:

Herr talman! Det är väldigt gåtfullt vad resultatet av en sådan regeringens förslag skulle bli eftersom ni är helt osams. Vi är helt överens med Miljöpartiet om att vi vill ha ett försvar byggt på frivillighet. Förmodligen blir det väl samma sak som vi nu föreslår men fem år försenat till priset av stora kostnader och en allt ohållbarare situation.

Jag har en helt annan syn än Peter Jonsson på det här ärendets beredning och på försvarspolitiken som den har utvecklats av Alliansen och Sten Tolgfors under de här fyra åren. Nu är det ordning och reda på eko-

nomin i försvaret, som Karin Enström sade. Vi har lagt fast principer för försvarets framtida effektiva och moderna utformning. Vi lägger fast hur personalförsörjningen ska ske. Vi har haft en bra beredning i Försvarsberedningen där alla riksdagspartier har ingått. Där har vi analyserat och diskuterat denna fråga. Vi har en pliktutredning som har lagt fram två betänkanden där man har diskuterat denna fråga. Den är komplicerad. Den är svår, men skulle vi ha allt tryck-på-knappen-klart innan vi beslutar om en förändring får vi vänta till 2015.

Politik är att förändra verkligheten, göra klart förutsättningarna, ange en riktning och påverka. Att sitta passiv och se tiden flyta förbi medan vi ska ta fram detta tryck-på-knappen-klara förslag som ni i oppositionen är osams om skulle vara helt förödande. Jag hoppas att riksdagen antar det här förslaget i dag. Det är jag rätt trygg i att vi gör. Jag hoppas att vi också efter valet kommer att ha en bred riksdagsmajoritet som står bakom det här förslaget.

Anf. 22 PETER RÅDBERG (mp) replik:

Herr talman! Det är spännande att höra Staffan Danielsson. Som Peter Jonsson var inne på lägger han 75–80 procent av sin talartid på att kritisera oppositionen. Jag tycker att det är väldigt magstarkt. Som på många andra ställen när regeringen ska presentera sin politik sätter man sig på läktaren och blir oppositionsparti. Tyvärr kliver Staffan Daniels-son in i detta även när det gäller försvarspolitik.

Jag ska svara på frågan om jag har ändrat åsikt. Jag tog upp vår ståndpunkt i mitt tal, och du nämnde den flera gånger. Den är nog ganska kristallklar. Men vår kritik handlar om att du tillsammans med dina kamrater på den borgerliga sidan inte lämnar fram ett heltäckande förslag.

Det kommer att ta två tre år innan det här förslaget är på plats, och det viktigaste är att vi får tag på bra, kompetenta rekryter i framtiden – kvinnor och män.

Jag pekade på en grej som vi vet är verklighet i dag, nämligen hur det ser ut med föräldraledigheten. När det gäller kvinnor som väntar barn eller har barn finns det flera exempel på fall där de helt enkelt inte får komma tillbaka till jobbet för att arbetsgivaren inte tycker att det är passande att de tar ledigt. Kan samma sak inträffa här? När vi har en lön på kanske 17 000 kronor, vilket är föreslaget, och jämför det med den övriga arbetsmarknaden ser vi att vi ligger rätt risigt till när det gäller rekryteringen. Ungdomar väljer kanske någonting helt annat.

Detta är centrala frågor som jag försöker lyfta upp. Ni har inte gett något svar på de här frågorna, och jag hoppas att Staffan Danielsson kan ge ett svar nu.

Anf. 23 STAFFAN DANIELSSON (c) replik:

Herr talman! Peter Jonsson och även Peter Rådberg har ingen lätt situation i dag, framför allt kanske inte Peter Rådberg. Miljöpartiet och vi tycker ju lika i det här, Peter. Ni har drivit det hett och intensivt och tror på frivillighet som rekryteringsinstrument i försvaret. Vi är överens om detta. Ni har blivit överkörda inom oppositionen, och det halmstrå som du drar i är att allt inte är riktigt klart. Okej, så kan man resonera. Men det som det här innebär är att den inriktning som vi är överens om och som verkligen behöver inledas och komma i gång stannar upp i fem år.

Det tycker jag är ett högt pris som Sverige skulle få betala om ni skulle vinna valet.

Jag har uppfattat att om ni skulle vinna valet är beskedet från Peter Rådberg väldigt klart, nämligen att det blir precis det förslag som vi beslutar om här i dag, möjligen med någon detalj förändrad, men det blir frivillighet. Det finns en bred, blocköverskridande majoritet för det, och det välkomnar jag, Peter Rådberg, för då vet vi det.

När det gäller mitt anförande redogjorde Karin Enström väl för förslaget, och jag är säker på att Allan Widman och Else-Marie Lindgren kommer att göra det också. Jag valde att diskutera själva sakfrågan. Vad skiljer? Hur vill vi ha det under de första månaderna och efter de övriga nio? Det tycker jag är den intressanta debatten, och jag erkänner att jag koncentrerar mig på detta, Peter.

Vi är överens, som jag tolkar det, även om det var oklart här, om att insatsförsvaret ska rekryteras på frillighetens grund och att man frivilligt ska välja att söka till niomånadersutbildningen. När det gäller den första tremånadersutbildningen borde vi i logikens namn tro på att man klarar även det på frivillig grund, men det är där som vänsterpartierna lyfter upp värnpliktsfrågan och gör den till en jättefråga.

Anf. 24 PETER RÅDBERG (mp) replik:

Herr talman! Staffan Danielsson säger att han valde att tala om skillnaden. Men jag tror att vi är ganska väl medvetna om skillnaden. Det är väl mer intressant att höra om man kan försvara sin egen politik eller inte.

Men, Staffan Danielsson, om man gillar en sak och 40–50 procent inte är klart av det man gillar kan det vara så att man säger nej för att helheten är helt avgörande för om en organisation ska sätta sig och om det ska bli lyckat eller misslyckat. Det är samma sak som att bygga ett hus. Jag köper inte bara ett hus, utan jag vill se till att jag har ett visst antal rum, att köket är okej och sådär. Jag kan inte bara säga som Staffan Danielsson säger att det är inriktningen som är viktig. Jag köper huset och så löser vi resten sedan. Nej, det gör vi inte! Vi löser inte resten sedan. Vi löser allting på en gång, åtminstone 90–95 procent.

Hur kan man gå in i en organisation när det finns så många frågetecken? Vi har ett lagråd som är oerhört kritiskt, vi har en ekonomi som vi inte vet hur den ser ut om två tre år, och så säger Staffan Danielsson: Ja, men inriktningen är ju klar! Vi kör på det här, och så får vi laga och lappa under vägen. Hur kan man stå och säga så? Jag blir lite upprörd.

Jag ska också säga något som jag glömde när det gäller veteranpolitiken. Jag delar synen på den till stora delar. Jag ber om ursäkt för att jag inte tog upp det i mitt anförande. Sedan kan vi diskutera det här med monument eller inte, för det är jag lite kritisk till. Men veteranpolitiken som Allan Widman har tagit fram tycker vi från Miljöpartiets sida är mycket bra, så den välkomnar vi.

Anf. 25 STAFFAN DANIELSSON (c) replik:

Herr talman! Då är frågan till Peter Rådberg: Om veteranpolitiken som Allan Widman har utrett och regeringen har föreslagit är så bra, varför står ni här och yrkar avslag och vill rösta emot och fördröja även denna fråga med fem år? Det handlar ju om människor av kött och blod

som ska ut i internationella insatser och som behöver de här förbättringarna. Det är säkert så att allt inte heller är exakt klart när det gäller veteranpolitiken. Vi får se exakt var monumentet hamnar och så vidare. Då menar ni att man inte ska fatta beslut i riksdagen. Allt ska vara tryck-på-knappen-klart – det är den nya politiken. Den gällde inte under Socialdemokraternas tidigare regeringsperioder, det kan jag försäkra. Det togs många inriktningsbeslut som fick utformas under vägens gång då.

Ni är osams i frågan. En del vill inte, och en del vill, och ni har valt att lösa det på det sätt som ni löser väldigt mycket nu, nämligen att begrava det i nya, förutsättningslösa utredningar utan riktning. Vi vet det när det gäller signalspaningen, vi vet det när det gäller det här, och det finns en rad andra exempel. Det är er fulla rättighet att göra så. Jag kan respektera det, men jag tycker att det är beklagligt och trist. Vi har ett bra förslag om försvarets personalförsörjning byggt på frivillighet och vi har i sak en bred enighet över blockgränserna med Miljöpartiet, och därför är det trist för Sverige att vi ändå behöver ta den här diskussionen med de här tuppfäktningsarna när det i sak inte skiljer så mycket. Det tycker jag har klarlagts rätt bra ändå.

Anf. 26 GUNILLA WAHLÉN (v) replik:

Herr talman! Först måste jag, Staffan Danielsson, göra några klarlägganden. Staffan Danielsson försöker slå in kilar mellan alla partier, både inom oppositionen och inom regeringspartierna. Men det är faktiskt så att det inte finns något parti, varken Vänsterpartiet eller något av de röd-gröna partierna, som någonsin har sagt att vi ska skicka ut värnpliktiga i internationell tjänstgöring. Det har aldrig förekommit, mig veterligt, och det kommer inte att förekomma. Det har inte förekommit under den tid som jag har suttit i riksdagen, utan alla som är i utlandstjänst har efter värnplikten frivilligt sökt sig till den tjänstgöringen. Där finns det inte minsta lilla tvekan. Det är inte det som den här debatten handlar om och det är inte det som vi strider om, utan det handlar om det som händer innan den här tiden och hur personalförsörjningssystemet ska se ut för soldaterna och officerarna och övriga som finns i det nya försvaret.

Staffan Danielsson sade i sin inledning att Försvarsberedningen hade nått något slags överenskommelse när det gäller personalförsörjningen. Men där har vi nog lite olika minnesbilder. Försvarsberedningen konstaterade att det pågick en värnpliktsutredning, och vi avvaktade med att ta ställning i konkreta personalförsörjningsfrågor tills värnpliktsutredningen var klar.

Jag har en konkret fråga när det gäller regeringen och regeringens samarbete. Det handlar om Alliansen och alliansfriheten. Hur ställer sig Centerpartiet till en Natoanslutning? Följer man Folkpartiets linje?

Anf. 27 STAFFAN DANIELSSON (c) replik:

Herr talman! Jag vill börja med att tacka. Det här är kanske Gunilla Wahléns sista riksdagsdebatt. Jag vet inte, men hon lämnar riksdagen så småningom, och vi hade ett bra samarbete i Försvarsberedningen. Vi gav och tog där, och vi ställde oss bakom principerna för att insatsförsvaret ska byggas på frivillighet. Det var det som jag syftade till.

Jag kan ställa samma fråga till Gunilla Wahlén som jag ställde till Peter Jonsson om enigheten från Försvarsberedningen och från Socialde-

mokraternas reservation för ett år sedan om att insatsförsvaret ska bygga på frivillighet, det vill säga från utbildningen på nio månader till att man sedan kontrakterar sig i försvaret. Uppfattningen om den absoluta volymen av anställda i försvaret uppfattar jag att vi var brett överens om och att vi fortfarande är brett överens om. Det vore bra om Gunilla Wahlén kunde bekräfta detta.

Värnpliktiga ska självfallet inte skickas iväg utomlands. Det hoppas jag att jag inte har sagt. Det är det som är ett av skälen till att det, när försvaret gör nytta både i närområdet och i fredsinsatser utomlands, är logiskt att bygga på frivillighetens grund och att de som tjänstgör i försvaret kan göra samma tjänst oavsett om de är i Sverige eller åker över landets gränser.

Anf. 28 GUNILLA WAHLÉN (v) replik:

Herr talman! Staffan Danielsson utnyttjade inte all sin repliktid. Varför mörkar ni, Staffan Danielsson, i fråga om Natoanslutning eller inte Natoanslutning? Hur ser regeringens samsyn ut i den frågan? Ska vi ansluta oss nu eller sedan? Finns det någon plan? Är det något som regeringen överraskningsvis ska komma med, om ni vinner valet och får regeringsmakten under nästa mandatperiod?

Jag kräver att Centerpartiet talar om vilken syn man har på vår alliansfrihet.

Anf. 29 STAFFAN DANIELSSON (c) replik:

Herr talman! Även vad gäller frågan om Sveriges militära alliansfrihet finns det en bred blocköverskridande majoritet i riksdagen. Jag kan hänvisa till vad utrikesutskottet yttrade till försvarsutskottet inför vårt beslut om försvarets inriktning för ett år sedan. Utrikeutskottets sju partier och försvarsutskottets sju partier är fullständigt överens om att Sverige är militärt alliansfritt. Det är vi själva som definierar innebörden av det.

Centerpartiet har uppfattningen att det är bra att Sverige är militärt alliansfritt. Däremot är vi beredda att analysera utvecklingen i omvärlden, hur vi ska samarbeta med olika allianser inom EU, tillsammans med Nato och så vidare. Det kanske kunde vara dags att analysera detta, men det är en annan fråga.

Anf. 30 ALLAN WIDMAN (fp):

Herr talman! Soldaterna är vårt, och vill jag påstå, varje militärt försvars allra viktigaste tillgång. Oavsett hur långt den militära teknologin drivs, oavsett hur avancerade plattformar, sensorer och vapen vi tar fram kommer den militära tvångsmakten alltid att vara underkastad individuella omdömesgilla bedömningar kopplade till ett möjligt ansvarsutkrävande. Därför kan inte betydelsen av de förslag som riksdagen snart behandlar överdrivas.

Jag hade trott att så här långt in i debatten skulle varje grundläggande argumentation om varför vi nu går från plikt till frivillighet vara överflödig, men jag känner att jag måste nämna några ord om detta.

Under ganska lång tid i Sverige har rekryteringen av enskilda soldater till Försvarsmakten präglats av att fler velat utbilda sig än vad vi kunnat bereda plats för. Trots det har vi ända fram till år 2010 med stöd av total-

försvarspliktslagen valt att kasta unga män som inte har velat utbilda sig i fängelse. Det har skett helt i onödan, utan några som helst försvars- eller säkerhetspolitiska motiv.

Ett annat viktigt skäl som Staffan Danielsson och Karin Enström varit inne på handlar om att kunna använda de soldater som vi utbildar. I snitt kostar det, herr talman, 750 000 kronor att utbilda en värnpliktig. I vilken annan samhällssektor skulle vi utbilda människor till dessa kostnader för att sedan inte använda dem? De kommer inte tillbaka till några krigsförbandsövningar, och om de inte deltar i den internationella verksamheten ser de efter muck aldrig mer Försvarsmakten. Vi har inte råd att utbilda personal som vi inte kan använda. Det säger sig självt.

Jag ser, herr talman, att delar av det sista Värnpliktsrådet befinner sig på åhörarläktaren. Jag kan från mina åtta år i utskottet minnas alla de uppvaktningar som skett när det gällt civil meritvärdering, dåliga arbetsvillkor, föga utmanande arbetsuppgifter med mera. Det är en väsentlig del i denna reform. När vi övergår till frivillighet är Försvarsmakten piskad att erbjuda arbetsvillkor och ekonomiska villkor som är konkurrenskraftiga med varje annan arbetsgivare i vårt samhälle eller med varje annan anordnare av utbildning. Det är min förhoppning att vi nu ska kunna lösa många av de frågor som utan framgång länge diskuterats i försvarspolitikerna.

Herr talman! Det finns en utbredd oro, inte minst inom oppositionen, för att vi inte längre ska tillämpa plikttagstiftningen om inte vår beredskap kräver detta. Den oron är förståelig och delas säkert av breda folklager i det svenska samhället. Under mer än hundra år har plikten varit ryggraden i soldatförsörjningen. Visst finns det flera obesvarade frågor. Alla regeländringar är inte på plats och förvisso inte heller kollektivavtalen. De senare råder som bekant inte politiker över i vårt land.

Jag tror att det är viktigt att vi förstår att den förändring som vi nu ska genomföra är av den storleksordningen att den inte kan fattas genom enskilda beslut en, två eller tre gånger. Det är en långsiktig process där vi hela tiden kommer att lära av våra misstag och där vi kommer att korrigera. Här skiljer sig inte denna reform från andra stora reformer i det svenska samhället.

Herr talman! Jag har den senaste tiden gjort en del besök bland förbanden i grundorganisationen, och jag har gjort två iakttagelser som jag tycker kan vara intressanta för denna debatt.

Den första iakttagelsen är att det tycks som om avsaknaden av färdiga och enhetliga modeller när det gäller rekrytering lett till många lokala initiativ. Jag har besökt regementen där man nu bildar rekryteringskommittéer med regionala högskolor och med primärkommuner. Jag har träffat dem som planerar att genomföra frivilliga krigsförbandsövningar med pliktutbildad personal och använda detta som ett led i en snabb och kostnadseffektiv rekrytering. Jag har suttit och pratat med många officerare om den kulturella utmaning som man nu möter när värnpliktiga inte längre är värnpliktiga utan kolleger till officerarna.

Man kan betrakta denna brist på central styrning från politiskt håll och från myndighetsledningens sida antingen som något oroande eller så ser man att detta leder oss in i en process där olika modeller och arbetsätt prövas, utvecklas och avfärdas. Det är helt enkelt, herr talman, en lärande process. En sådan process är kanske otypisk på det försvarspoli-

tiska området och otypisk för Försvarsmakten som myndighet, men jag har faktiskt större tilltro till en sådan än till Högkvarterets förmåga att från början staka ut den enda vägen.

Den andra iakttagelsen är att Försvarsmakten, åtminstone initialt, verkar rekrytera kontinuerligt tjänstgörande heltidsanställda soldater snarare än sådana som ska tjänstgöra periodvis. Både regering och riksdag har betonat att inom arméstridskrafterna ska minst tre fjärdedelar vara soldater som växlar mellan militär tjänstgöring och civila studier eller arbete.

Herr talman! Här finns stora risker. Viktigast är de svårigheter som kommer att inställa sig när man ska göra tjänsten som enskild soldat i Försvarsmakten utmanande och utvecklande under en tidsperiod av kanske sex till åtta år. Risken att vi förlorar dem som vi vill behålla och blir sittande med dem som vi kanske inte lika gärna vill ha kommer att bli betydande. Senare karriärväxlingar tillbaka till det civila samhället kommer naturligtvis att försvåras. Det blir inte lätt för en 27-åring, vars enda arbetslivserfarenhet består i att han eller hon tjänstgjort som skyttesoldat, att få ett jobb på den ordinarie arbetsmarknaden.

Många heltidsanställda leder också till högre lönekostnader och därmed en mindre insatsorganisation. Även våra möjligheter att få in civila kompetenser i försvaret blir mindre med många heltidsanställda soldater.

Sammanfattningsvis finns det all anledning för både regering och riksdag att nu följa upp den inriktning som har givits och se till att den förverkligas.

Rätt hanterad har den nu förestående reformen möjlighet att återknyta till 1684 års indelningsverk, ett försvar som präglades av soldater som hade sin huvudsakliga tjänst ute i samhället men regelbundet övade och vid behov tjänstgjorde militärt.

Herr talman! En svensk sammanhängande politik för veteransoldater handlar om att erbjuda ett fullgott omhändertagande till dem som tjänstgjort i skarpa internationella insatser och deras anhöriga. Skälen för en svensk veteranpolitik är flera. Att i dag tjänstgöra som soldat i Afghanistan påstår jag är det farligaste uppdrag en svensk statstjänsteman kan få. De risker som våra soldater löper ställer både moraliskt och logiskt höga krav på omhändertagandet före, under och efter en insats. Det är inte fel att tala om ett strikt ansvar. Kommer våra soldater till skada ska hjälp och stöd alltid finnas till hands.

Men det handlar också i stor utsträckning om folkförankring. Tidigare kunde denna förankring omhändertas genom att tillräckligt många unga män med hot om åtal och fängelse tvingades till militär grundutbildning. Volymerna av soldater i sig var garantin för den folkliga förankringen. Med en frivillig rekrytering och en omfattande skarp internationell verksamhet blir förankringen beroende av stolta och väl omhändertagna veteransoldater. I detta ser vi en större politisk utmaning. I detta ser vi också begränsade möjligheter för oss politiker att delegera ansvaret för folkförankringen till andra.

Herr talman! Den nya lagstiftningen innehåller många viktiga reformer. Om en soldat skadas blir Försvarsmaktens ansvar inte längre begränsat till maximalt fem år. Soldaten ska i fortsättningen – även de som tjänstgjort på 90-talet; det är en retroaktiv lagstiftning till förmån för den

Prot. 2009/10:121
19 maj

*Försvarsmaktens
personalförsörjning
m.m.*

enskilde – kunna påräkna hjälp och stöd i sin rehabilitering så länge denna rehabilitering bedöms meningsfull.

Man behöver heller inte alltid kunna bevisa en arbetsskada. Om en soldat lider av psykiska besvär finns en rätt till hjälp, även om besvären inte påverkar förbandsförmågan eller om sambandet med tjänstgöringen är oklart. Det här är också ett tydligt uttryck för statsmakternas strikta ansvar.

För första gången får anhöriga en självständig rätt till stöd och information. Tidigare har hjälpen och stödet begränsats till fall då soldaten omkommit eller allvarligt skadats.

Herr talman! I denna mening är det nu inte bara soldater och sjömän utan också deras anhöriga som blivit statsmakternas ansvar.

Jag skulle kunna fortsätta uppräknings av förbättringar, men avslutar genom att uttrycka min glädje över att nya medaljer har instiftats till stöd för ett bättre erkännande av internationella insatser. Många av oss kanske ser medaljer som någonting udda och lite osvenskt, men jag kan efter alla de kontakter jag har haft med internationellt tjänstgörande soldater garantera att så inte alls är fallet. Det här är en mycket grundläggande och viktig sak för dem och deras motiv.

Precis som Staffan Danielsson är jag lite förundrad över att Miljöpartiet, Vänsterpartiet och Socialdemokraterna yrkar avslag också på de förslag till förbättringar som nu ska göras för veteransoldaterna och deras anhöriga. Jag tycker inte att det stöd man i talarstolen ger till dessa förslag stämmer med det avslagsyrkande som föreligger. Även om vi ibland har olika uppfattningar om var Sverige ska delta och inte delta tror jag att det är viktigt att vi i denna församling skiljer den frågeställningen från de krav på stöd som våra soldater därute har rätt att ställa på oss. Jag kan bara upplysa Miljöpartiet, Socialdemokraterna och Vänsterpartiet om möjligheten att här i kammaren göra ett mer noggrant ställningstagande. Det finns möjlighet att göra ett nytt yrkande som inte exkluderar de delar av politiken som man uppenbarligen inte tycker så illa om.

Herr talman! Det är mer än fem år sedan jag började driva kravet på ett bättre omhändertagande av veteransoldater. För snart tre år sedan förordnades jag till särskild utredare av dessa frågor på initiativ av dåvarande försvarsminister Mikael Odenberg. Efter att jag den 15 oktober 2008 avlämnat mitt slutbetänkande och regeringen i år avgivit en proposition i det här ärendet till riksdagen föräras jag i dag möjligheten att både debattera och delta i beslutet om en sammanhängande politik för Sveriges veteransoldater. Aldrig tidigare, herr talman, har jag politiskt deltagit i något så viktigt. För detta är jag mycket tacksam.

Jag yrkar bifall till förslaget i utskottets betänkande.

Anf. 31 PETER JONSSON (s) replik:

Herr talman! Det var ett intressant anförande från Allan Widman också. Han nämnde i sitt anförande att det är en stor förändring som nu kommer att ske och att man inte kan fatta alla beslut med en gång för att det här måste vara en långsiktig process.

Jag jobbar på Volvo Aero Corporation. Vi tänker oss att jag är arbetslös, ska söka arbete där och kommer till arbetsgivaren. Men arbetsgivaren kan inte förklara för mig vilket regelverk som gäller. Han berättar

inte vilken lön jag får, utan det får jag gissa mig till. ”Vi tar det om två år. Lön ska du naturligtvis få, men vi vet inte hur mycket.”

Det är det här som är vår kritik. Det startas upp ett system där man inte vet vilka förutsättningar man lever under. Vi tycker att den del av veteransoldatpolitiken som Allan Widman har varit med och tagit fram är bra. Men man har bakat in den i de saker som är oerhört dåliga i propositionen.

Det är tur att man börjar fundera på veteranpolitiken. I samhället har man raserat den generella välfärden på fyra år, men det är bra att man i alla fall stärker upp för de soldater som har gjort internationell tjänstgöring. Det är positivt.

En av de viktigaste sakerna när man ska fylla på med 4 000–6 000 soldater är vilka man får. Det pekar också Allan Widman på. Det är viktigt att man får de rätta personerna, och det är det som Pliktverket har varit professionella på. Nu vet jag att Folkpartiet i princip vill att Manpower ska ta ut soldater till tjänstgöring på den privata marknaden. Det tror jag är en jättestor risk, och det var därför Pliktutredningen pekade ganska tydligt på att vi måste ha kvar kompetensen på Pliktverket, för det är de som har förutsättningar för att plocka ut de allra bästa soldaterna.

Anf. 32 ALLAN WIDMAN (fp) replik:

Herr talman! Ja, Peter Jonsson, och då är det ju tur att Pliktverket lever vidare i form av Statens rekryteringsmyndighet och att den kompetensen bevaras.

Jag har lite svårt att följa resonemangen. Ja, alla erkänner att pusselbitarna i detta fortfarande inte är färdiga, och jag vill påstå att det inte är någon ny och unik situation. Ofta är det så att vi först inför en lagstiftning, och när den är införd utfärdar regeringen ett antal förordningar som behövs för att understödja den lagstiftning som riksdagen beslutat om. Jag anser inte att ordningen här skulle vara någon annan.

Ni får inte glömma bort att Försvarsmakten precis som alla andra arbetsgivare har hela lagen om anställningsskydd till sitt förfogande med olika möjligheter till tidsbegränsade anställningar, växeltjänstgöring, vikariat, provanställningar med mera. Jag förutsätter att det är i den andan man kommer att börja. Men man kan inte ställa kravet att varje soldat ska veta exakt hur mycket han eller hon ska tjäna vid en tjänstgöring. Det är omöjligt. Det finns ingen yrkeskategori i det här landet som kan göra det. Det beror dels på minimilöner i kollektivavtal, dels på en enskild förhandling mellan arbetstagaren och arbetsgivaren. Sådana kommer naturligtvis i framtiden att ske också mellan soldater i Försvarsmakten och Försvarsmakten som arbetsgivare.

Om det nu är så att Socialdemokraterna tycker att de förändringar som finns i den samlade veteranpolitiken är bra är det bara att de nyanseerar sitt yrkande och ser till att veteranerna inte omfattas av det avslag som oppositionen föreslår.

Jag vill gärna skicka med Peter Jonsson att särskilt detta om omhändertagande av soldater inte heller är någon total nymodighet. Jag tror att det var en socialdemokratisk regering som föreslog just den lagstiftning under det sena 80-talet som jag nu har haft förmånen att utreda.

Alldeles oavsett hur samhället i övrigt ser ut, Peter Jonsson, tror jag att det finns särskilda behov på det här området.

Prot. 2009/10:121
19 maj

*Försvarsmaktens
personalförsörjning
m.m.*

Anf. 33 PETER JONSSON (s) replik:

Fru talman! Mitt påpekande var att ni nu under fyra års tid generellt försämrat välfärden för människor i samhället. Det gjorde inte vi när vi satt vid regeringsmakten. Vi förbättrade den. Vi tycker att samhället ska hålla ihop och att klyftorna ska minska.

Vad är det för typ av anställning man har de tre första månaderna? Efter de tre eller fem månaderna går man in i ett system som finns upparbetat sedan tidigare. Detta gäller de tre första månaderna när du inte är anställd, den pröva-på-tid som vi talade om förut. Vad är det för regelverk som gäller där? Det ska också utredas, eller hur?

Det är vad vi pekar på, inte de andra delarna. De sköts via kollektivavtal och andra lösningar. Det finns fackliga förbund som bevakar det för sina medlemmar. Vem bevakar detta de tre första månaderna? Det ska vara en kontrollant, en observatör tror jag det står i förslaget, eller något liknande när det gäller medinflytande. Man ska försöka att ha kvar medinflytande så mycket man kan utifrån det gamla systemet. Det är utgångspunkten. Det finns en massa frågor som inte är färdigutredda.

Jag har en fråga till. Allan Widman tycker kanske att detta är hans livs största dag. Man inför frivillighet inom Försvarsmakten, och eventuellt går vi under nästa mandatperiod in i Nato. Om det här systemet är så jättebra, hur kan det komma sig att det finns 7 000 vakanser i Holland? Den holländska försvarsmakten måste nu med ljus och lykta hitta personer som vill tjänstgöra i försvarsmakten i Holland. Man går nu till IVA-programmet och liknande – och det behöver inte vara fel på de ungdomarna – för att rekrytera till deras frivilliga system.

Ser Allan Widman ingen risk med att det kanske kommer att vara problem med att fylla de platser som måste fyllas i Försvarsmaktens organisation med ett frivilligt system?

Anf. 34 ALLAN WIDMAN (fp) replik:

Fru talman! Jag tror att man kan göra det olika lätt och olika svårt för sig själv. Jag pekade i mitt anförande på att riksdag och regering har beslutat att den absoluta huvuddelen av soldaterna inte ska fastna i en heltidstjänst i Försvarsmakten utan de ska växla mellan studier och arbete. Förmodligen handlar det i mycket stor utsträckning om just universitets- och högskolestudier å ena sidan. Å andra kommer de in och tjänstgör i samband med krigsförbandsövningar eller en insats internationellt.

Om vi utformar den kommande insatsorganisationen på det sättet tror jag inte det är några problem. Under hela den tid jag har suttit i försvarsutskottet, fru talman, har det stora grundläggande problemet varit att vi inte har kunnat bereda plats till alla dem som önskade att få vara del av Försvarsmakten och få en militär grundutbildning. Jag tror inte att det förändras. Det finns en stark känsla för ett försvar av Sverige som sträcker sig till både andra länder och andra kontinenter men också omfattar försvaret av det egna fosterlandet.

Det finns mycket små osäkerheter när det gäller förhållandena för de tre första månaderna, rekryteringstiden, eller den tid man är rekryt. Det uttalas mycket tydligt i propositionen att det är de ekonomiska villkor som gäller för dagens totalförsvarspliktiga som ska finnas. Det står att skyddsassistenterna som ska vaka över säkerheten och arbetsmiljön ska finnas kvar. Det står att det ska ske ett medinflytandearbete i Försvars-

makten. Utskottet har i sin klokskap också lagt till att det medinflytande-
arbetet också kräver ett deltagande av de värnpliktiga.

Fru talman! Jag tänker inte ge mig in på någon välfärdsdiskussion
med Peter Jonsson. Jag kan bara säga att det i dag är fler människor i
Sverige som arbetar än vad det var när vi tog över regeringsmakten. Det i
sig är en tillräcklig garanti för att vi inte kommer att bli sämre utan bättre
med vår välfärd framöver.

Anf. 35 PETER RÅDBERG (mp) replik:

Fru talman! Allan Widman problematiserar i stora delar av sitt tal och
vrider och vänder på orden om vad som är bra och inte. Jag kan dela
mycket av det du sade i ditt tal. Men sedan kommer Allan Widman in på
slutet och undrar: Kan ni inte bifalla vår veteranpolitik, ni tycker ju som
vi?

Jag tycker att den är bra till stora delar och att ni har gjort ett väldigt
bra arbete. Problemet är, Allan Widman, att jag inte kan plocka russin
ur kakan och ta några delar. Det är helheten som vi bedömer.

När man lägger fram ett förslag med så stora luckor och så stor osä-
kerhet måste vi avslå hela propositionen och titta på det en gång till.
Sedan finns alltid i propositioner oavsett område delar som man accepte-
rar och tycker är ganska bra. Men det är inte vad frågan handlar om.

Man kan inte säga, som Staffan Danielsson var inne på, och som ni
andra ställer upp på: Det här är inriktningen. Nu bestämmer vi ruta ett,
och sedan får vi lösa de andra rutorna efterhand. Detta är för viktigt för
att säga ja till det hela.

Jag tog ett exempel. Det viktigaste är att vi får välutbildade soldater
in i vårt system. Där kommer själva huvudfrågan när en man eller kvinna
ska fatta ett beslut. Ska jag gå in eller inte när det finns så många osäker-
heter?

Det finns egentligen två alternativ. Antingen reglerar man det genom
lagstiftning – ni hade ett förslag på ett antal lagstiftningsåtgärder – eller
genom arbetsrättsliga avtal. Ni lägger inte fram förslag om något av detta
för att få en garanti för att vi ska få bra personal i framtiden.

Det finns en för stor osäkerhet. Det gör att vi måste avböja och rösta
nej.

Anf. 36 ALLAN WIDMAN (fp) replik:

Fru talman! Jag vill inte påstå att jag problematiserade i mitt anfö-
rande. Jag försökte vara saklig och peka på vad som är styrkorna och vad
som möjligen kan vara vissa risker med förslaget. Därvidlag skiljer sig
inte dessa förslag från någonting annat som debatteras i kammaren.

Peter Rådberg säger: Vi tycker bra om detta med veteranpolitik, men
vi måste se till helheten. Jag beklagar detta djupt, fru talman. Det hade
varit oerhört tacksamt att vända detta ställningstagande mot den samlade
oppositionen. Man hade kunnat gå ut på våra regementen och besöka
våra internationella insatser och säga: Vi har tre partier i riksdagen som
inte bryr sig om detta. De tycker inte att det är bra att du ska få rehabilite-
ring så längre som rehabilitering är meningsfull. Det är mycket bättre att
den tidsbegränsas. Anhöriga ska inte ha någon självständig rätt till hjälp,
stöd och information.

Prot. 2009/10:121
19 maj

*Försvarsmaktens
personalförsörjning
m.m.*

I mitt tycke målar ni in er i ett hörn och gör er själva ont med detta ställningstagande. Det är därför som jag säger detta till er. Det är två helt olika lagförslag vi talar om. De är väldigt låtta att separera om man nu vill göra ett mer distingerat ställningstagande. Det var därför jag vädjade till er att fundera en gång till på detta.

Under hela debatten i dag säger företrädare för oppositionen och nu Peter Rådberg gång efter annan: Regeringen har inte lagt fram några förslag till kollektivavtal. Om regeringen gjorde detta, Peter Rådberg, är jag övertygad om att anmälningarna till konstitutionsutskottet skulle hagla. Vi har inga som helst möjligheter att göra detta. Det måste ändå Peter Rådberg känna till.

Anf. 37 PETER RÅDBERG (mp) replik:

Fru talman! Jag förstår att det sårar Allan Widman att vi kommer att rösta nej till detta. Jag har försökt att ge en förklaring och tala om hur vi resonerar. Man kan naturligtvis plocka delar av detta och tycka att det ska bifallas och att annat inte ska bifallas.

Allan Widman vet om detta. Det är bara att följa debatten under den period som varit. Man har flaggat för de osäkerheter som vi nu lyfter fram. Jag trodde personligen att det nog skulle lösa sig till slut och att det skulle komma någon form av heltäckande förslag från regeringen. Att det inte kan vara till hundra procent har vi full förståelse för.

Men det fattas för många bitar för att säga: Okej, vi lappar och lagar under vägen.

Den allmänna bedömningen är att det tar minst två tre år. Man sjösätter det här den 1 juli, och sedan tar det två tre år, troligtvis ännu längre tid. Vad händer under tiden? Ja, vi ska rekrytera kompetent personal, vi ska få in folk, och jag försöker sätta mig in i den enskilde killens och tjejens situation som står där och väljer: Ska jag ta den risken, med alla de osäkerheter som finns, eller ska jag chansa, för jag tycker att det här verkar rätt okej? Det är det valet varje individ får göra. Då måste man ha någon form av lagstiftning bakom ryggen som gör att man vet att det är okej och att man har ett visst skydd. Men ni vägrar ju. Ni har inte hunnit, eller vad det nu kan vara, och därför ska vi avvakta. Där ligger vår kritik.

Anf. 38 ALLAN WIDMAN (fp) replik:

Fru talman! Jag tycker att oppositionen har lite svårt för att stå still i den här diskussionen i dag. Ena sekunden angriper man regeringen för att den bakvägen eller köksvägen ska införa en ny arbetsrättslig lagstiftning för det militära området. I nästa ögonblick säger man: Ni har inte lagstiftningen på plats. Men, Peter Rådberg, det är det som ligger i det här förslaget. Försvarsmakten är på väg att bli en arbetsgivare bland alla andra arbetsgivare, med tillgång till de redskap och medel som finns – primärt lagen om anställningsskydd, sekundärt kollektivavtal. Det är den vägen de får gå tills kompletterande stöd lagstiftningsmässigt kan levereras. De är inte i någon sämre position än någon annan arbetsgivare, de har precis samma möjligheter.

Berätta gärna för mig: Vad är det ni egentligen tycker? Ska regeringen lagstifta särskilt för de här ändamålen eller inte? Jag får inte grepp om detta.

När det gäller veteranpolitiken sårar du inte mig. Tyvärr sårar du alla dem som befinner sig ute i våra operationsområden i dag, dem som har kommit tillbaka därifrån, mer eller mindre anfrätta av sin tjänstgöring, och som får ett tydligt besked att alla de förbättringar som föreslås för dem yrkar ni avslag på i Sveriges riksdag. Jag ber dig att fundera ett varv till på detta. Är det en bra signal att skicka att vi i riksdagen just i denna fråga är splittrade och står emot varandra?

Anf. 39 GUNILLA WAHLÉN (v) replik:

Fru talman! Jag vill passa på att ta upp en diskussion om veteranpolitiken. Staffan Danielsson sade att inte någon hade tagit upp veteranpolitiken i sitt huvudanförande. Det går bra att läsa exakt vad jag sade om den; vi berömde den och tycker att den är bra. Den tänker jag nu berömma, Allan Widman. Jag tycker att det är en alldeles utmärkt utredning. Jag tycker att det finns många förslag, jag tycker att den är väl genomarbetad och att den på många sätt för vår personalpolitik inom försvarsområdet framåt.

Allan Widman har dragit stora växlar på det här och menar utåt att vi säger nej till alla förslagen. Vi har inte vid något tillfälle, inte Vänsterpartiet i alla fall, sagt att det är fel att ta bort femårsgränsen, att det är fel att förbättra systemet, utan vi har sagt att vi välkomnar förslagen. Det man gör i propositionen är att baka in det hela i personalförsörjningssystemet och lägga fram det som ett enda beslut. Då är det svårt att skilja ut det, eller ska man, som Peter Rådberg sade, diskutera enskildheter och ta russen ur kakan och säga att de här sakerna ska vi utveckla vidare?

Det finns ingen som helst kritik mot utredningen. Den är välkomnad, den är bra, och de förslag som finns där är till stora delar mycket bra.

Sedan kan man diskutera medaljstriden. Som Allan Widman säger är det kanske för att det för osvenskt som vi inte vill diskutera medaljer. Men påstå inte att vi har tagit avstånd från och kritiserat Veteranutredningen.

Anf. 40 ALLAN WIDMAN (fp) replik:

Fru talman! När jag yttrade detta tidigare förhöll jag mig till vårt betänkande och den reservation som s, v och mp har inlämnat gemensamt. Där säger man:

”Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår utskottets lagförslag.”

Fru talman! Jag tror att man hade kunnat formulera ett sådant yrkande så att man föreslår avslag på lagförslagen med undantag för punkt 1.3 och punkt 1.4, det vill säga lag om Försvarsmaktens personal vid internationella militära insatser och lag om ändring i lagen om väpnad styrka för tjänstgöring utomlands.

Detta skulle ha gett alla möjligheter att nyansera det politiska ställningstagande som oppositionen gör. Det är bara att uttrycka sitt yrkande på ett sätt som svarar mot de åsikter som man har och som jag uppfattade att Gunilla Wahlén har.

Fru talman! Den lagstiftning som nu föreslås på det veteranpolitiska området eller alla de förslag till förbättringar som regeringen har hakat på löser inte vårt problem när det gäller omhändertagandet av soldater.

Egentligen är detta bara en början på en resa som nästan alla andra europeiska länder har hållit på med under en mycket längre tid när de har värnat om både soldater och deras anhöriga.

Jag är tacksam för det fina berömmet, men jag hade hoppats, Gunilla Wahlén, att vi nu skulle ha kunnat kavla upp ärmarna tillsammans och se till att förverkliga detta förslag till omhändertagande.

Anf. 41 GUNILLA WAHLÉN (v) replik:

Fru talman! Det är ingen slump att vi har gjort på det sätt som vi har gjort. Det finns ett par punkter där vi inte är övertygade om att förslaget är bra utan där vi vill fundera eller kanske modifiera förslaget. Det gäller de punkter som handlar om medaljer och monument. Dessa har inte för den enskilde soldaten samma dignitet som själva Veteranutredningen där det föreslås en mycket god och bra rehabiliterings- och personalpolitik. Att medaljfrågan och monumentfrågan ska diskuteras och bryta ned det hela är Veteranutredningen för bra för, att de frågorna så att säga ska stoppa den.

Jag skulle vilja ställa en fråga om medinflytande. Ni föreslår att Värnpliktsrådet och Värnpliktsnytt och den funktion som de har ska läggas ned utan att ha talat om hur man ska upprätthålla de värden som Värnpliktsnytt har haft i sitt granskande uppdrag och det uppdrag som Värnpliktsrådet har haft. På vilket sätt tänker ni att de här funktionerna ska bibehållas och upprätthållas redan från den 1 juli i år?

Anf. 42 ALLAN WIDMAN (fp) replik:

Fru talman! Av propositionen framgår att det kommer att finnas förtroendevalda bland de så kallade rekryterna. De kommer att finnas på lokal nivå. Man kan laborera med tanken att ha en motsvarighet till ett centralt värnpliktsråd, men givet att det handlar om en period på 90 dagar tror jag att det blir svårt att skapa samma höjd i medinflytandehierarkin som vi har haft hittills. Men förtroendevalda kommer det att finnas.

Värnpliktsnytt ersätts delvis av en intern medinflytandefunktion inom myndigheten. Utskottet har sagt att där vill vi att rekryter ska vara representerade. Huruvida det är en tillräcklig ersättning för den granskning som bland annat Värnpliktsnytt har svarat för är för tidigt att säga. Oavsett vilken regering vi får i höst kommer det att ske, har jag förstått, en översyn med kompletteringar och justeringar av det system som vi nu målar upp. Det ger oss en möjlighet att ta ställning till om medinflytandet och granskningen av rekryternas arbetsvillkor är tillräckliga eller inte.

Gunilla Wahlén säger beträffande veteranpolitiken att det ni inte fullt ut ställer upp på är medaljer och monument.

När det gäller medaljer kan jag försäkra Gunilla Wahlén att det finns få reformer som är så efterfrågade bland dem som är där ute under de skarpa omständigheterna. Och när det gäller monument har vi förvisso ett sådant tidigare, men det är ett monument som inte omfattar alla våra veteransoldater, till exempel inte de som har varit ute och tjänstgjort under Natoflagg eller EU-flagg.

Men det viktiga är, fru talman, att vill Gunilla Wahlén ändå bifalla lagförslagen om veteranpolitiken kan hon göra det, för i de lagförslagen regleras varken medaljer eller minnesmonument utan bara skyddet av de enskilda soldaterna.

Fru talman! Försvaret är för oss kristdemokrater en mycket viktig fråga. Försvarsmaktens uppgift är ju att värna människors liv och frihet likaväl som att försvara Sverige som nation och rättsstat. Försvaret av nationen från yttre hot är statens grunduppgift och därför är anslaget till försvaret ett av de viktigaste av de prioriterade områdena.

För oss kristdemokrater är trygghet och säkerhet centrala, inte bara i de små gemenskaperna, som i familjen och trygghet på gator och torg. Säkerhet är även trygghet från att bli attackerad av fientligt inställda makter som av en eller annan anledning vill attackera Sverige.

Alliansregeringen har ökat de internationella ambitionerna, sanerat Försvarsmaktens budget, vars problem ignorerades då vänsterpartierna styrde. Vi kristdemokrater har i allra högsta grad bidragit till att öka effekten i Försvarsmakten, inte minst till att det nu genomförs en omfattande satsning på hemvärnet, de nationella skyddsstyrkorna.

Fru talman! Sveriges försvarsförmåga styrs inte av antalet tanks eller kaserter utan av den militära förmåga och effekt som fås ut av den och de insatsförband som byggs på den. Det är en viktig ståndpunkt.

Det är omöjligt att veta hur världen ser ut om tio år. Det försvar som vi skapar i dag ska hantera omvärlden med dess osäkerheter, utmaningar och hot under många år framöver. Därför behövs det ett långsiktigt problematiserande perspektiv i all säkerhets- och försvarspolitik, liksom i verksamheten och också i beslutsfattandet. Okloka nedskärningar i dag blir någonting som våra barn får betala för i morgon.

En väl fungerande organisation med kontinuerlig försörjning av personal är en nödvändig förutsättning för att insatsorganisationen ska kunna ge den säkerhetspolitiska handlingsfrihet som krävs. Det är den bästa försäkringen för att kunna hantera ett försämrat läge i vår del av världen. Det militära försvarets möjligheter att kunna växla mellan olika uppgifter, miljöer och konfliktnivåer samt samarbetet med andra måste utvecklas vidare.

Förmågan att integrera civila och militära insatser ska öka. För att hantera dessa utmaningar måste det finnas en aktuell krisfallsplanering, särskilt för viktiga samhällsfunktioner.

Fru talman! Kristdemokraterna anser att allmän värnplikt ska finnas kvar om beredskapen kräver det, till exempel om rekryteringen inte tillgodoses utifrån Försvarsmaktens behov eller om hög beredskap krävs. Detta betyder att vi för närvarande inte tillämpar allmän värnplikt utifrån att riskerna för ett stort väpnat angrepp är små under överskådlig tid. Vi utgår från, precis som utskottet skriver i sitt betänkande, att regering och försvarsmakt noggrant planerar för att snabbt kunna återuppta grund- och repetitionsutbildning av värnpliktiga och civilpliktiga om läget kräver det. Detta är viktigt att informera om utifrån att retoriken väldigt ofta har gett oss upplysningar att värnplikten är slopad. Dessutom anser vi att regeringen årligen ska återkomma till riksdagen med redovisning av volymen på den militära grund- och fortsättningsutbildningen.

Kristdemokraterna ställer sig bakom att insatsorganisationen, för att bättre kunna möta kriser och konflikter som uppstår med kort varsel, ska vara omedelbart gripbar och ha hög beredskap och användbarhet. Därför bör insatsorganisationen i framtiden bestå av tre delar, som vi ser det.

Hemvärnet, med de nationella styrkorna som en basplatta, har inriktning på det nationella försvaret och är redan i dag frivilligt rekryterat.

De soldater som behövs rekryteras och skriver kontrakt med Försvarsmakten under ett visst antal år med uppehåll för civil karriär. Här finns också möjlighet för dem som är lite äldre att söka in till en utbildning om de klarar de prov som alla måste genomgå. Det ser vi kristdemokrater som en möjlighet att också blanda åldrar, vilket är positivt. De tjänstgör även utomlands under perioden.

Den tredje delen består av stående förband som är heltidsanställda och snabbt kan sättas in i olika konfliktområden, både i närområdet och långt borta.

Vi kristdemokrater säger också att rekryteringen nu ska vara könsneutral. Det har vi inte alltid sagt, men nu säger vi så. Genomgående är att man genomför tre till fem månaders grundutbildning för att därefter gå vidare med specialistutbildning.

För att övergå till en Försvarsmakt med kontrakterade soldater menar vi också att det krävs att hela samhället ställer upp som nation för att vi ska kunna åstadkomma detta. Det betyder att de som väljer att vara kontrakterade soldater med stöd av lagstiftning ska kunna vara lediga från ordinarie arbete likvärdigt föräldraförsäkringen.

Vid internationella insatser bör hänsyn tas till vilka som ska stå för rehabiliteringsansvar utifrån ett arbetsgivaransvar. Vi kräver att det görs en årlig uppföljning av det nya systemet samt anges en kontrollstation för att följa upp hela rekryteringssystemet ett par år efter införandet.

Fru talman! Vi kristdemokrater talar ofta om ett försvar med mänskligt värde. Därför ställer vi oss naturligtvis bakom de förslag som handlar om att vi nu får en veteranpolitik värd namnet.

Vi är också väldigt glada över det handlingsprogram som nu finns tillgängligt för anhängstöd. Att det har tagit så lång tid som tio år att få till stånd ett avtal som reglerar villkoren för personalen i utlandsstyrkan är för mig obegripligt. Det är så att hela familjen gör utlandstjänst.

Hela veteranpolitiken har en oerhört viktig plats att fylla i det nya försvaret. Jag önskar också att vi skulle kunna utveckla detta vidare och att intentionen som ändå fanns i 2004 års försvarsbeslut skulle kunna förverkligas, nämligen att vi ska ha ett gemensamt försvarsmedicinskt centrum som också tar upp delar av forskning och utveckling när det gäller eftervård. Vi har ett försvarsmedicinskt centrum i Göteborg i dag. Det tror jag skulle vara viktigt och riktigt att vi utvecklar vidare.

Fru talman! Jag roade mig faktiskt med att ögna igenom 2004 års försvarsbeslut. Då fann jag en mening som jag tänkte att jag skulle läsa upp. Vi ska vara medvetna om att vi hade en annan regering vid det tillfället. På s. 105 skriver man: "För att kunna producera kvalificerade insatsförband för både nationell och internationell beredskap bör värnplikts- och förbandsutbildningssystemen ges en annan utformning."

Man skriver vidare: "Det bör ske en tyngdpunktsförskjutning av principerna för grundutbildning och bemanning från uttagning och placering till stöd av plikt till rekrytering av frivilliga."

Där har vi historien bakåt. Staffan Danielsson har beskrivit Försvarsberedningens och Pliktutredningens ståndpunkter. Ibland är det bra att lära av historien, och jag skulle önska att också vänsteralliansen ville göra det. Vi ska komma ihåg att alla partier var överens om just den här

delen i försvarsbeslutet 2004. Det är ingen ny fråga, utan den har behandlats under lång tid och har varit viktig i många sammanhang.

Jag vill framhålla att vi också har lyssnat på vad Försvarsmakten har sagt under lång tid, och vi är överens med Försvarsmakten om att det här är den väg vi har att gå när det gäller rekrytering av soldater för att få ett så bra försvar som möjligt.

Det finns för övrigt många andra spännande ståndpunkter att läsa om i 2004 års försvarsbeslut.

Fru talman! Riksrevisionen har granskat detta, och utskottet har vid flera tillfällen yttrat att det behöver vidtas åtgärder för att flytta resurser från stabs- och förvaltningsverksamheten till insatsorganisationens kärnverksamhet. Det pågår ett arbete, men vi vill gärna se resultat i närtid när det gäller att stärka kärnverksamheten inom Försvarsmakten.

Försvaret är viktigt att prioritera även i fredstid – detta då hot som kan drabba ett land och dess folk även kommer att äga rum i fredstid. Det gäller allt från naturkatastrofer till terrorism. Utvecklade länder som Sverige måste kunna konstruera robusta samhällsskydd som tar sin utgångspunkt även i icke-militära resurser. Samhällets ökade användning och beroende av elektricitet, telekommunikation och informationsteknologi innebär att svåra störningar på dessa områden snabbt kan medföra allvarliga konsekvenser för samhällets funktion. Vi måste skapa ett skydd mot sårbarhet och beredskap inför det oväntade. Det är ett måste för att upprätthålla vårt teknologiska, avancerade samhälle.

Fru talman! Försvarsmakten ska ha en sådan styrka, sammansättning, beredskap och gruppering att den också kan verka krigsavhållande vid säkerhetspolitiska kriser i närområdet. Därför måste vi ha ett modernt och ett uthålligt försvar, för trygghetens skull.

I övrigt ansluter jag mig till vad mina allianskolleger har sagt när det gäller detaljer i betänkandet.

Anf. 44 PETER RÅDBERG (mp) replik:

Fru talman! Else-Marie Lindgren målar upp en positiv bild av hur hon vill se det svenska försvaret, precis som många av de andra borgerliga ledamöterna gör. Jag kan hålla med Else-Marie Lindgren i stora delar av detta. Men problemet är att det inte riktigt är det vi diskuterar, utan det är propositionen om att gå till ett frivilligt försvar och dess följder.

Jag reagerade på en del ord i Else-Marie Lindgrens anförande. Hon sade att hela samhället ska leva och att hela samhället ska ställa upp. Hon var också inne på lagstiftningsbiten. Där delar jag helt och hållet hennes uppfattning. Problemet med det förslag som hon kommer att stödja är att det inte fullt ut innehåller detta för att få kraften. Det är det som vår kritik gäller.

Else-Marie Lindgren står här och har en idé, tanke och vision om att vi nog bör ha det här i framtiden. Men problemet är inte det. Hon pratar om människovärde och så vidare. Det blir väldigt mycket önskningar kring detta, och jag skulle gärna vilja ha en kommentar om just det.

Anf. 45 ELSE-MARIE LINDGREN (kd) replik:

Fru talman! När man lägger fram en proposition och ett betänkande och har diskuterat det under många år – jag citerade ett betänkande i mitt

Prot. 2009/10:121
19 maj

*Försvarsmaktens
personalförsörjning
m.m.*

anförande – kan allt inte vara precis på plats i alla sammanhang. Detta är en process. Vi går in i ett nytt system. Vi förändrar det värnpliktssystem som har funnits ända sedan 1901. Många regeringar har under årens lopp lappat och lagat på det. Därför menar vi att vi självklart måste ha ödmjukhet inför de förändringar som kan ske, så att vi har möjlighet att förändra också i framtiden.

Jag tror att Miljöpartiet och vänsteralliansen har en klar bild av att allt inte ligger på plats. Men det är intentionen som är det viktiga. Vi tror att det här är ett bättre system än det vi har haft tidigare, utifrån de ändrade förutsättningarna i vårt samhälle och i omvärlden.

Anf. 46 PETER RÅDBERG (mp) replik:

Fru talman! Allt är inte på plats – nej, jag kan acceptera det till viss del. Jag har full respekt för att man inte kan vara klar till hundra procent med den här typen av organisation. Men det blir så stora luckor, Else-Marie Lindgren – vi har pekat på några under dagen. När Kalle eller Stina står inför valet att välja Försvarsmakten eller inte uppstår en del frågetecken. Dels vet man inte vilken lön det blir på slutet, dels vet man inte var kostnaden för hela projektet kommer att landa om två tre år. Framför allt kommer det, som vi har sagt tidigare, att ta minst två tre år, troligtvis längre, innan vi vet vilka konsekvenserna är. På vägen dit kommer det att hända väldigt mycket.

Det värsta scenariot är naturligtvis att ungdomar väljer en annan väg i livet än just Försvarsmakten. Om det hade funnits en tydligare lagstiftning, som hade garanterat det här, och vi hade stått upp för det skulle jag ha känt mig lite mer trygg med själva systemet. Men det går ju inte. Därför måste man titta på detta från början. Man kan inte bara plocka delar och tycka att några är bra och andra inte är bra.

Det är det som är grundkritiken mot det förslag som ni lägger fram. Det går inte att ha bara en vilja och sedan lappa och laga under tiden. Det måste vara större bitar som ska på plats. Vi är helt överens om att Försvarsmakten har ett otroligt viktigt uppdrag, och det viktigaste är att få in rätt personal. Men där kan det bli en brist, eftersom individen kanske tvekar på grund av att det fattas för mycket viktiga detaljer i propositionen.

Anf. 47 ELSE-MARIE LINDGREN (kd) replik:

Fru talman! Det här är självklart en enorm omställning för Försvarsmakten. Vi har sett det i andra länder, som några har påpekat. Men de flesta länder har gått åt det här hållet – annars hade de kanske slutat med det.

Jag tycker att det är viktigt att vi stöder Försvarsmakten, för att den ska ha en attraktionskraft så att unga män och kvinnor, och för den delen också lite äldre, vill satsa några år för sitt lands bästa, som vi brukar säga.

Vi kristdemokrater har föreslagit att det ska göras en årlig utvärdering, och vi vill ha en kontrollstation om några år för att säkerställa att systemet fungerar. Jag tycker att det är viktigt att ha den eftertänksamheten också i fortsättningen när vi gör en så stor förändring i Försvarsmaktens rekrytering.

Fru talman! Försvarspolitik ska handla om försvarsförmåga. Det är det som är uppgiften, och det är det som är ansvaret. Därför har vi i Alliansen de senaste två och ett halvt åren genomfört den största reformeringen av försvaret på ett antal decennier. Allt vi gör syftar till att höja landets försvarsförmåga.

Insatsorganisationen ska vid utgången av 2014 i stort vara färdigbemannad med frivilligt rekryterade soldater. Syftet är att höja kvaliteten, användbarheten och tillgängligheten i insatsorganisationen genom övergång till stående och kontrakterade förband. Vi skapar nu ett fullt ut användbart försvar, där samma förband fungerar för försvarets alla uppgifter, att värna Sverige och Sveriges intressen i landet, i närområdet och utanför närområdet.

Förr stod blocken emot varandra i Europas hjärta. Östersjön var ett hav där Nato och Warszawapakten dagligen gnagdes mot varandra. Mitt emellan stod Sverige, inte bara militärt alliansfritt utan fastmer politiskt neutralt. Detta lade betydande restriktioner på vår samverkan med andra i en tid då det fanns ett invasionshot med supermakten Sovjetunionen i Sveriges omedelbara närhet.

I dag är Östersjön ett Europasamarbetets innanhav. Östersjön kantas av Nato- och EU-länder. Sverige är ett land som bygger säkerhet tillsammans med andra. Vi har tillfört försvarspolitikerna ett nytt närområdesperspektiv för Östersjön, Norden och EU.

Det finns i dag ingen aktör som har vilja eller förmåga att utgöra den gamla tidens storskaliga invasionshot mot Sverige. Däremot går det aldrig att utesluta risk för militära intressekonflikter eller kriser i vårt närområde. Vi lever med en bred hotbild där hoten har det gemensamt att de kommer snabbt när de väl kommer. Kriget i Georgien tog fem dagar och avgjordes på två. Det var mindre än 20 000 ryska soldater på plats, men de kom dit över natt.

Det rimmar synnerligen illa med det försvar Alliansen övertog där den politiska kravställningen var sådan att bara en tredjedel av den nationella insatsorganisationen eller drygt 11 000 man, 2008, skulle gå att använda inom ett år. Övriga förband behövde, på grund av det försvarspolitiska arvet, mellan ett och tre år på sig för att kunna användas. Då har den moderna tidens konflikter sedan länge kommit och gått.

Hela den nya insatsorganisationen, om 50 000 personer, ska gå att använda på ett par dagar om Sverige hotas. Detta ger en betydligt höjd försvarsförmåga för Sverige. Samma förband ska kunna användas för försvarets alla uppgifter. Stående och kontrakterade förband ger mycket hög kvalitet och användbarhet jämfört med i dag.

Ökad försvarsförmåga kräver ett nytt personalförsörjningssystem. Värnplikten är inte legalt möjlig att använda utanför landets gränser med mindre än att Sverige hotas av krig. Värnpliktiga kan inte användas i fredsbevarande och fredsfrämjande insatser. Det är därför försvaret har tvingats ha två organisationer.

Vid sidan av den nationella insatsorganisationen, baserad på värnplikt, har man tvingats ha en särskild anställd utlandsstyrka. Det är också därför de bästa förband Sverige har löpande läggs ned, när de är som allra bäst utbildade, övade och insatserfarna, när de kommer hem efter en internationell insats.

I det socialdemokratiska försvaret har Sverige inte haft några erfarna förband över huvud taget, bara erfarna individer. Detta har sänkt landets försvarsförmåga.

Röstar man, som oppositionen, mot alla de reformer som krävs för att höja försvarsförmågan får man inte heller någon höjd försvarsförmåga. Resultatet blir ett försvar där dagens brister fortgår. Då kan man låtsas att man delar regeringens vilja till ett användbart försvar. Då kan man låna Alliansens nyckelord, men det faller platt när man går emot allt som verkställer dem.

Fru talman! Jag tycker att det är underligt att det inte har ansetts att det svåraste och farligaste uppdrag en svensk kan ha, att göra en skarp militär insats, kräver professionalism, utan då är en ann så god som en ann.

Men professionalism, i meningen rätt utbildade, rätt övade, rätt utrustade och erfarna soldater och förband, räddar svenska liv. I Afghanistan är det soldaternas kvalitet som har begränsat svenska förluster, inte minst eftersom de efter värnpliktsutbildningen, med erfarenhet från NBG, haft flera års fortsatt utbildning och övning.

Skulle det uppstå konflikt i vårt land eller i vårt närområde kommer situationen inte att bli mindre skarp än i Afghanistan – det är precis tvärtom. Då blir professionalism och kvalitet än viktigare, för att inte säga helt avgörande, för att försvaret ska kunna lösa uppgiften, försvara vårt land och rädda svenska liv.

Svenska folkets tolerans för förluster är låg, och det är bra, annat än vid hot av helt existentiell natur. Värnpliktsförsvaret byggde på tolerans för förluster vid försvaret av landet. Det är bra att kraven på skydd och säkerhet stiger, och vi möter dem med bättre utbildning, övning, utrustning och erfarenhet. Det är en del av det ansvar vi som försvarspolitikere har.

Värnplikten är inte som den en gång var. Förr kallades alla unga män in årskullsvis. På senare år har det varit mindre än 10 procent av en manlig årskull som har kallats in. Räknar man in kvinnorna, vilket Alliansen anser att man ska, är det någonstans kring 5 procent av en ung årskull.

Förr var män krigsplacerade till 47 års ålder. På senare år har man varit krigsplacerad i insatsorganisationen i två till tre år efter avslutad grundutbildning. Ca 70 procent av de värnpliktiga har inte velat vara en del av försvarets framtid. De har inte velat bli officerare och inte velat göra insats. Vi har därmed felutbildat till 70 procent. Vi har alltså till 70 procent gett fel soldater ett års utbildning och sedan behållit dem krigsplacerade i bara två till tre år, givet Försvarsmaktens uppgifter.

För Alliansen är det självfallet bättre att hitta rätt soldater från början. Det är precis denna väg andra länder går i sina reformer, vare sig vi talar om USA, Nato eller för den delen Ryssland. Det är inte längre stora värnpliktsförband som ger försvarsförmåga. Det är i stället kvalitet, professionalism, tillgänglighet och användbarhet som styr den.

Fru talman! Den 1 juli övergår vi till rekrytering på frivillig grund. Därmed avskaffas, i strid med Vänstern, Miljöpartiet och Socialdemokraterna, den sista lagstadgade negativa särbehandlingen på grund av kön i svensk lag. Kvinnor och män kommer att rekryteras på lika villkor. Intresse och lämplighet, inte kvotgruppstillhörighet, som oppositionen vill, kommer att styra vilka som rekryteras. Pliktlagen kommer att finnas kvar

för att kunna tillämpas om försvarsberedskapen i framtiden så skulle kräva, men den görs i dag, i strid med oppositionen, könsneutral.

Andelen kvinnor som går grundläggande militär utbildning har under den här alliansregeringens tid redan dubblerats till 9 procent, 2009. Antalet intresseanmälningar från kvinnor har ökat med 500 procent efter att vi, inte oppositionen, har börjat tillfråga dem aktivt. Antalet kvinnor som har antagningsprövat har vuxit med 120 procent på ett enda år.

I dag kommer Socialdemokraterna, Vänstern och Miljöpartiet att rösta emot likabehandling av män och kvinnor, rösta emot att den sista lagstadgade diskrimineringen på grund av kön i svensk lag ska tas bort. Miljöpartiets krumbukter är intressantast av alla. De är egentligen för, men de kommer ändå att rösta emot.

Jag vill också understryka att det Försvarsmakten säger är att fler kvinnor i försvaret har en betydande operativ effekt. Därför stärker vi kvaliteten i försvaret genom att bredda rekryteringen.

Fru talman! Allt tyder på att rekryteringen till Försvarsmakten kommer att gå mycket bra. Vi ser ett betydande söktryck till Försvarsmakten, vare sig det gäller grundutbildning eller internationella insatser, inklusive Afghanistan.

Man har frågat unga män och kvinnor. Vad säger de då? Jo, 44 procent av unga män och ca 25 procent av unga kvinnor säger sig vara intresserade av att genomföra militär grundutbildning.

Av den sista kullen värnpliktiga är det 80 procent som vill fortsätta utbildningen på frivillig grund. Av dem som mönstrat i det gamla systemet i dessa övergångstider är det 85 procent som vill börja utbildningen i det nya systemet.

Det här stora intresset möter mer än väl försvarets behov av en planerad årlig rekrytering på ca 4 000 personer. Det är ungefär lika många som tidigare har rekryterats med värnplikt. Men genom att försvaret nu drar till sig unga människor som verkligen är intresserade av och motiverade att utbilda sig och vara en del av försvarets framtid ökar effektiviteten i utbildningen och kvaliteten i försvaret.

Fru talman! Rekrytering på frivillig grund är starkt kvalitetsdrivande. I hemvärnets försöksverksamhet ligger antalet utbildningstimmar de första tre månaderna på över 600 timmar. I värnpliktsutbildningen har antalet timmar varit drygt 400 de första tre månaderna. Det är alltså fråga om en 50-procentig kvalitetshöjning i utbildningens innehåll.

I hemvärnets försök i Dalarna har man redan ett par gånger uppnått 50–50 mellan män och kvinnor i rekryteringen.

I Örebro-Värmland har hemvärdet prövat att rekrytera en bredare åldersgrupp mellan 19 och 35 år med stabila grupper som resultat. Då får man olika åldrar, utbildningar, yrkeserfarenheter och familjesituationer representerade i gruppen och dessutom bättre kvalitet. Soldater är inte som bäst när de är 18–19. De är kanske som bäst och stabilast när de är 25.

De frivilligt rekryterade säger till oss och till Försvarsmakten: Gör något bra av vår tid! Vi är här frivilligt. Ge oss bra innehåll och kvalitet i utbildningen! Annars har vi alternativ.

Det sätter en god press på politik och försvarsmakt. Våra soldater, är jag övertygad om, kommer att vara mycket attraktiva på den civila arbetsmarknaden efter Försvarsmakten.

Prot. 2009/10:121
19 maj

*Försvarsmaktens
personalförsörjning
m.m.*

De har valts ut i konkurrens. De har utbildats, övats och prövats i kvalificerade uppgifter. De ger en kvalitetssäkrad rekryteringsbas för civila arbetsgivare. Jag är övertygad om att insikten om detta, att erfarenhet från Försvarmakten uppskattas, i sin tur kommer att stärka intresset bland unga att söka sig till Försvarmakten.

Fru talman! Detta är en reform som Försvarmakten själv har önskat och drivit på under många år. Den är väl förberedd av försvarsberedning och Pliktutredningen, även om jag noterar att Peter Jonsson nu ägnade betydande kraft åt att underkänna sitt eget arbete i Pliktutredningen.

Alla unga människor kommer nu att ställas inför frågan om Försvarmakten och militär grundutbildning är något för dem. Efter intresseanmälan tas unga människor ut till tester och urval. De mest lämpade och intresserade tas sedan ut och genomför en tre månaders grundläggande soldatutbildning.

Sedan fattar Försvarmakten och den enskilde beslut: Var det här rätt för oss? Därefter vidtar en åtta månader lång befattningsutbildning med sikte på anställning eller deltidsanställning och stående och kontrakterade förband.

Fru talman! Det är oerhört positivt att se den utveckling som nu sker inom Försvarmakten. Man berättade bara för någon vecka sedan att man tidigare lägger anställning av 300 soldater i de nya förbanden från 2011 till 2010. Man aviserar att ytterligare tidigare lägga anställning av 300 soldater från 2011 till 2010.

Fru talman! Oppositionen säger nej till rekrytering på frivillig grund, men man har inga pengar i budgeten avsatta för att täcka extrakostnaden för den egna politiken. Pliktutredningen visade att rekrytering på frivillig grund är 2 miljarder billigare per år för att utbilda 3 000 insatsklara soldater än tillämpad värnplikt.

Socialdemokraterna har dessutom genom ordföranden i försvarsutskottet löpande krävt ett överintag av värnpliktiga, upp till 15 000 varje år. Då tillkommer minst 1 miljard varje år i nya kostnader. Det är pengar som inte ger försvarsförmåga. Var är de pengarna, Peter Jonsson? Det är 3 miljarder bara där.

Det ska läggas till de 2 miljarder som oppositionen öppet föreslår att de ska skära ned försvarsutgifterna med. Det finns en lång rad ytterligare exempel på underfinansiering. Utöver de 2 miljarder som oppositionen öppet yrkar att det ska skäras ned med är det ytterligare 3–4 miljarder varje år i underfinansiering.

Socialdemokraterna, Vänstern och Miljöpartiet har nu gått igenom en hel mandatperiod utan att ha en genomförbar, preciserad eller finansierad försvarspolitik och faktiskt utan att ens ha en budget för försvaret. I *Ekot* i P1 har både Peter Rådberg och Anders Karlsson fått tillstå att de inte har en aning om hur dessa nedskärningar ska gå att förverkliga.

De senaste åren har oppositionen sagt nej till allting som innebär reform och försvarsförmåga. Man har sagt nej till nya helikoptrar, nej till Handlingsplan Gripen, nej till C17 SAC, nej till nya ubåtar, nej till försvarets nya inriktning, nej till stående och kontrakterade förband, nej till likabehandling av män och kvinnor, nej till frivillig rekrytering och kanske värst av allt, fru talman, nej till den nya veteransoldatpolitiken. Jag vill här passa på att ge Allan Widman ett erkännande för hans engagemang i denna fråga.

Socialdemokraterna, Vänstern och Miljöpartiet har i utskottet och kommer i dag i kammaren att säga nej till bättre omhändertagande av och större socialt ansvar för dem som valt att ta risker för att värna andra människor, för dem som har gjort en insats för Sverige och för andra länder. De säger nej till att ge stöd till dem som har gjort en insats för freden.

De kommer att säga nej till bättre information till anhöriga, nej till bättre stöd för anhöriga, nej till tidsobegränsat ansvar gentemot soldater, nej till extra stöd till de svårast skadade soldaterna, nej till bättre samordning av samhällets stöd, nej till att visa uppskattning från statens sida för soldater som tagit risker för att värna andra. Men gör allt detta med en enda förklaring, fru talman: Det är så svårt att ge medalj till rätt personer. Det är sorgligt.

Sverige har gjort internationella insatser sedan 1948. Socialdemokraterna har haft 60 år på sig att ta ansvar för veteransoldatfrågorna. Det har man inte gjort. När vi nu i dag ska fatta beslut om den första samlade veteransoldatpolitiken säger man nej.

Den naturliga frågan till Peter Jonsson blir därför: Ska ni riva upp stödet till veteranerna om ni vinner valet? Om ni i dag inte deklarerar att ni ska riva upp det, varför röstar ni då inte ja när frågan behandlas av riksdagen?

Fru talman! I dag lägger Alliansen den sista stora pusselbiten i den största reformeringen av försvaret på 50 år. Syftet och resultatet av detta blir ökad försvarsförmåga för Sverige.

(Applåder)

Anf. 49 PETER JONSSON (s) replik:

Fru talman! Jag vill först informera försvarsministern – han verkar inte vara tillräckligt påläst – om att vårt förslag är en tre månaders könsneutral plikt. Sedan går man frivilligt in i en organisation, i Försvarsmakten. Så har vi det klargjort.

Vårt personalförsörjningssystem bygger på plikt till frivillighet. Den borgerliga alliansens förslag till personalförsörjning bygger på frivillighet till plikt. Då föreslår jag hellre plikt till frivillighet.

Vad menar jag med det? Man pliktas in för att delta i internationell tjänstgöring. Det är inte frivilligt. Går man in i Försvarsmaktens organisation tvingas man gå ut och göra internationell tjänstgöring.

I vårt system är det frivilligt. Det gör man om man vill. Men man ska utbilda sig utifrån Försvarsmaktens inriktning med grund för nationell säkerhet och trygghet för vårt eget land.

Jag blir nästan häpen. Så här sade försvarsministern: De insatser som vi har genomfört under 40 år nu och flera år i mycket tuffa situationer har inte varit professionella. Men nu blir vi professionella. Då blir det en bättre tingens ordning.

Jag tycker att det är nedvärderande mot alla de soldater, både kvinnor och män, som har varit ute i våra internationella insatser med den inriktningen. Samtidigt slänger han i väg en riktlinje till Danmark, Norge och Finland som i dag har värnplikt att deras förband inte är professionella. Hur ska det nordiska samarbetet bli i framtiden med den typen av inriktning när det gäller försvarspolitiken?

Jag kommer att svara om veteranpolitiken i nästa replik. Jag tror inte att försvarsministern har förstått hur det socialdemokratiska samhället ska vara uppbyggt, men jag kan ta det sedan.

Anf. 50 Försvarsminister STEN TOLGFORS (m) replik:

Fru talman! Vårt förslag, säger Peter Jonsson. Jaha, säger jag. Jag har läst er motion. Det finns inga sådana förslag där, tvärtom. Ni kommer att säga nej utan alternativ i dag. Ni kommer att säga nej utan finansiering.

Vems förslag? Är det Socialdemokraternas förslag? Är det Vänsterns förslag? Är det Miljöpartiets förslag? Är det Peter Jonssons förslag? Finns det ett gemensamt förslag? Jag vill gärna se yrkanden. Jag vill se gemensamma motioner och texter med sådant som ni driver.

Sanningen är att det inte finns några sådana förslag. Jag har läst er motion.

Jag har i dag noterat ett antal frågor från Peter Jonsson som jag nu tänkte ta tiden i anspråk för att besvara. För det första vill jag fråga Peter Jonsson: Vad står det på s. 126 i propositionen? Jag vill också fråga Peter Jonsson: Vad står det på s. 127 i propositionen?

Jag vill be Peter Jonsson att redan nu precisera vilken kritik från Lagrådet det är man bygger sina argument på. Jag vill också be Peter Jonsson precisera hur det kommer sig att han nu tycker att riksdagen och regeringen ska fatta beslut om löner i strid med den svenska modellen. Det är tydligen inte längre parterna som ska göra det.

Jag vill be Peter Jonsson förtydliga hur han anser att det inte längre är lag som ska föregå förordning eller att lag och förordning föregår avtal på arbetsmarknaden. Jag vill också be Peter Jonsson förtydliga hur det kommer sig att han inte pratar om det propositionen handlar om, det vill säga rekrytering på frivillig grund kontra rekrytering med plikt. I stället pratar han om anställningsformer i de stående kontrakterade förbanden, som parterna i allt väsentligt ansvarar för att klara ut.

Grundfrågan, Peter Jonsson, är: Hur kommenterar du s. 126 och s. 127 i propositionen? Du har ju ägnat så mycket tid och kraft åt att tala om de frågor som är belysta där.

Anf. 51 PETER JONSSON (s) replik:

Fru talman! Lagrådets påpekande när det gäller den här propositionen är klart och tydligt. Det saknas ett antal förordningar och eventuella avtal för att man ska se helheten i det system som försvarsministern tar fram. Vi har hela dagen sagt att det vore bra om vi hade kunnat se helheten när vi ska fatta beslut om huruvida vi ska vara för eller emot systemet.

Vi vet exempelvis att 6 500 yrkessoldater kommer att kosta mellan 3 och 4 miljarder. Det har inte försvarsministern med i någon budget. Vi vet inte vilken nivå lönen kommer att ligga på efter tre månader. Det kommer naturligtvis inte vi politiker att påverka, men det vore bra att veta ungefär vilket härad det handlar om.

När det gäller veteransoldatpolitiken vill jag säga att vi tror på det generella välfärdssamhället och att det kan förbättras. Det generella välfärdssamhället gäller även soldater och anställda inom Försvarsmakten. Om det är brister där vill vi naturligtvis rätta till dem med olika insatser både ekonomiskt och lagmässigt.

Er politik går mer och mer ut på att man ska ha särlösningar för vissa grupper. Det tror vi inte på. Vi tror på det generella välfärdssamhället. Vi tycker inte om stupstocksregeln i sjukförsäkringen. Vi tycker inte om låga ersättningsnivåer som gör att folk får gå från hus och hem på grund av att de blir sjuka. Det gäller i så fall även soldater i morgondagens försvar.

Det är bättre att ni rättar till de förändringar av negativ karaktär som ni har gjort i det övriga samhället innan vi tar en diskussion om särlösningar för soldater.

Anf. 52 Försvarsminister STEN TOLGFORS (m) replik:

Fru talman! Lagrådet har kommit med ett yttrande. Lagrådet har inte avstyrkt propositionen. Det finns ingen som helst grund för att, som oppositionen gör, hänvisa till Lagrådet och hävda att det skulle stödja ett avslagsyrkande på propositionen. Det var ett rent yttrande.

Jag ställde några frågor som jag inte fick svar på. På s. 126 i propositionen reds anställningsskyddet för rekryter ut. Peter Jonsson hävdade att det inte finns med i propositionen. På s. 127 reds a-kassan för rekryter ut. Det gäller bland annat överhoppningsbar tid. Det är något som Peter Jonsson hävdade inte finns med i propositionen.

Peter Jonsson talar om att vi inför särlösningar. Det finns i dag två lagar med särlösningar för försvarets soldater. Den ena är värnpliktslagen. Den andra är en särskild lag om anställningsskydd. Det är den jag hänvisar till. Med dagens beslut utvidgas den till att gälla rekryter.

När det gäller kostnaden vill jag säga att hela vår budget bygger på en övergång till stående och kontrakterade förband och frivillig rekrytering. Det är det som Försvarsmakten har räknat på. Socialdemokraterna har inte räknat på att Pliktutredningen visade att det för att få 3 000 insatsklara soldater är 2 miljarder dyrare varje år att använda Peter Jonssons pliktsystem än vårt frivilliga system. Det finns inga sådana pengar i Socialdemokraternas budget.

Ska man gå på vad utskottets ordförande, Anders Karlsson, har krävt ett antal gånger, nämligen att 15 000 värnpliktiga ska utbildas varje år har ni en ytterligare kostnad på 1–2 miljarder varje år, utöver de 2 miljarder som ni själva förstår att ni ska skära ned.

Redan nu kan vi summera detta till 6 miljarder varje år i en svagare budget. Lägg därtill att ni tror att helikoptrar är gratis och att ni redan har tillgodoräknat er pengar från en stödutredning så hamnar ni på 7 miljarder i svagare budget varje år.

Vår budget bygger på det nya. Ni har inte räknat in kostnader för egna förslag i er budget.

Anf. 53 PETER RÅDBERG (mp) replik:

Fru talman! Försvarsminister Sten Tolgfors började med en allmän politisk exposé över läget 1945 till 2009 och talade om hur han vill att det ska vara. Han pratade mycket om användbarhet. Jag kan göra en reflexion över helikoptrarnas användbarhet i Afghanistan. Det har vi väntat på ett tag. Nu köper man antagligen dyra från USA. Så var det med användbarheten på den punkten.

Försvarsförmågan bygger på erfarna soldater. Hur ska man locka framtidens soldater in i det här systemet, som alla partier vill, med en lön

på troligtvis 17 000 kronor? Man vet ju inte vad lönen kommer att bli, men den kommer att ligga någonstans där. När arbetslösheten sjunker och tillväxten ökar, hur ska då Försvarsmakten tackla konkurrensen och få in de personer som vi vill ha i försvaret?

Det tar minst tre år innan allt detta är på plats. Man har någon form av inriktning, har vi fått höra. Det är inriktningen som är viktig och vi får lappa och laga under tiden.

Det är det vår kritik gäller. Man har ingen helhetsbild av förslaget. Man har en inriktning. Den inriktningen är helt avgörande för de tjejer och killar som ska bestämma om de ska gå in i Försvarsmakten eller inte. Man måste ju veta förutsättningarna; det gäller på alla områden.

Det generella kostnadsläget är skickat till nästa regering. Vi vet inte vad det kostar. Det finns inte ens någon uppfattning om det. Det är vad den allvarliga kritiken gäller.

Det blir med andra ord ingen logisk övergång från plikten till frivilligheten. Osäkerheten för den enskilda individen är uppenbar. Därför finns också en risk att det går i kras.

Anf. 54 Försvarsminister STEN TOLGFORS (m) replik:

Fru talman! I dag har Peter Rådberg sagt att det är ett knappt halvfärdigt förslag och att han därför ska rösta emot det. Vad sade Peter Rådberg när Pliktutredningen, den utredning han själv ingick i, presenterade sitt förslag, som är exakt det vi nu lägger fram? Jag citerar från Svenska Dagbladet den 25 juni 2009: "Utredningens gröne ledamot Peter Rådberg lovordar förslaget om ett försvar byggt på frivillighet. – Detta är en lyckans dag, konstaterar han."

Det är alltså samma förslag som han nu röstar emot i kammaren.

Så här sade Peter Eriksson: Vi behöver inte ha någon värnplikt i Sverige. Det är en tidsfråga innan den avskaffas. Miljöpartiet har för övrigt drivit den frågan väldigt länge. Nu börjar vi få de andra partierna med oss.

Peter Rådberg ska alltså rösta emot det förslag som han själv har varit med om att utreda. Han har själv i *Ekot* nyligen deklarerat att han, som han uttryckte det, står bakom borgerlighetens förslag i Pliktutredningen. Men nu har makten talat. Makten har fått Miljöpartiet att släppa politik, värderingar, tidigare förslag och egna visioner.

Jag vill kommentera frågan om pengar. Vår budget bygger på denna övergång. I den gemensamma trepartimotionen säger Rådberg tillsammans med två andra partier att man inte kan bedöma kostnaderna. Samtidigt påstår ni att det är underfinansierat. Hur går det ihop? Ni kan inte bedöma kostnaderna, men ni vet att det är för mycket.

Vi kan bedöma kostnaderna, och vi vet att detta ryms i budgeten eftersom Försvarsmakten själv har sagt att så är fallet.

Ni har lyckats skriva ännu en trepartimotion utan tillstymmelse till eget alternativ. Jag vill fråga Rådberg: Håller du med om det alternativ som kollegerna Socialdemokraterna och Peter Jonsson lade fram?

Alternativet är plikt. Det sade Peter Jonsson till kammaren för bara några minuter sedan. Är det nu plikt som gäller för Miljöpartiet och att ni avslår allt ni tidigare trott på?

Anf. 55 PETER RÅDBERG (mp) replik:

Fru talman! Det är roligt att stå här. Det är som en cirkus.

Jag kan svara på dina frågor, så får vi se om du svarar på mina sedan.

Jag har mycket tydligt redogjort för Miljöpartiets ståndpunkt i pliktfrågan. Sten Tolgfors behöver inte läsa upp det och försöka hitta en spricka.

Vi bygger vårt avslagsyrkande på att det är för många oklarheter. Man kan inte ha en sådan här viktig proposition med enbart en inriktning. Försvarsministern säger själv att det är försvarsförmågan som är viktig. Det centrala i detta är att vi får in rätt tjejer och killar. Om osäkerheten är för stor kommer de att tveka. Om man inte vet vad man ska få i lön och om man inte vet vilka förordningar som gäller står den enskilda individen inför valet om han ska välja Försvarmakten eller inte.

Risken är stor att man gör något annat i livet, eftersom det är byggt på frivillighet. Det är det vår kritik handlar om.

När det gäller P1 kan jag säga som vi politiker brukar göra: Jag som miljöpartist går inte ut i P1 och säger vad vi tre partier ska satsa på. Det blir ju en förhandling. Jag kan säga att vi har kommit ganska långt. Men jag säger inte det i P1.

Det är lite fascinerande att Sten Tolgfors tar upp en sådan grej och bygger på osäkerhet. Det visar bara på svagheter och att han inte hittar mer än ett P1-inslag där jag sade att vi naturligtvis kommer att lägga fram ett förslag.

Jag förstår att du är besviken, Sten Tolgfors. Ni trodde inte att vi skulle kunna komma med någon gemensam budget heller, vilket vi naturligtvis kom med. Ni i regeringen kastade er på ett tåg och hade nio förslag på vad ni *inte* ska göra.

Men återigen skulle jag vilja ha ett svar på de frågor som jag nyss ställde till Sten Tolgfors.

Anf. 56 Försvarsminister STEN TOLGFORS (m) replik:

Fru talman! Då gjorde du väl ett väldigt dåligt jobb i Pliktutredningen, Rådberg, om du nu hävdar att allting är så oklart och outrett. Du var med bland dem som hade till uppgift att utreda detta. Du var oerhört glad över det förslag som ni lade fram. Det var regeringen också. Därför har vi lagt fram det i riksdagen, och nu är du emot det. Tala om att sätta sig med skägget i brevlådan.

Jag har i dag svarat på dina sakfrågor. Anställningsskyddet står det om på s. 126 i propositionen. A-kassan står det om på s. 127 i propositionen. Jag har också berättat för er att Lagrådet inte alls hade någon invändning mot denna proposition. Lagrådet har inte avstyrkt. Ni har ingen grund att hänvisa till Lagrådet för att säga nej i dag.

Vi har också berättat att det är parterna som sätter lön, precis som på svensk arbetsmarknad i övrigt.

Fru talman! Sedan noterar jag också att Rådberg i den här debatten sade att de 2 miljarderna var fullt finansierade. Vi har naturligtvis hämtat hem pengarna, sade han i riksdagen alldeles nyligen. Jaså. Vad sade han i *Ekot* i P1 om det? Han sade: Ska vi ta bort 750 miljoner kronor måste något naturligtvis tas bort. Totalt är det 2 miljarder. Det är helt riktigt. Men vad som ska tas bort vill jag inte gå in på.

Man har inte en aning om den egna politiken.

Vi gör dessutom så att vi flyttar pengar till förbandsverksamheten. Vi gör en överföring på nästan 1 miljard från 2009 till 2010 som ni vill dra in, Rådberg. Vi gör en överföring från materielanslaget, tidigare önskat av Försvarmakten, och vi kommer att flytta in 2 miljarder från stöd och kringverksamhet. Ni har inga svar på någonting.

Rådberg kommer nu att rösta nej till likabehandling av män och kvinnor. Ni kommer att rösta för plikt och mot frivillighet, något som Miljöpartiet verkligen har drivit under många år. Peter Eriksson var oerhört tydlig med att ni nu har fått med er andra partier för att ta bort plikten. I dag har ni fått med er andra partier för att rösta för plikten och rösta bort frivillighet och likabehandling av män och kvinnor. Det är så inkonsekvent som det kan bli, Peter Rådberg. Den enda förklaringen är att det är val i höst och att makten hägrar.

Anf. 57 GUNILLA WAHLÉN (v) replik:

Fru talman! Förvarsminister Sten Tolgfors säger som slutkläm på sitt anförande: Nu lägger vi den sista stora pusselbiten.

Då undrar jag: Vad föreställer bilden? Man kan väl inte lägga den sista stora pusselbiten i fråga om ett förslag som inte är klart? Vilka ska lägga de andra pusselbitarna, och hur ska denna bild, pusslet, passa ihop med det övriga samhället och med de funktioner som man har inom det övriga samhället, utöver både personalförsörjning och andra delar? Jag undrar vad bilden föreställer.

Förvarsministern säger att vi nu ska ha stående och kontrakterade förband, hemvärn och nationella skyddsstyrkor. Det är Sveriges framtida försvar. Men på vilket sätt ska Sveriges framtida försvar samarbeta med de övriga myndigheter som finns, till exempel Myndigheten för säkerhet och beredskap?

Jag ser ett försvar som är ett stuprörsförsvar som ska sköta sig själv: Vi sköter vårt nationella försvar, incidentberedskap och utlandsstyrkor. Men resten, katastrofberedskap och annat, får andra sköta. Det bryr vi oss inte om.

Det sägs också om den sista pusselbiten: Vi vet hur vårt personalförsörjningssystem ska se ut, och vi vet vad det kommer att kosta.

Då undrar jag: Vad kommer det nya personalförsörjningssystemet att kosta, förvarsministern?

Anf. 58 Förvarsminister STEN TOLGFORS (m) replik:

Fru talman! Läs budgeten, Gunilla Wahlén, läs Försvarmaktens budgetunderlag, läs igenom mitt anförande som jag just har hållit så får du hela bilden av vilket försvar som vi vill uppnå.

Min fråga till Gunilla Wahlén är egentligen ganska enkel: Varför vägrar Vänsterpartiet att ha en likabehandling av män och kvinnor i svensk lag? Vad är den ideologiska grunden för att behålla den sista stora lagstiftningen som bygger på en särbehandling endast baserad på kön? Vad har Gunilla Wahlén för anledning att tro att kvinnor inte kan göra lika stor nytta i försvaret som män? Eller är det så att män måste pliktas in och kvinnor ska lockas frivilligt? Hur hänger detta ihop?

Jag har hört Gunilla Wahlén många gånger prata om vikten av resolution 1325 i internationella insatser. Jag delar den åsikten. Jag hade ett särskilt seminarium om det för bara några veckor sedan för att under-

stryka detta. Men det måste börja på hemmaplan. Vi kan inte säga att kvinnor är viktiga bara på bortaplan. De är viktiga på hemmaplan. Den breddade rekryteringen är en del av vår höjda försvarsförmåga. Men Gunilla Wahlén vill av ideologiska skäl fortsätta att särbehandla män och kvinnor. Vi vill ha samma lagstiftning för alla.

Jag skulle också vilja fråga Gunilla Wahlén följande: När kommer vi att få besked om den samlade oppositionens alternativ i försvarspolitik? Jag har läst era motioner. Det är inte alltid jag tror att ni har gjort det. Men vad är er försvarspolitik? Ni har ingen uppfattning om hur besparingarna ska tas ut. Ni har inga kostnadssättningar av egna förslag. Ni har ingen ekonomisk kompensation för egna förslag. Ni har ingen syn på insatsorganisationens storlek. Ni har ingen syn på hemvärnets storlek.

Ni har en splittrad syn – numera tre linjer – om insatser som den i Afghanistan. Ni inser att ni inte kan stänga ned NBG med tre månaders varsel, men ni har ändå lagt in pengarna i budgeten. Ni har ingen gemensam syn på materielanskaffning. Ni har uppenbarligen, när man skrapar på ytan, olika syn på personalförsörjningen. Ni har ingen syn på fördelningen mellan stående och kontrakterade förband. Och ni har fortfarande inte gett kammaren ett enda skäl till att det är moraliskt riktigt att rösta nej till bättre stöd för de soldater som har gjort internationella insatser.

Anf. 59 GUNILLA WAHLÉN (v) replik:

Fru talman! Försvarsministern har just grillat Peter Rådberg i Miljöpartiet i fråga om tyckanden, tankanden och uttryck i Pliktutredningen. Läs då vad Vänsterpartiet säger om kvinnor i försvaret i Pliktutredningen. Där kan man konstatera att vi självklart är för att man ska ha en könsneutral verksamhet inom försvaret.

Försvarsministern sade tidigare att vi säger nej till allt. Ja, vi säger nej till bautabeställningen av nya helikoptrar på 4,7 miljarder under tio år. Men vi säger ja, och har gjort det under många år, till Medevac-helikoptrar till Afghanistan. Jag vet fler partier som säger ja till Medevac-helikoptrar. När kommer det Medevac-helikoptrar? När får vi helikoptrar som snabbt kan transportera skadade soldater med medföljande vårdande personal som läkare och sjuksköterskor? De helikoptrar som är beställda klarar inte den uppgiften. Vi säger inte nej till helikoptrar. Vi vill ha Medevac-helikoptrarna. När ska ni leverera dem?

Vi säger att vi även fortsättningsvis ska vara ett alliansfritt land och att vi inte ska gå med i Nato. Hur ser den samlade regeringen på den frågan i framtiden? Kommer det under nästa mandatperiod, om ni innehar regeringsmakten, att komma ett förslag och ett beslut om att vi ska gå med i Nato, eller hur ställer sig försvarsministern i Natofrågan?

Anf. 60 Försvarsminister STEN TOLGFORS (m) replik:

Fru talman! Detta var så talande att jag nästan inte behöver säga något mer. Vi pratade om övergång från plikt till frivillighet, och vi pratade om att likabehandla män och kvinnor. Men Gunilla Wahlén talar om helikoptrar i Afghanistan.

Ni kommer i dag att rösta mot likabehandling av män och kvinnor. Ni kommer inte att ha någon trovärdighet i någon fråga som rör jämställdhet därför att ni vill ha kvar den sista lagstiftningen som aktivt särbehandlar män och kvinnor. Ni kan säga vad ni vill, men det är handling som avgör.

Jag konstaterar igen att vi inte har några svar om hur Vänstern, Socialdemokraterna och Miljöpartiet anser att deras miljardbesparingar ska tas ut. Direkt när man skrapar på ytan faller ni isär. Ni inser att det inte är realistiskt och genomförbart. Men ändå är det dess värre så att det om ni skulle vinna valet ska effektueras. Ni inser att ni inte kan stänga ned NBG med tre månaders varsel. Då undrar jag helt enkelt: Har ni ringt något annat land och frågat om de är beredda att ta över NBG med tre månaders varsel, Gunilla Wahlén? Ska vi ringa till EU och säga: Vi är ledsna, men EU:s samlade krishanteringsförmåga halveras för att Sverige inte kommer att ta ansvar med en rödgrön regering.

Fortfarande är det så att ni inte har någon syn på insatsorganisationens storlek, på hur stort hemvärnet ska vara. Ni har ingen gemensam syn på Afghanistan och på materielanskaffningen. Något parti vill ha u-båtar. Ett annat parti vill inte det. Ni tror att helikoptrar är gratis. Vi vet att det kostar 1 ½ miljard att iordningställa gamla helikoptrar, men ni tror att det kostar 1 ½ miljon. Ni har inget alternativ när det gäller personalförsörjningen. Jag frågar Socialdemokraterna och får ett svar. Jag frågar Rådberg och får ett annat svar. Ni har ingen syn på fördelningen av stående kontrakterade förband.

All den kritik i sak som ni här i dag försökt föra fram – då krystat för att säga varför ni avfärdar framlagda förslag – har jag kunnat visa är fel. Anställningsskyddet, läs s. 126 i propositionen. A-kassan, läs s. 127 i propositionen. Lagrådet har inte på något sätt rekommenderat ett avslag på propositionen som ni ju gör. Ni hänvisar till Lagrådet som skäl för det. Tvärtom var det i princip ett rent yttrande från Lagrådet.

När det gäller osäkerheten kring lönen har vi kommit överens om att det är en uppgift för arbetsmarknadens parter. Kvar står oppositionen efter dessa fyra år i riksdagen utan någon genomförbar försvarspolitik!

Anf. 61 ROLF K NILSSON (m):

Fru talman! En mycket stor del av debatten om försvarets personalförsörjning har kommit att handla om den allmänna värnplikten. Inte minst från Socialdemokraterna har vi allt oftare fått höra att de är för värnpliktens bevarande och att de motsätter sig ett så kallat yrkesförsvar.

Argumenteringen har gått ut på att måla upp bilden att Socialdemokraterna står för ett bevarande av värnplikten så som denna alltid har varit och att alliansregeringen vill ta bort den och införa ett yrkesförsvar.

Vi vill inte ta bort värnplikten. Den finns kvar också i förslaget. Den till och med utökas till att även gälla kvinnor. Däremot ska möjligheten att med stöd av en tvångslag kalla in unga män och kvinnor inte användas om omständigheterna inte kräver det.

Förvisso närmar vi oss ett val. Men lite större varsamhet med sanningen borde man nog från socialdemokratiskt håll tänka på att visa. Det har blivit en lek med ord som lätt för tankarna till George Orwells 1984.

Anders Karlsson, Socialdemokraternas ordförande i försvarsutskottet, har i en tidigare debatt här i talarstolen förklarat att värnplikten ska finnas kvar. Sedan dess har vi från en rad socialdemokrater fått höra att värnplikten, om Socialdemokraterna fick bestämma, ska finnas kvar och vara som den alltid har varit.

Samtidigt som Socialdemokraterna vill ge ett intryck av att allt ska vara som det har varit, alltså allmän värnplikt för alla, ger man begreppet ”allmän värnplikt” ett helt nytt innehåll – givetvis såvida man inte ändrat uppfattning under de senaste dagarna.

Har man inte ändrat uppfattning innebär den socialdemokratiska allmänna värnplikten att 8 procent av en årskull på 130 000 personer *kallas in* för en tre månader lång grundläggande militärutbildning, det vill säga att staten beslutar vilka 8 procent av de 130 000 personerna som ska få en grundläggande militärutbildning. 92 procent står utanför den socialdemokratiska allmänna värnplikten. 8 procent tvingas in i den. Detta är Socialdemokraternas allmänna värnplikt.

Efter nämnda tre månaders grundutbildning ska, har man tänkt sig, den enskilde fatta beslut om eventuell frivillig fortsättning på soldatutbildningen. Den som inte är intresserad kan säga tack och adjö. Efter ytterligare frivillig soldat- och befattningsutbildning kan man fatta beslut om man vill skriva ett kontrakt med försvaret.

I närmare ett år, i vissa fall till och med längre, ska soldater utbildas för att som färdigutbildade ta ställning till om de ska skriva ett kontrakt eller inte. I bästa fall gör kanske ett tillräckligt stort antal det. Skattebetalarna får då valuta för sina pengar. I ett värsta scenario är det endast en liten del som väljer att skriva ett kontrakt, något som skulle resultera i en brist på soldater. Hur en seriös försvarsplanering ska kunna fungera med detta system är för mig en gåta.

Mot detta system står regeringens förslag – det föreslagna var också Pliktutredningens förslag – om en frivillig grundläggande militärutbildning under tre månader där alla män och kvinnor som fyllt 18 år och som uppfyller kraven har möjlighet att prova på soldatlivet. Om man klarat utbildningen finns därefter möjligheten att skriva ett kontrakt och gå vidare för en befattningsutbildning. Om man inte vill det eller om fortsatt utbildning ligger dåligt i tiden är man kvalificerad för hemvärnstjänstgöring och fortsatt utbildning där. Möjligheten till vidareutbildning vid ett senare tillfälle finns också.

För alla som vill fortsätta inom försvaret finns det en för alla gemensam tre månaders grundutbildning. Sedan kommer valmöjligheterna – fortsatt utbildning för att bli kontraktssoldat eller om man vill fortsätta på heltid inom försvaret.

Med detta system blir utbildningen ekonomisk, och försvarsplaneringen får i ett tidigt skede klara siffror på hur många som skrivit ett kontrakt. Man kan se om det är ett tillräckligt antal eller om ytterligare rekryteringsinsatser ska sättas in. Detta är enkelt, ekonomiskt och planmässigt.

Kontraktssoldaterna är inga yrkessoldater utan män och kvinnor som har en fast förankring i det civila samhället och som större delen av tiden sysslar med någonting annat. Det gör att dessa kontraktssoldater är en väsentlig del av folkförankringen i det framtida försvaret.

Fru talman! Som i så många andra frågor lever Socialdemokraterna också här i det förflutna. Hade man åtminstone lärt sig av det och rättat sig efter de misstag som begåtts hade det kunnat vara en positiv egenkap. Nu är det tyvärr inte så. I stället söker man framtidens lösningar i gårdagens misslyckanden, så också inom försvaret.

Det svenska försvaret måste reformeras. Vi kan inte bygga landets försvarspolitik på metoder som inte längre är gångbara. Massarméernas tid är över. I takt med den tekniska utvecklingen samt allt större och berättigade krav på soldaternas personliga säkerhet har kostnaden per utbildad soldat på bara några decennier markant ökat.

Varje investerad krona i utbildade män och kvinnor som är beredda att göra en insats måste tas till vara på det mest effektiva sättet. Det reformarbete som pågår inom och för det svenska försvaret är nödvändigt såväl av ekonomiska som av praktiska skäl.

Att låta tjänstgöringen i försvaret bli frivillig kan mest beskrivas som ett rättvisekrav när det gäller alla medborgares lika rättigheter och skyldigheter.

Med regeringens reform får vi stående enheter, vilka till absolut största delen är bemannade med frivilligpersonal som med mycket kort varsel kan sättas in för tjänstgöring i princip i hela världen. Med frivilligheten som grund vet alla soldater redan från början att tjänstgöring innebär att den enhet man tillhör kan placeras för uppdrag utomlands. Det är ingen ny uppgift utan en uppgift som soldaterna är utbildade och tränade för.

Med det reformerade system som vi nu går in i får vi soldater som har den kvalitet och den kompetens som krävs för uppdragen. Vi har soldater som genom kontraktssystemet är tillgängliga så gott som omedelbart. Med en sammansättning av en liten del yrkesofficerare och en övervägande del av kontraktsanställda med civil verksamhet som huvudsyssel-sättning får vi ut det bästa av en civil och militär mix.

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 62 PETER JONSSON (s) replik:

Fru talman! Det var den tredje moderata riksdagsledamoten – ja, ursäkt, nu var det en minister – som varit uppe i debatten. Ytterligare en moderat kommer väl upp. Det tyder nog på att det någonstans finns en gnagande oro när det gäller det nya system som nu tas fram.

Rolf K Nilsson säger att 8 procent av en årskull tas ut. Det stämmer; det blir ungefär 8 procent. Vi får de 8 procent kanske allra bästa eftersom de får gå igenom den typ av utvärdering som Pliktverket förut gjorde och naturligtvis ska fortsätta med även i framtiden. Det kan alltså betyda att vi får de 8 bästa procenten soldater.

Sedan kommer ytterligare en moderat politiker upp och säger att vi när deras system får laga kraft får kvalitet och kompetens i våra internationella insatser. Alla de tiotusentals soldater som har varit ute internationellt sedan vi började medverka i olika FN-uppdrag hade alltså varken kompetens eller kvalitet. Jag har fått en helt annan bild av våra internationella insatser. Man har en civil kompetens och en militär kompetens, och dessa två kompletterar varandra oerhört bra. Därför har vi alltid fått ganska bra kvalitet och respons på detta. Norge, Danmark och Finland har som sagt värnplikt, så de har varken kvalitet eller kompetens i sina internationella insatser.

Jag förstår inte hur resonemanget att det är plikten som gör att man får dålig kompetens hänger ihop. Jag tror absolut att det är precis tvärtom.

Anf. 63 ROLF K NILSSON (m) replik:

Fru talman! Att återigen, som ytterligare en moderat, försöka förklara för Peter Jonsson hur det hänger ihop är kanske en övermäktig uppgift, men jag ska försöka.

Först och främst raljerar Peter lite grann över att vi är ett antal moderater som går upp i talarstolen. Peter, det kan faktiskt bero på att vi tror mycket på förslaget och därför vill förklara så mycket som möjligt av det och inte, som du hävdar, att vi är oroliga för det. Jag kan tolka det låga antalet socialdemokrater som deltar som att ni definitivt inte tror på det ni har att komma med, men det är en bedömningsfråga.

Du säger att det är de 8 absolut bästa procenten vi kommer att få fram. Ja, har man så vansinnigt många människor att välja på och pricka ut – siffran är väl 15 000 – är det klart att det blir bra människor som kommer in. Frågan är dock om det är rättvist mot dessa människor att de blir tvingade in när 92 procent ur samma årskull inte blir intvingade. Det är människor som kanske vill börja på sina utbildningar, åka på utlandsstudier och så vidare, men de tvingas in av staten därför att staten tycker att de skulle bli duktiga soldater. Jag tycker att det är orimligt att år 2010 ha den uppfattningen.

När det sedan gäller Norge, Finland och Danmark har vad jag vet åtminstone Danmark ett lotterisystem. Att prata om allmän värnplikt där kan väl alltså vara en definitionsfråga. Om man har och kallar in väldigt mycket soldater har man givetvis fler att välja på som har genomgått utbildningen och söker till internationell tjänst. Det är klart att man får bra soldatkvalitet på så vis. Dessa saker står alltså inte emot varandra.

Anf. 64 PETER JONSSON (s) replik:

Fru talman! Om jag förstod det sista är det kanske ändå så att vi på något sätt är väldigt nära varandra när det gäller pliktfrågan.

Om ert system skulle vara så väldigt bra, hur kommer det sig då att de erfarenheter vi ser runt om i världen är att det – och jag har sagt det tidigare – i exempelvis Holland finns 7 000 vakanser? I Storbritannien är det stora problem att fylla luckorna för internationella insatser.

Nu ska vi inte ha ett sådant system som i USA, men om man bara tittar på det ser man att det verkligen är en konjunkturanpassad försvarsmakt. Där är det nämligen lön som är en av de viktigaste faktorerna. Man kan köpa sig ett hus om man går med i försvarsmakten och gör internationell tjänstgöring.

Detta visar sig dock på resultatet när man sedan är ute internationellt, och det kanske är det som har pekat på just de svenska och nordiska soldaterna när det gäller internationella insatser. Vi har en civil kompetens med oss, och den civila kompetensen är till nytta när vi gör internationella insatser.

Det är naturligtvis så att det i det förslag ni har lagt fram när det gäller insatsförsvaret totalt sett ska vara en del kontraktsanställda soldater som har ett civilt jobb. Men det kanske inte blir så, och det är det vi pekar på. Långsiktigt kan detta nämligen betyda att vi har en yrkesarmé med fast anställda soldater, och en sådan försvarsmakt vill jag inte ha. Den blir en del av samhället, och den folkliga förankringen försvinner mer och mer långsiktigt. En sådan försvarsmakt vill jag inte ha, utan jag vill ha en bred försvarsmakt som hela befolkningen står bakom även om

Prot. 2009/10:121

19 maj

*Försvarsmaktens
personalförsörjning
m.m.*

det bara är 8 procent som tas ut. Plikten är nämligen ett ganska fint ord för mig – plikten att tjänstgöra för sitt land. Tänk på det!

Nu raserar ni detta, och ni har ingen plan på att återupprätta det. Ni skriver dock ändå in att pliktlagstiftningen ska vara vilande, så ni tror inte heller riktigt på att ni lyckas med det frivilliga systemet. I så fall ska ni återinföra pliktsystemet igen, men jag lovar att det inte kommer att kunna ske.

Anf. 65 ROLF K NILSSON (m) replik:

Fru talman! Peter Jonsson läser detta förslag som en viss potentat läser Bibeln. Det är roligt att höra Peter Jonsson ha så mycket åsikter när det gäller detta. Om jag minns rätt satt vi nämligen båda i Pliktutredningen, och då hade han inte speciellt mycket åsikter att komma med.

Holland är ett exempel vi får höra hela tiden. Om jag inte minns helt fel konstaterade vi dock i Pliktutredningen att det i Holland fanns en hel del misstag som hade begåtts, att vi skulle lära av Holland och inte göra som Holland hade gjort. Ta alltså inte Holland som exempel, för det blir helt fel.

Sedan har vi detta med yrkesförsvaret som kommer igen och igen. Det är inget yrkesförsvaret vi pratar om. Peter Jonsson säger att en liten del kommer att vara kontraktsanställda. Jag hävdar inte att tre fjärdedelar, 75 procent, skulle vara en liten del. Jag tycker att det är en ganska stor del, en ganska stor majoritet. Det är just genom de kontraktsanställda vi kommer att ha den folkliga förankringen. Det är det som är garanten för detta.

Anf. 66 ANNICKA ENGBLOM (m):

Fru talman! Jag kan försäkra Peter Jonsson om att det inte alls är någon oro som står bakom den goda uppslutningen från Alliansen och Moderaterna utan snarare ett brinnande engagemang och ett väldigt motiverat intresse för dessa frågor.

Försvarmakten är ett komplicerat och omfattande maskineri där kugghjulen såsom förbandssammansättning, materielförsörjning och personalförsörjning ska vara väl utformade, anpassade och smorda för att passa samman. Om ni som jag tittade på *Tekniskt magasin* med Erik Bergsten när ni var små kanske ni minns alla kugghjulen i vinjetten – särskilt det som var ovalt. Det fascinerade mig särskilt. Det passade in men såg annorlunda ut.

Denna bild vill jag att ni ska ha framför er när jag nu ska tala om militärmusiken. Dess roll i Försvarmakten passar nämligen i allra högsta grad in i det sammanhang vi diskuterar i dag, men det ovala kugghjulet är utformat på ett annorlunda sätt.

Försvarmusik, eller militärmusik om man så vill, har funnits i Sverige lika länge som vi har haft en försvarmakt. Dess tidigare roll var att mana på trupperna i strid och fungera som ett signalsystem i bataljens larm. I dag är rollen en annan, men den är icke desto mindre betydelsefull. Rent definitionsmässigt har försvarmusiken till uppgift att tillgodose Försvarmaktens behov av musik, men även statsledningens – det vill säga riksdagen och regeringen – vid statsceremonier. En annan uppgift är konserter och framträdanden för allmänheten samt att bevara och utveckla den militärmusikaliska traditionen i Sverige. Det är viktigt.

Försvarsmusiken är dock mycket mer än så. Varför klappar unga och gamla, kvinnor och män entusiastiskt när försvarsmusiken spelar *Under blågul fana*? Varför gråter soldaten i Afghanistan när han eller hon hör Abba? Jo, därför att musiken berör. Musiken är ett gränsöverskridande medel att kommunicera människor emellan, oavsett ålder, kön eller nationalitet. Musikens kraft skapar atmosfär och miljö och appellerar till känslor och tradition. Det är en brobyggare vid offentliga uppvisningar, utländska gästers besök och inte minst vid förbandens egna ceremonier.

Fru talman! Den kulturella verksamheten i försvaret är en viktig del av kulturen i det svenska samhället, särskilt för en nation som vår som har åtnjutit fred under så många år och som har en försvarsmakt i behov av att öka förståelsen för betydelsen av att värna och skydda vårt land. Försvarsmakten står inför en stor utmaning rekryteringsmässigt med att övergå från värnplikt till frivilligt försvar. Här har militärmusiken en viktig roll att fylla eftersom den utgör en del utanför den militära sfären. Den är en erkänt väletablerad brygga mellan Försvarsmakten och det civila samhället. Försvarsmusiken kan nämligen finnas på ställen där Försvarsmakten inte längre finns i dag.

I vårt grannland Norge presenterade den norska regeringen förra våren meddelandet *Kultur å forsvare* till Stortinget. Där tar de ett helhetsgrepp över både de musikaliska, fortifikatoriska och museala delarna av försvarskulturen. Vi har det lite annorlunda organiserat i Sverige, men detta meddelande skulle kunna utgöra en bra modell för hur vi kan ta till vara denna del och öka folkförankringen och förståelsen för Försvarsmakten i vårt eget land.

Fru talman! Fram till årsskiftet fanns det under Försvarsmusikcentrum fem musikkårer: Marinens musikkår, Arméns musikkår, Livgardets dragonmusikkår, Arméns trumkår och Göteborg Wind Orchestra kontrakterad som Flygvapnets musikkår. I dag finns tre kårer kvar. Försvarsmusikcentrum är nedlagt och inkorporerat i Livgardet. Det sista var nog ett nödvändigt beslut för att bringa ordning i en tyvärr icke fungerande ledning och organisation.

Vi ska också hålla i åtanke att försvarsmusikens utformning och organisation är en sak för Försvarsmakten att utverka, men med tanke på att det har varit rätt rörigt i den här organisationen under de senaste åren och att personalen har lidit av det tror jag att chefen och Livgardet behöver lite moraliskt stöd av oss för att påvisa att den här verksamheten är viktig.

I de här sammanhangen, när vi pratar om helikoptrar, ubåtar och förbandsverksamhet, kan det vara lätt att drämma till med att ja, måste vi spara på försvaret, då kan vi väl spara på musiken. Då kan det väga lätt. Vill man slå in på den vägen kan man samla allt i en ceremonibataljon vid Stockholms slott, till gagn för staden och alla turister.

Men tänker man så tar man död på en del av Försvarsmaktens själ. Då tar man död på en verksamhet som har funnits i 350 år, en verksamhet som väcker beundran hos andra länders motsvarigheter, en verksamhet som kan användas i hela vårt land och utomlands. Inte minst går Försvarsmakten då miste om ett av sina vassaste PR-verktyg. Utskottet har i sitt betänkande stött intentionen i min motion och understrukit vikten av försvarsmusiken. Det gläder mig, och jag tackar synnerligen för detta.

Fru talman! Hur var det nu med det ovala kugghjulet? Förutom det jag har beskrivit innan är det så att försvarsmusiken kanske inte riktigt passar in i just den här mallen för kontrakterade soldater som Försvarmakten planerar att bemanna en del av kårerna med. Många av musikererna är yrkesfolk med en lång utbildning bakom sig. De bör ha samma kravprofil som jurister och läkare inom Försvarmakten – detta som ett avslutande inskick in i det vidare arbetet.

Avslutningsvis yrkar jag självklart helhjärtat bifall till förslaget i försvarsutskottets betänkande 8 i sin helhet.

Anf. 67 NINA LARSSON (fp):

Fru talman! År 1997, den 25 februari tror jag att det var, klev jag av tåget på stationen i Enköping och tog några förväntansfulla steg uppför backen till Enköpings regemente. Förväntansfull var jag, för Försvarmaktens verksamhet och den militära verksamheten är inte riktigt en verksamhet som alla andra. Försvarmakten och vår militära förmåga är på något sätt ytterst en garant för vår fred, frihet och demokrati, och det är oerhört viktigt att vi hanterar detta med största ansvarstagande.

Försvarmaktens verksamhet har dock förändrats genom tiderna. Omvärldens krav och vår situation och hotbild förändras, och vi måste förändra Försvarmakten utefter detta. När jag först började fundera över att ge mig in i Försvarmakten, inom min tidigare militära karriär, fick kvinnor bara göra det under vissa premisser. När jag väl tog steget fullt ut var det fullt möjligt att frivilligt ansöka om att genomföra militär-tjänstgöring, och jag gjorde så.

Lumpen kännetecknades dock av att det var väldigt få tjejer som var där. Vi var några stycken hårt kämpande, och det gick ju bra. Allt fler blir det, och det är glädjande. Den tiden kännetecknades också av att Försvarmakten redan då stod inför en stor omställning där man gått från det kalla krigets invasionsförsvar och sakta men säkert börjat leta sig framåt mot det användbara insatsförsvar som vi här i dag, som försvarsministern mycket riktigt påpekade, lägger en viktig pusselbit i.

Därefter fortsatte jag inom officersyrket, och även det kännetecknades av alldeles för få tjejer på plats och av den konstiga situationen att man efter muck sade adjö till alla de värnpliktiga som man utbildade och lämnade dem vind för våg utan att använda den kompetens som de satt på efter fullgjord utbildning. Det är otroligt frustrerande när man har utbildat soldater och sedan ser dem bara försvinna utan att man kan nyttja deras kompetens.

Det är i mångt och mycket de här två delarna som har stört mig och som vi nu äntligen åtgärdar. Den första delen är att vi får en könsneutralitet – att män och kvinnor faktiskt behandlas lika. Det kommer också att leda till att vi får fler kvinnor i Försvarmakten, för i det system som vi har haft tidigare, när man behandlar individer av olika kön olika på grund av kön, har man inte förutsättningar att ta steg i rätt riktning för en bättre jämställdhet inom Försvarmakten. Det här är oerhört centralt, och det är ytterst tragiskt att oppositionen röstar nej till detta.

Den andra delen är just att vi äntligen skapar förutsättningar för ett användbart insatsförsvar. I det tidigare systemet har man tvingats göra en rad saker som det inte finns eller har funnits någon egentlig mening med på väldigt lång tid, till exempel att kasta människor i fotboja för att de

helt enkelt inte vill genomföra sin militärtjänstgöring på grund av andra planer med livet. Hotbilden gentemot oss, vår demokrati och vår frihet är inte av den karaktären att vi behöver tvinga ut dessa människor, och detta åtgärdar vi här i dag.

Även för dem som velat men inte har fått genomföra sin militärtjänst, fast de har varit lämpade, skapas nu ökade möjligheter att faktiskt kunna söka sig vidare även till andra regementen eller direkt in i hemvärnet. Det är något otroligt positivt som kommer att leda till en ökad mångfald inom Försvarsmakten och hemvärnet.

Vi har också dragits med en mycket skev åldersstruktur i Försvarsmakten. Det har att göra med att man i värnpliktssystemet får in huvudsakligen unga män som efter gymnasiet är verksamma ett litet tag innan de försvinner ut i den civila världen.

Det nya systemet öppnar stora möjligheter till att vi får en bredare åldersstruktur inom Försvarsmakten. Det är jätteviktigt av flera olika skäl. Vi får en mer mogen sammansättning på förbanden, vilket är viktigt inte minst för jämställdheten. Man får ned lite av de machotendenser som tenderar att dyka upp särskilt i väldigt homogena grupper med unga män. När vi nu öppnar upp för en bredare åldersstruktur, och man kan söka sig till militärtjänstgöringen eller vidare till kontraktsanställning även när man har kommit en bit i livet och har gjort annat emellan, är det väldigt positivt. Skevheten i verksamheten handlar även om det jag var inne på tidigare, att man utbildar mängder av människor som man sedan inte använder.

De här förändringarna är tuffa att genomföra. Det ställer höga krav på Försvarsmakten, men jag vet att Försvarsmakten klarar av detta, och jag ser med förväntan fram emot hur den framtida Försvarsmakten och sammansättningen kommer att bli allt bättre.

Även hemvärnet får i och med detta ökade möjligheter att genomföra förändringarna. Det är faktiskt en landsbygdsfråga, tro det eller ej. Här får hemvärnet möjligheter att rekrytera personal från hela Sverige. Även hemvärnsgrupper där det kanske är lite mer glesbefolkat får möjligheter att rekrytera från områden där det bor fler människor och får möjligheter att lösa sina uppgifter på ett mycket bättre sätt. Att man kan rekrytera från Sverige, vilket är en kvalificerad uppgift, stärker hemvärnets förmåga.

Jag överskrider nu talartiden, och det har ju alla andra också gjort här i dag. Eftersom jag är sista talare vill jag bara nämna något om oppositionens inlägg.

Socialdemokraterna lade väldigt stark tonvikt vid den folkliga förankringen, som att den på något sätt skulle försvinna hux flux bara för att vi genomför en förändring som är anpassad efter den verklighet och den framtid som vi går till mötes. Folklig förankring handlar om att Sveriges medborgare och människor som lever och verkar i Sverige har ett förtroende för den verksamhet som Försvarsmakten bedriver. Det har inget att göra med exakt hur många man tvingar ut i plikttjänstgöring. Det har inget med folklig förankring att göra, utan den folkliga förankringen bygger på ett förtroende för den verksamhet som Försvarsmakten bedriver. Och det förtroendet kommer man dessutom att stärka i och med att man får mer nytta av de motiverade soldater som frivilligt vänder sig till Försvarsmakten för att genomföra militärtjänstgöring.

Att Vänsterpartiet förordar plikt är ingen förvånad över. Det jag möjligen är mer förvånad över är att man får med sig de andra partierna på en tvångslagstiftning som vi i dag inte ser något behov av. Vi har inte den hotbild mot Sverige och vår demokrati som berättigar den typ av integritetskränkning som en plikttjänstgöring faktiskt innebär. Det är hög tid att vi nu tar steget från denna.

Miljöpartiet tycker egentligen som vi. Många före mig här har varit inne på hur man fullständigt inkonsekvent nu tänker rösta nej till frivillighet. Det kan jag bara beklaga. Det visar vad det är oppositionen i sitt samarbete levererar i slutändan. Det är ju inte de bra förslagen som går vinnande ut ur de kamperna direkt.

Jag är i alla fall i dag mycket glad och stolt. Folkpartiet liberalerna har varit först med att aktivt kräva frivillighet. Jag har under många, många år aktivt debatterat, diskuterat och kämpat för frågan om att vi ska övergå till en frivillig militärtjänstgöring. Jag har också deltagit i Pliktutredningen vars rapporter ligger till grund för regeringens proposition.

Nu får vi en lagstiftning som är anpassad för dagens och morgondagens utmaningar. Detta är användbart, och det är insatsberett. Jag vill därmed yrka bifall till förslaget till beslut och avslag på samtliga reservationer.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 11 §.)

6 § Gallring ur belastningsregistret av uppgifter om unga lagöverträdare

Föredrogs
justitieutskottets betänkande 2009/10:JuU28
Gallring ur belastningsregistret av uppgifter om unga lagöverträdare
(prop. 2009/10:191).

Anf. 68 KERSTIN HAGLÖ (s):

Fru talman! I dagens debatt behandlar kammaren ett betänkande utifrån en proposition, *Gallring ur belastningsregistret av uppgifter om unga lagöverträdare*. Jag vill gärna understryka att detta är ett mycket bra förslag och ett förslag som vi i Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet lyft fram i tidigare debatter. Därför känns det nu bra att vi har förslaget på riksdagens bord.

Vi har från De rödgröna ett gemensamt särskilt yttrande, och jag ska återkomma till det lite senare.

Fru talman! I propositionen föreslås ändrade regler om gallring av uppgifter om unga lagöverträdare i belastningsregistret. Enligt förslaget ska uppgifter i belastningsregistret om skyddstillsyn, villkorlig dom, ungdomsvård eller överlämnande till vård enligt lagen om missbrukare i vissa fall och ungdomstjänst bland annat gallras ur registret fem år efter domen. Det här beslutet avser personer som var under 18 år vid tidpunkten för brottet eller brotten. Nuvarande gallringsfrist är tio år.

Speciellt välkommet är det att vi nu kan se att böter och ungdomstjänst får samma tidsbegränsning i belastningsregistret, därför att både

böter och ungdomstjänst är två vanliga påföljder för unga lagöverträdare. I dag har vi fem år i belastningsregistret för böter och tio år för ungdomstjänst.

När vi i riksdagen fattade beslut i maj 2006 om ungdomstjänst som en ny självständig påföljd var syftet att komma ifrån att den unge skulle dömas till böter, därför att bötesstraffet i sig saknar det rehabiliterande inslag som vi socialdemokrater anser är viktigt i påföljdssystemet för att motivera unga till ett laglydigt liv. Vi vet också att ungdomstjänsten till skillnad från böter berör och påverkar betydligt mer när man får jobba oavlönat ett antal timmar under handledning och också delta i ett påverkansprogram.

Vad gäller ungdomstjänst måste samtycke ges från den unge, som också måste vara väl motiverad. När föräldrarna har haft råd att betala böter har det funnits en tendens att man tackat nej till ungdomstjänst. Jag är också väl medveten om att tiden i belastningsregistret är kortare för böter än för ungdomstjänst. Därför är dagens förslag så otroligt bra. Det gör att vi nu kan se att det blir lika i belastningsregistret och att vi sänker tiden till fem år när det gäller ungdomstjänst. Det är bra, därför att vi vet att anteckningar i belastningsregistret får långtgående konsekvenser för unga som vid något tillfälle gjort sig skyldiga till brott. Det blir svårighet att få jobbet som söks, då vi vet att allt fler arbetsgivare begär utdrag ur belastningsregistret.

Fru talman! Jag måste ändå ta upp en fråga som är absolut nödvändig när det gäller ungdomar som begår brott. Snabba och tydliga reaktioner och att sätta gränser när barn och ungdomar hamnar på glid och ger sig in på destruktiva vägar är ett av de största vuxenansvar som vi har. Det är gränser som kan ge trygghet och som kan reparera när det gått snett. Det är också otroligt viktigt att involvera vårdnadshavare och socialtjänst i ett mycket tidigt skede.

Därför är det beklagligt utifrån de tidigare debatter vi har haft här där vi har behandlat Riksrevisionens rapport om långa handläggningstider för unga som begår brott. Vi ser också att det finns en tendens att ungdomar i fler och fler kommuner får vänta i upp till ett år innan ungdomstjänsten kan verkställas. Detta tillsammans med långa handläggningstider är inte acceptabelt. Det är förödande för en ung människa som begått brott, och det finns en stor risk för återfall. Det är också viktigt ur ett brottsofferperspektiv att vi har med oss detta: snabba handläggningstider, snabb reaktion.

Vi socialdemokrater tycker att regeringen borde ha haft en mer uppföljande och pådrivande kraft när det gäller att se hur ungdomstjänst fungerar ute i våra kommuner. Men vi välkomnar att det nu pågår en utredning som ser över hela påföljdssystemet för ungdomar och att den kommer någon gång 2012, i maj tror jag att det är.

Jag har i alla fall förvissat mig om att ungdomstjänst i min hemkommun fungerar alldeles förträffligt. Man har gott om arbetsplatser och handledare. Man har få återfall bland de ungdomar som gör sin ungdomstjänst och inte heller några avhopp från ungdomstjänst.

Fru talman! Avslutningsvis välkomnar vi i likhet med utskottsmajoriteten de förslag till förändringar som för övrigt går i den riktning som har förespråkats tidigare.

Prot. 2009/10:121
19 maj

*Gallring ur
belastningsregistret
av uppgifter om
unga lagöverträdare*

I det särskilda yttrande vi har tillsammans med Vänstern och Miljöpartiet vill vi lyfta upp de tröskeffekter som finns. Detta beslut påverkar bara dem som är upp till 18 år vid tidpunkten för brottet. De som är över 18 år kommer fortfarande att finnas i belastningsregistret i tio år.

Vi vill rent allmän framhålla att även ungdomar i ålderskategorin 18–21 år särbehandlas av rättsväsendet i en rad bestämmelser på grund av just ålder. Regeringen har inte tagit hänsyn till detta i det förslag som nu ligger på riksdagens bord.

Vår avsikt med det särskilda yttrandet är att noga och med tonvikt på de nämnda tröskeffekterna bevaka just dessa effekter av de aktuella ändringarna. Det kan finnas anledning att i framtiden återkomma till frågan om gallring ur belastningsregistret för lagöverträdare i åldern 18–21 år.

Anf. 69 INGER DAVIDSON (kd):

Herr talman! När ungdomar begår brott är det viktigt att samhället reagerar snabbt och tydligt. Det finns särskilda regler och tidsfrister som ska gälla för unga som begår brott. Det är bra, men vi vet att de inte följs fullt ut, vilket vi talat om många gånger tidigare. Processen ska gå snabbt, och blir det ett strafföreläggande ska straffet avtjänas så snart som möjligt. Det är bäst för den som har begått brottet och självklart också för brottsoffret. Det finns dock mycket mer att göra på detta område när det gäller rutiner och arbetssätt inom myndigheterna.

Det är också viktigt att den unga som har avtjänat sitt straff kan gå vidare i livet. I dag finns uppgifterna om brottet kvar i belastningsregistret i hela tio år, som vi hört. En som är 16 år när brottet begås hinner alltså bli 26 innan uppgiften gallras bort ur registret. Det är inte rimligt. Tio år är en oändligt lång tid i en ung människas liv. Brottet kan ha begåtts i ungdomligt oförstånd, man har avtjänat sitt straff och därefter levt ett ordnat liv, men långt efteråt finns uppgifterna om vad som hänt kvar i registret för myndigheter och för andra som har rätt att begära ut dem. Risken är att detta leder till en uppgivenhet eftersom den unga inte kan lämna brottet och händelsen bakom sig.

För två år sedan ändrade vi reglerna för gallring när det gällde uppgifter om åtalsunderlåtelse just för att konsekvenserna av en registrering i belastningsregistret blir onödigt långtgående för personer som är under 18 år. Det var första steget.

Det har dock funnits fler problem, och gallringsreglerna har hittills också varit olika för olika påföljder. En anteckning om ungdomstjänst gallras först efter tio år medan böter gallras efter fem. Den som haft råd att betala böter har alltså i praktiken haft möjlighet att köpa sig fri från fem år i belastningsregistret – eller rättare sagt om föräldrarna har haft möjligheten.

Nu har alliansregeringen beslutat sig för att ta ett andra steg för att ändra reglerna. Alla uppgifter i belastningsregistret om skyddstillsyn, om villkorlig dom, om ungdomsvård, om överlämnande till vård enligt lagen om vård av missbrukare, om ungdomstjänst och om någon förklarats fri från påföljd kommer nu att gallras efter halva tiden, det vill säga efter fem år. Lagändringen träder i kraft den 1 september i år och gäller alla personer som var under 18 år när brottet eller brotten begicks.

Det är bra att oppositionen ställer sig bakom detta i så stor omfattning att man inte ens har brytt sig om att motionera utan accepterar hela propositionen. Dock kom man på att man måste skriva något, och då gjorde man ett särskilt yttrande. Där säger man att man vill gå längre och höja åldersgränsen till 21 år. Det finns dock ingen reservation, utan det är mer en viljeyttring. Man kan kanske tycka att något kunde ha hänt tidigare om ni nu haft denna inställning så länge som ni påstår, för det fanns ju tid för det.

Vi har tagit två viktiga steg. De ska givetvis följas upp för att se hur det fungerar och om det blir någon förbättring och om vi i så fall kan gå vidare. Det är så vi jobbar hela tiden.

Vi ser de nya gallringsreglerna som ännu ett led i arbetet med att komma till rätta med brott som begås av unga. Ju bättre möjligheterna är att gå vidare i livet, desto större är chansen att man lämnar brottsligheten bakom sig och att också brottsoffren därmed blir färre. Det är målsättningen i allt vårt arbete.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet. (Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 11 §.)

7 § Skärpta straff för allvarliga våldsbrott m.m.

Föredrogs
justitieutskottets betänkande 2009/10:JuU32
Skärpta straff för allvarliga våldsbrott m.m. (prop. 2009/10:147).

Anf. 70 THOMAS BODSTRÖM (s):

Herr talman och ärade riksdagsledamöter! Vi ska i dag debattera skärpta straff. Det har varit en ganska lång resa, som påbörjades under förra mandatperioden genom det uppdrag vi gav till dåvarande riksåklagare Fredrik Wersäll. Det fortsatte med utredningen och lagförslaget om förändring av livstidsstraff, där vi också var eniga. Nu har det kommit ytterligare en proposition, och den handlar om skärpta straff vid våldsbrott.

Man måste givetvis först fundera på varför man över huvud taget ska ha straff. Vi vet att strängare straff inte leder till minskad brottslighet; det har gång på gång konstaterats. Det har också den utredare som har lagt fram detta förslag, nuvarande riksåklagare Anders Perklev, konstaterat.

Vi har under åren som gått bytt principer. Vi har haft principen om individualprevention där vi trodde att människor skulle avhålla sig från brott om straffen skärptes. Det fungerar, men bara under en kort tid. Det visar länder som har mycket stränga straff. Man kan till exempel se det i USA där det inte begås färre mord i delstater med dödsstraff än i dem utan.

Vi har också lämnat principen om allmänprevention bakom oss där vi trodde på att avskräcka allmänheten. Vi har i stället mer och mer övergått till principen om att straffen ska stå i proportion till samhällets värderingar. Enkelt uttryckt har därför snatteri och trafikförseelser de lägsta

Prot. 2009/10:121
19 maj

*Gallring ur
belastningsregistret
av uppgifter om
unga lagöverträdare*

*Skärpta straff för
allvarliga våldsbrott
m.m.*

straffen medan mord har de högsta. Den principen har varit gällande under ganska lång tid i Sverige även om vi har haft olika uppfattningar om var det ska finnas. Själva principen har vi dock varit ganska ense om.

Det finns fortfarande enstaka ledamöter och debattörer som på allvar menar att brottsligheten minskar vid strängare straff, men all forskning visar som sagt motsatsen.

Varför ska man göra denna förändring? Jo, av samma anledning som vi gjorde förändringar under förra mandatperioden, nämligen att samhället förändras. Då måste också lagstiftningen följa med. Brotten förändras och samhället förändras. Övergrepp i rättssak var ett område där vi ansåg att en skärpning behövdes eftersom läget var ett annat än när paragrafen kom.

Vi har i ett historiskt perspektiv kunnat se hur egendomsbrottens konsekvenser har förändrats jämfört med våldsbrottens konsekvenser. För hundra år sedan var det en fullständig katastrof att råka ut för ett egendomsbrott. Det kunde innebära att barnen svalt ihjäl eller stor misär på annat sätt. I dag är det inte på det sättet. Även om det är djupt upprörande och olyckligt att man råkar ut för till exempel ett inbrott kan det inte jämföras med ett våldsbrott.

Det är därför naturligt att vi tog det initiativ som den borgerliga regeringen har fortsatt med när det gäller våldsbrott. Även om jag är i opposition vore det larvigt och patetiskt av mig att byta fot bara för att regeringen fortsatt detta arbete. Tankesättet är riktigt, och det är bra att vi har en samsyn vad gäller skärpta straff vid våldsbrott.

Herr talman! När det gäller grov misshandel är vi många som har konstaterat att vi har en latitud som särskiljer sig från övriga brott. Att vi har ett huvudbrott och ett grovt brott ser vi i misshandel, bedrägeri och så vidare.

Det är en rad olika brott. Det är naturligt. Men just när det gäller grov misshandel har vi en latitud som inte riktigt stämmer överens. Den är nämligen ett till tio år i dag. Det är mycket märkligt. Jag tror ingen av oss var med när det här bestämdes. Misshandel är ett gammalt brott, och det här är en gammal paragraf. Det är klart att det är märkligt att maximistraffet är lika långt för grov misshandel som för dråp, men så är det faktiskt i dag.

Det döms också till låga straff när det gäller misshandel. Det har särskild betydelse eftersom hälften av alla misshandelsbrott rör ungdomar. Då blir det naturligt att det kommer långt ned när det gäller fängelse.

Det andra är, vilket jag har konstaterat många gånger, att de allra grövsta fallen ofta rubriceras just som försök till dråp. Det gör att när det döms till grov misshandel ligger det på den absolut lägsta nivån. Därför är det bra att vi nu får en nyansering av detta.

Jag tycker också att det är ett intressant förslag att dela upp det hela i grov misshandel och synnerligen grov misshandel. Det är naturligt. Det får utvärderas framöver, men jag tycker att det här var det bästa för att på ett logiskt sätt förändra straffskalan. Ett alternativ hade kanske varit fyra till åtta år, det vill säga att höja minimistraffet. Men när man nu ändå måste göra den här förändringen tycker jag att det kan vara intressant att ta detta nya grepp med rubricering av ytterligare ett grovt brott.

Därför tycker jag att det är djupt förvånande att man inte gör det också när det gäller våldtäkter. Det är för mig obegripligt. Det kan handla

om fall där det blir en grov misshandel, och då kan det bli synnerligen grov misshandel. Men om det övergår i våldtäkt – en synnerligen grov våldtäkt – ser man inte lika allvarligt på det. Detta är ett beklagligt miss- tag. Om man gör på det här sättet när det gäller misshandel är konsekvensen självfallet att man gör det också när det gäller våldtäkt.

Annars tycker jag som sagt att det här är bra förändringar. Vi vet inte, som det står i utredningen, om det leder till strängare straff. Men det leder till en nyansering; det vet vi säkert. Det är tillräckliga skäl för att jag ska stå bakom det och för att jag ska tycka att vi ska utvärdera det.

Det kommer att avgöras var praxisgränsen ska gå mellan grov misshandel och synnerligen grov misshandel. Grov misshandel får i dag kortare maximistraff. Det är logiskt, och det är naturligt. Men det får praxis avgöra. Flera remissinstanser har också sagt det.

Jag tycker att det är bra att man tar större hänsyn till försvårande omständigheter och förmildrande omständigheter. Det finns en hel del kritik på området. Detta kan medföra stora förändringar bland annat när det gäller ungdomsbrott. Men låt oss se det innan vi dömer ut det.

Jag tycker att de förändringar som nu har kommit är intressanta. Jag tycker också att man här har fortsatt med det arbete som vi påbörjade och som ytterligare ligger till grund för den utredning som Fredrik Wersäll nu leder om villkorligt fängelse.

Så långt tycker jag att förslagen har varit bra. Jag säger inte detta för att jag tror att de kommer att minska brottsligheten utan för att de ligger i linje med hur samhällets utveckling och samhällets syn på detta har varit. Det handlar om konsekvenserna för våldsbrott. På så sätt är det naturligt. Jag delar Anders Perklevs uppfattning att detta inte i första hand är till för att minska brottsligheten. Det får vi ta till andra åtgärder för.

Men jag beklagar, vilket framgår av mina yrkanden på reservation 6 och 8, att rubriceringen synnerligen grov våldtäkt inte kommer med.

Vi kommer i dagens debatt säkert att få höra att vi har olika uppfattningar i Vänsterpartiet, Miljöpartiet och Socialdemokraterna. Det har vi. Vi är tre olika partier. Vi är glada att detta kommer under den här mandatperioden. Det gör ju livet lite enklare för oss, på samma sätt som när det gällde buggningen.

Vi kan konstatera att det finns olika uppfattningar. Det kommer det att finnas även om vi skulle vinna valet, på samma sätt som det är bland de borgerliga partierna. Jag tycker dock att det är lite märkligt eftersom vi vet att det finns olika uppfattningar, och så ska det också vara. Men här låtsas man ibland ha en enighet som drabbar de mindre partierna, vilket vi har kunnat konstatera. Det blir nästan något slags politisk masochism när man framhäver att man hela tiden är överens och det samtidigt får så hårda konsekvenser i opinionen.

Jag tror att det skulle vara ärligare att säga att ni också har olika uppfattningar. Det har vi ju kunnat konstatera. Det gäller akademisk utbildning, elmyndighet och så vidare. Vi har det, och ni har det. Så enkelt är det. Den som påstår motsatsen ska nog vara försiktig med att räkna ut tungan, för den kommer att vara väldigt svart.

Vi står upp för att vi har olika uppfattningar. Det är därför vi är tre partier, och inte ett parti. Men vi kommer att lösa det på samma sätt som vi gjorde med andra frågor. Vi kommer att kompromissa, vilket inte är

Prot. 2009/10:121
19 maj

*Skärpta straff för
allvarliga våldsbrott
m.m.*

ett fult ord i politik utan ett ord som handlar om konstruktivt arbete tillsammans, där alla får ge och ta.

Här har ni som sagt hjälpt och förenklat en av de svårare frågorna, och vi kan snart lägga den bakom oss. Men vi står upp för våra egna åsikter. Vi har respekt för varandras åsikter, och det kommer vi också att fortsätta att ha.

Jag ser att jag har sufflörer här i kammaren. Jag har redan nämnt reservationerna 6 och 8, som vi yrkar på, och hoppas att det är uppfattat av talmannen.

Vi är i huvudsak överens med regeringen i detta, och jag tycker att det är värdefullt att vi ibland kan ha ett arbete över blockgränserna. Ibland kommer det att diskuteras om man är på plats i kammaren eller inte. Jag har ett visst ansvar för en justitieutskottsgrupp från Norge, och jag kommer därför att följa debatten även utanför kammaren. Jag säger detta ifall ni tror att jag därmed kommer att försvinna.

Jag ser fram emot att höra debatten. Det är som sagt spännande ideologiska skillnader som finns. Det ska det också göra med sju partier. Jag tror som sagt att alla sju partier egentligen har ganska olika uppfattningar, och det ska bli spännande att höra om detta.

Anf. 71 LENA OLSSON (v):

Herr talman! Vi ska debattera skärpta straff för allvarliga våldsbrott. Jag börjar med att yrka bifall till reservation nr 7.

Det är precis som Socialdemokraterna tog upp här; till och med den utredning som ligger till grund för detta ställer sig frågan om skärpta straff leder till mindre brottslighet. Det leder till viss eftertanke. Det är absolut klart från Vänsterpartiets sida att man om man begår ett brott också ska sona det brottet. Det har vi inga skilda åsikter om. Det finns en hel del i detta förslag som Vänsterpartiet stöder. Det finns också förslag som vi inte stöder.

Regeringen vill i propositionen genomföra flera förslag om skärpta straff. Vi anser att flera av förslagen är problematiska och inte kommer att leda till minskad brottslighet. Det har under flera år pågått en utveckling i riktning mot hårdare straff för våldsbrott redan med befintlig lagstiftning.

Våldsbrott har i stor utsträckning en koppling till sociala förhållanden. Regeringens politik förstärker klyftorna i samhället. Det har vi sett. Barnfattigdomen ökar. Socialbidragsberoendet ökar. Som sjuk och även som arbetslös jagas man. Allt fler barn och ungdomar växer upp i fattigdom och andra förhållanden som ökar risken för såväl enstaka brottsliga handlingar som ett liv med en utpräglad kriminell livsstil.

Vänsterpartiet står för en politik där vi satsar på välfärden och på trygghetsförsäkringar, vilket även är en tydligt brottsförebyggande politik. Det finns också en tydlig koppling mellan alkoholpolitik och våldsbrott. Det har vi fått undersökningar som bekräftar. Där kan man konstatera att regeringen, samverkansalliansen eller vad man ska kalla er för, för en alltmer liberal trend där tillgången till alkohol och riskerna för våldsbrott ökar.

När det gäller rättsväsendets insatser förebyggs våldsbrott bättre genom att fler brott utreds och går till åtal än genom att straffen skärps.

Bland andra kriminologiska institutionen vid Stockholms universitet ifrågasätter empirin i regeringens förslag.

Vi beklagar att den kriminologiska forskningen som så ofta tidigare har ignorerats av regeringen. Vi anser att det är ekonomiskt oansvarigt att regeringen gör bedömningen att Kriminalvården ska hantera straffskärpingarna inom ramen för Kriminalvårdens anslag. Kriminalvårdens ekonomi har under hela mandatperioden försummats av regeringen. Man har nu en riktigt svår situation med överbeläggningar där man inte förmår bedriva verksamheten på ett tillfredsställande sätt.

Regeringen föreslår att straffskalan för grov misshandel ska delas upp. För misshandel som anses vara synnerligen grov ska det dömas till fängelse i lägst fyra och högst tio år. Annan grov misshandel ska ha en straffskala på lägst ett och högst sex år.

Precis som flera remissinstanser, däribland Stockholms tingsrätt, skriver kommer man att tillämpa detta i väldigt få fall. Det gick också Thomas upp här och sade; det handlar mycket om yngre. Det finns redan med dagens straffskala möjlighet att utdöma väldigt låga straff. Blekinge tingsrätt skriver att det kommer att uppstå överlappningsproblem. Flera insatser föreslår att man i stället för att bryta upp den nuvarande systematiken inför en egen brottsrubricering för misshandel som sker på ett tortyrliknande sätt.

Vänsterpartiet instämmer i att det är olyckligt att ytterligare bryta upp systematiken i brottsbalken. Vi vill hellre se en generell översyn av brottsbalken, i synnerhet när den nya bestämmelsen sannolikt inte kommer att tillämpas särskilt ofta. Här kommer också remissinstansernas yttranden in. Därtill kan nämnas att vi under flera år har drivit frågan om att införa ett tortyrbrott, vilket har avslagits av de borgerliga partierna.

En person som under rus framför ett fordon och dödar en annan gör sig enligt vår mening skyldig till ett mycket allvarligt brott. För att straffet för ett sådant brott ska ha avsedd verkan vad gäller både individualprevention och allmänprevention krävs att straffet har förankring i det allmänna rättsmedvetandet. En person som av oaktsamhet orsakar annans död döms för vållande till annans död till fängelse i högst två år. Om brottet enligt andra stycket samma paragraf anses som grovt blir straffet i stället mellan sex månader och sex år. I propositionen föreslås att den nedre gränsen för vållande till annans död skärps till ett år. Utifrån perspektivet att straffbekämpningen bland annat påverkar bedömningen vid rattfylleri som leder till annans död välkomnar vi i Vänsterpartiet det förslaget.

Regeringens förslag innebär att straffminimum för grov utpressning höjs från sex månader till ett år samtidigt som det förtydligas under vilka omständigheter ett brott är att anse som grovt, nämligen om gärningen har innefattat våld eller hot av allvarligt slag eller om gärningsmannen annars har visat särskild hänsynslöshet.

Vi välkomnar såväl förtydligandet som höjningen av straffminimum. Det finns anledning att se allvarigare på grov utpressning då det är ett brott som mycket ofta har en nära koppling till den organiserade brottsligheten och där brottsoffret kan drabbas mycket hårt. Den nu föreslagna nivån ligger på en mer rimlig nivå i förhållande till andra brott.

Prot. 2009/10:121
19 maj

*Skärpta straff för
allvarliga våldsbrott
m.m.*

Regeringen genomför en rad förändringar i 29 kap. brottsbalken för att möjliggöra att försvårande och förmildrande omständigheter ska vägas in i flera fall. I första hand är det tydligt att regeringen vill att man vid straffbedömningen ska gå högre upp i straffskalan. Flera remissinstanser har sett problem med förslagen eftersom det gör det svårare att följa straffrättens krav på förutsägbarhet och enhetlighet.

Det är självfallet viktigt att försvårande och förmildrande omständigheter ska kunna ha betydelse i straffmätningen. De möjligheter som finns med nuvarande lagstiftning är dock alldeles tillräckliga enligt Vänsterpartiets mening.

Vid återfall i brottslighet anser Vänsterpartiet, precis som många remissinstanser, att tidigare brottslighet ska få betydelse vid utformningen av påföljden eller genom förverkande av villkorligt medgiven frihet. Detta står i kontrast till utredningsförslaget om att tidigare brottslighet i större utsträckning än vad som redan är möjligt ska vägas in vid utmätningen av straffen. Regeringen vill förena de två perspektiven genom att tidigare brottslighet i större utsträckning än i dag ska vägas in i straffmätningen om påföljdsvalet eller förverkandet av villkorligt medgiven frihet inte är att anse som tillräckligt.

Det här utredningsförslaget avstyrks av många remissinstanser, till exempel tingsrätterna i Blekinge och Göteborg. Man ser inte tillräckliga skäl för förslaget som innebär att man tar steg bort från principen om proportionalitet och ekvivalens.

Vi i Vänsterpartiet har varit med på straffskärpningar när det gäller till exempel mord, som vi tyckte var nödvändigt. Det är ett stort hattande där man slänger in förslag. Vi anser också att de är väldigt dåligt analyserade. Vi tycker att det är nödvändigt att vi gör en översyn av hela brottsbalken för att få en genomgående analys och kunna lägga fram så bra förslag som möjligt i stället för att rycka ut en dominobricka som får konsekvenser för helheten. Därför vill vi att man tillsätter en parlamentarisk utredning som gör den här översynen. Det pågår många utredningar, och då blir det konstigt att komma med dessa förändringar. Det har kommit en ganska hård kritik från remissinstanserna. Det får konsekvenser, och vi tycker att man kunde ha lugnat sig tills man har sett över helheten.

Anf. 72 MEHMET KAPLAN (mp):

Herr talman! När vi diskuterar brott och straff måste vi förstå att straffet i sig inte minskar antalet brott, men det är ett nödvändigt verktyg i en rättsstat. För att straffet som verktyg ska fungera optimalt måste straffskalan och tillämpningen av lagen vara förenliga med de normer och värderingar som råder i samhället.

Det råder en snedvridning av straffskalan i dag. Hur allvarligt samhället ser på ett brott ska avspeglas i straffet. När ekonomisk brottslighet, knarkhandel, inbrott och stölder får högre straff än direkt våld mot en annan människa, som våldtäkt och misshandel, är det inte konstigt att människor vill ha hårdare straff. Straffet är inte bara till för att avskräcka, utan det är också en moralisk konsekvens från samhället mot den som inte respekterar våra gemensamma lagar och andra människors liv och hälsa.

Den här inledningen skulle vi i princip, oavsett partifärg, kunna instämma i. Men frågan är på vilket sätt vi når fram till lösningar som är varaktiga. För att minska brottsligheten räcker det inte med att straffa, avskräcka eller moralisera. Det mest effektiva motgiftet mot brottslighet är troligtvis starka sociala ramar. Det handlar om ett samhälle där människor inte hamnar i det så kallade utanförskapet, där människor tar ansvar för varandra och där människor själva kan påverka sin situation och sitt liv. Självbestämmande och frihet att skapa sin egen framtid kräver tillgång till utbildning, egen försörjning och samma möjligheter oavsett var man är född, föräldrarnas inkomst, vilken etnicitet eller vilket kön man har.

Låt oss titta på hur debatten brukar se ut när högerpartier diskuterar. Det har funnits en tendens att man har en åsikt och en idé när man sitter i riksdagen, och dessutom i majoritet. När man inte längre sitter i riksdagen eller kanske sitter i opposition, händer det som utskottsordförande Thomas Bodström tidigare tog upp, nämligen att man berättar vad man egentligen vill.

För 20 år sedan innebar livstidsstraffet att den dömda avtjänade 7–8 år i fängelse. I dag har det tredubblats till 18–20 år enligt statistiken. Man kan fråga sig om detta har påverkat antalet mord, och svaret är nej. Det är i princip samma förhållande till invånarantalet, och det har varit konstant sedan 1700-talets mitt. Då ska man inte glömma att det dessutom faktiskt har funnits dödsstraff bland påföljderna för mord.

För ett tiotal år sedan var det något av en standard med fyra års fängelse för grova rån. I dag är det inte ovanligt med betydligt längre påföljder för motsvarande brott. Men det har inte minskat antalet grova rån.

Man kan ställa sig frågan: Skulle jag börja råna banker om det återigen blev fyra år som jag fick sitta inne om polisen tog mig? Jag tror att alla skulle svara nej på den frågan. Det är vad människor i dag också säger. De som rånar banker utgår från att de inte ska åka fast. För den som vill råna en bank har det ingen betydelse om det är fyra år, tio år eller femton år som man riskerar. I länder där man får en hand avhuggen om man ertappas med att stjäla utförs ändå stölder.

Nu har det kommit ännu ett förslag från regeringen som vi i dag behandlar. Det tar delvis upp de här frågorna och handlar om idén om att vi ska ha hårdare straff inom vissa områden. Vi från Miljöpartiet kan hålla med om att det inom vissa områden behövs hårdare straff. Men att gå in och göra det som regeringen nu föreslår, nämligen att lyfta upp vissa frågor och tona ned andra, tror vi inte är långsiktigt hållbart, särskilt inte när man faktiskt väntar på utredningssvar. Vad är det som brådskar? Vad är det som gör att vi inte kan invänta den påföljdsutredning som inom två år kommer att presentera ett förslag på hur man ska hantera frågorna övergripligt?

Vi kommer i dag troligtvis få höra borgerliga företrädare prata om Miljöpartiet, Vänsterpartiet och Socialdemokraterna, och, kanske märkligast av allt, prata om den före detta justitieministern Thomas Bodström. Det är väldigt talande om det blir så. Frågan är om man kanske redan har satt sig i opposition. När de här utredningarna faller ut kommer det kanske att vara en annan regering, och då måste vi hantera frågan.

Det som är intressant här är att se vad de borgerliga företrädarna tycker i dag. De kommer att tala sig varma för betänkandet, och framför allt kommer de att försöka visa upp en enighet. Problemet är att vi vet vad den enigheten består av.

Jag ska återge vad en före detta borgerlig riksdagsledamot har sagt som, i enlighet med vad jag sade tidigare, nu kan tala fritt.

De pengar som det kommer att kosta skattebetalarna i form av straffhöjningar skulle i stället kunna användas brottsförebyggande bland ungdomar och till stöd för brottsoffer. Ett brottsoffer kan behöva såväl psykisk som fysisk och juridisk hjälp och får det i dag i alltför liten utsträckning. Det är då en ringa tröst att säga: Ja, vi är medvetna om att du inte får så mycket hjälp. Men din gärningsman fick nu två år och två månaders fängelse i stället för de två år han skulle ha fått tidigare.

Den här typen av uttalanden är inte ovanliga. I dag sitter borgerliga företrädare från justitieutskottet här och kommer att tala sig varma, som jag sade tidigare, för betänkandet. Men de har även tidigare haft många olika åsikter i frågan.

Jag vill avsluta med ett citat från samma före detta borgerliga riksdagsledamot som lyfter upp det här med forskningen inom området.

”Vi vet i dag, via hyllkilometer av seriös internationell forskning, att längre fängelsestraff inte ger minskad brottslighet och därmed ökad trygghet. Då det inte finns obegränsat med skattemedel, måste vi välja: Förebyggande arbete mot brottslighet som på sikt ökar tryggheten och minskar antalet brottsoffer – eller längre fängelsestraff.”

Jag skulle inte vilja sätta det i ett sådant direkt motsatsförhållande som den här före detta borgerliga riksdagsledamoten gör. Däremot kommer det naturligtvis svar från nuvarande riksdagsledamöter från borgerligheten. Det är intressant att man svarar på följande sätt mot den här typen av med forskning belagda rön. Man säger till exempel: ”Åklagarmyndigheten presenterade 2007 en undersökning som visar att en övervägande del av fängelsedomarna för flera allvarliga våldsbrott hamnar i den nedersta fjärdedelen av straffskalan. Vi har en verklighet där fängelsestraffen är mycket korta – för väldigt allvarliga brott. Tydligast är att det är för låga straff för grova våldsbrott. Det gäller exempelvis grov misshandel som enligt lagboken kan leda till fängelse i lägst ett år och högst tio år. I praktiken blir straffet sällan längre än två år.”

Utifrån det här resonemanget går man in med storklubban och ser till att hantera frågorna om att höja straffen inom en del områden när man dessutom faktiskt har en påföljdsutredning som precis ska titta på det här med att straffskalan rymmer från ett år till tio år för misshandel. Men när man har tillsatt utredningen och väntar på experthjälp för att se hur man ska kunna hantera de här frågorna ger man samtidigt sitt stöd i form av ett betänkande.

Jag vill med detta avsluta mitt anförande och yrka bifall till reservation nr 8 och även reservation nr 7 som vi tidigare inte hade yrkat bifall till.

Anf. 73 KRISTER HAMMARBERGH (m):

Herr talman! Så att jag inte glömmer bort det vill jag innan jag börjar mitt anförande göra ett litet påpekande om ett faktafel från föregående talare. Den påföljdsutredning som är väldigt viktig och tillsatt av den här

regeringen tittar med ett undantag inte på de saker som den här propositionen handlar om, och det gäller återfall i brott. Propositionen behandlar alltså en viss typ av saker vad gäller vårt rättssystem, och Påföljdsutredningen hanterar andra delar. Man ska alltså inte göra den här kopplingen. Det blir lite olyckligt, och det blir felaktigt i sak.

Jag kan konstatera att det här är en önskad lagstiftning med, vad jag bedömer, ett kraftigt, brett folkligt stöd som symboliseras inte minst av det kraftiga politiska stödet som finns här i riksdagen bland annat av de fyra regeringspartierna som återigen i all enighet levererar politiskt material och politiska propositioner som innebär att vi reformerar rättssystemet för att försöka uppnå större trygghet, bättre proportionalitet och större förutsägbarhet. Återigen får vi när de stora greppen tas stöd av Socialdemokraterna. Det är alldeles uppenbart. De som inte vill är Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Detta är inget nytt. Detta gäller den här propositionen, och det finns ett följdmönster långt tidigare också.

Herr talman! Synen på våldsbrott och våld mot person har förändrats med tiden. Det är bra. Hustrumisshandel som tidigare aldrig pratades om, tystades ned eller bortsågs från är inte acceptabelt. Det finns en stark förändring i hur människor ser på brott. Det som förr i tiden sågs som roligt gruff på dansbanan där man halvt slog ihjäl varandra accepteras inte i dag. Vi har en annorlunda syn på våld mot människor. Jag tycker att det är positivt. Det måste precis, som Thomas Bodström inledde med, också avspeglas i vårt rättssystem.

Jag måste skicka en fråga direkt till Mehmet Kaplan: Finns det någon forskning som visar att borttagandet av straff leder till färre brott? Jag tror inte att du kommer att svara.

Ett sådant rättssystem som vi i dag har med en väldigt stor politisk enighet måste ha proportionalitet och ekvivalens. Det är centralt när man straffmäter. Vad betyder det då? Jo, straffet måste återspegla hur allvarligt brottet är och hur allvarligt samhället ser på det. Påföljderna måste vara begripliga både för brottsoffer och för gärningsmän och allmänhet, och de måste på något sätt vara förutsägbara.

Åklagarmyndighetens genomgång, som tidigare har nämnts, visar att vi har problem. Åklagarmyndigheten gjorde en genomgång av påföljdspraxis då den förra regeringen under de sista skälvande minuterna av tolv års regeringsinnehav begärde detta. Dessförinnan hade inget hänt på området.

Men den praxis som kom har lett till att den här regeringen har genomfört en ny lagstiftning som vi nu lägger fram. Man tittade på hur domstolarna har behandlat misshandel, grov misshandel, grov fridskränkning, kvinnofridskränkning, grov kvinnofridskränkning, olaga hot, rån och grova rån. Man tittade på rättsfall mellan 2000 och 2005. Det här är den enda stora praxisgenomgången. Man kunde konstatera, tvärtemot vad som tidigare har sagts, att de utdömda fängelsetiderna minskat, även om det har blivit något fler fängelsestraff.

Vad man också kunde konstatera var att huvuddelen av domarna hamnar i den nedre fjärdedelen av straffskalen. Specifikt när det gäller grov misshandel, ett väldigt allvarligt brott där man i de flesta fall har gett bestående fysiska och definitivt psykiska men, visade det sig att 98 procent av fallen hamnade i nedre fjärdedelen. Det är klart att åklagaren hanterar det här genom att försöka få det till dråp. Det visade sig att det i

Prot. 2009/10:121
19 maj

*Skärpta straff för
allvarliga våldsbrott
m.m.*

undantagsfall har dömts ut tre till fyra års fängelse, trots att straffskalan är ett till tio år. Då har det varit fråga om tortyrliknande misshandel.

Det här är inte tillfredsställande. Därför kommer vi nu med ett antal förändringar. Den första och viktiga är en generell bestämmelse om straffhöjning när det gäller allvarliga angrepp på liv, hälsa eller trygghet hos en person. Det talar väldigt tydligt om att straffvärdet måste utgå från den skada man har gjort, den kränkning gärningsmannen har tillfogat, men också vilken avsikt och vilket motiv som fanns. Det handlar om proportionalitet. Det måste finnas en koppling till vad man gjorde, vad man hade för avsikt att göra och vad man tyvärr åstadkom.

Synnerligen grov misshandel har nämnts, liksom uppdelning av straffskalan. Dagens system innebär alltså ett till tio år för grov misshandel. Den delas nu upp. Grov misshandel kommer att ha en straffskala mellan ett till sex år. Den nya brottsrubriceringen synnerligen grov misshandel får fyra till tio år. Denna brottsrubricering gäller i första hand om någon har gett någon en bestående kroppsskada, använt tortyrliknande metoder, tillfogat synnerligt lidande och varit mycket hänsynslös.

Nästa del i de förslag vi lägger fram nu handlar om grov utpressning. Här ändras straffminimum från sex månader till ett år. Det är viktigt i kampen mot den grova organiserade brottsligheten, som många gånger använder våld eller förtäckt hot om våld för att kunna driva in de pengar man vill ha i beskyddarverksamhet och på många andra sätt. Därför är det angeläget.

Till och med Vänsterpartiet, om jag uppfattar det rätt, applåderar vårt förslag att grovt vållande till annans död får en förändring från sex månaders till ett års straffminimum. Detta riktar sig naturligtvis i första hand mot dem som sätter sig drogade eller berusade av alkohol och har ihjäl någon, mer eller mindre med berätt mod. Det här är en välkommen reform, och det här diskuteras väldigt mycket i det svenska samhället. Vi vidtar nu den åtgärden.

Det blir tydligare vilka försvårande och förmildrande omständigheter en domstol har att ta hänsyn till. Det visar sig också i den genomgång av rättspraxis som Åklagarmyndigheten gjort att den lagstiftning vi har sällan åberopas när det gäller försvårande och förmildrande omständigheter. Dels hamnar man nära straffminimum, dels beror det på vad lagstiftaren tidigare uttalat. Lagstiftaren har i förarbeten uttalat att försvårande och förmildrande omständigheter ska användas restriktivt, och så har också skett. Nu tas det som kallas för kvalificerade rekvisit bort. Det innebär att vi ger större möjlighet till domstolarna att använda sig av försvårande och förmildrande omständigheter. Något som kommer att ses som försvårande är kopplingar till den organiserade brottsligheten. Även återfall ska tas hänsyn till, även om lagstiftningen nu är försiktig; just där har Påföljdsutredningen ett särskilt uppdrag.

Det här är en nödvändig lagstiftning. Den är ett sätt att komma bort från och avhjälpa en del av brottsligheten. Naturligtvis löser den inte allt, men den kombineras med att vi anställt fler poliser, så att brotten de facto hinner utredas. 20 500 poliser kommer vi att ha i Sverige till sommaren. Det är en del av förutsättningen. När vi reser runt, både som allians och som enskilda partier i våra justitiekommittéer, möter vi många gånger den bild som polisen målar upp av den betydelse det har haft att kunna ha

ett manskap som börjar utreda brott redan från början och på det sättet också faller fler gärningsmän.

Vad säger ni i oppositionen? Jag blir lite bekymrad. Nu har det skrivits ett antal tidningsartiklar. Man får väl ta dem med en nypa salt. Riksdag & Departement får väl däremot anses vara relativt saklig. Där konstateras i en artikel häromdagen att brott är ett problem för De rödgröna. Synen på brott och straff delar dem. Lena Olssons partiledare Lars Ohly är väldigt tydlig. ”Vi är inte framme och vi får se hur långt vi kommer”, säger han. ”Sitter vi i regeringen ska vi ha en gemensam politik.” Han skulle vara förvånad om det inte fanns någon överenskommelse någons. Men faktum är att man till skillnad från oss, när vi förberedde maktövertagandet, inte har någon rättspolitisk arbetsgrupp och inte förbereder någonting. Beviset är väldigt tydligt i dag. Beviset kommer att vara tydligt i morgon under justitieutskottets sammanträde. Man är lika delad i sina uppfattningar där också.

När Socialdemokraterna hade regeringsmakten ensamma kunde de inte föra fram särskilt mycket politik, men åtminstone en del. Det gjorde man genom att man var en enpartiregering som fick stöd av de borgerliga partierna i riksdagen. Nu har man ambitionen att bilda en regering tillsammans med andra partier. Deras uppfattningar skiljer sig så otroligt att en sådan regering skulle bli totalt handlingsförlamad och i princip inte kunna få fram någon typ av förslag över huvud taget med mindre än att Karl Gustav Abramsson och de andra socialdemokratiska riksdagsledamöterna – nej, nu ska han ju sluta, hedersmannen – i så fall skulle gå emot sin egen regering och göra ett tillkännagivande. Men det fungerar inte så. Problemet är alltså att vi har ett rödgrönt alternativ som inte har förberett sig för att kunna regera och inte kommer att kunna klara av att regera. Det är ett stort bekymmer.

Det finns en punkt, ska jag dock säga, som oppositionen har kommit överens om. Det gäller stalkning. Där vill man att vi ska genomföra en lagstiftning. Jag tror att det är ett försök att visa upp någon form av enighet i en gemensam reservation. De vet lika väl som vi att det kommer en lagrådsremiss inom den absolut närmaste tiden. Frågan är utredd, och arbetet är i princip färdigt.

Jag ska väl inte avfärda det Thomas Bodström nämner när det gäller synnerligen grov våldtäkt. Det kan finnas anledning att titta på det. Men man ska inte hasta för fort. Man måste förbereda saker och vara klar med saker. Thomas Bodström borde veta att vi nu har en sexualbrottsutredning som kommer att lägga fram sitt förslag den 29 oktober i år och som tittar just på de här sakerna. Det är väldigt klara direktiv, som den här regeringen har fattat beslut om. Det är fokus på våldtäktsbrott. Man tittar på tillämpningen av straffbestämmelserna vid sexuella brott mot barn, men framför allt handlar det om att genomföra praxisgenomgången som det tidigare åklagarväsendet gjorde när det gäller grov misshandel. Man ska se hur tillämpningen sker. Då, när vi har fakta på bordet, kan det möjligen finnas anledning att förbereda en ny lagstiftning.

Samtidigt ska jag dock påpeka en sak också, så att ingen förleds att tro annat: Straffet för grov misshandel har i dag varit ett till tio år, men minimistraffsatsen för grov våldtäkt är fyra år redan i dag. Man ska ha klart för sig att det finns en skillnad i dag. Tanken är intressant, men låt

Prot. 2009/10:121
19 maj

*Skärpta straff för
allvarliga våldsbrott
m.m.*

oss ha fakta på bordet och inte bara skjuta från höften för att ha något enstaka förslag att lägga fram.

Jag yrkar bifall till förslaget i utskottets betänkande.
(Applåder)

I detta anförande instämde Anders Hansson (m).

Anf. 74 MEHMET KAPLAN (mp) replik:

Herr talman! Jag tackar Krister Hammarbergh för att han är så mån om oppositionens väl och ve.

Jag har några frågor. En handlar om de remissvar som finns, bland annat från Sveriges Advokatsamfund, som konstaterar att den utredning som ligger till grund för de här texterna inte har kunnat hänföra förslaget om straffskärpning för grova brott till att det skulle finnas ett behov av detta utifrån att antalet grova brott ökat i sådan utsträckning att det skulle föranleda en stark straffskärpning. Vad som kanske är ännu allvarligare är att man ej heller har kunnat konstatera att de föreslagna straffskärpingarna kan förväntas leda till en minskning av antalet grova brott.

Jag undrar, Krister Hammarbergh: Vad är det som ligger till grund för denna iver? Denna iver tycker en del är populistisk. Man hävdar från Moderaternas håll att detta vidtas för att folk vill ha det så. Som exempel kan nämnas den nyligen föreslagna dna-testningen och narkotika-testningen av ungdomar och en högre straffnivå för våldsbrott, som vi har pratat om.

Dessa populistiska idéer bygger på felaktigheter, hävdas det i debatter. Människor i gemen är inte så brottsbeivrande eller blodtörstande som Moderaterna tycks tro. Forskning visar att när man presenterar riktiga brottsfall för människor och ger dem riktig information så dömer de ofta mildare än domstolarna. Detta är oberoende forskning och inte någonting som Miljöpartiet har kokat ihop.

Kraven på hårdare tag bygger på dålig kunskap om hur rättssystemet fungerar. De saknar dessutom folkligt stöd. Jag undrar vad Moderaterna bygger idéerna på.

Anf. 75 KRISTER HAMMARBERGH (m) replik:

Herr talman! Egentligen ska man väl inte ställa personliga frågor i riksdagens talarstol. Ändå kan jag inte låta bli att fråga Mehmet Kaplan: Är det så väldigt jobbigt när vi gång på gång kan peka på att ni inte kommer överens om någonting? Jag kan inte låta bli att fråga det, herr talman.

Som jag nämnde i mitt anförande har det skett en stor rättspraxisgenomgång. Det är den som Åklagarmyndigheten har gjort. Den hade klara och tydliga bevis att straffskalan inte används och att den inte heller återspeglar de beslut som är fattade när det gäller straffvärde här i riksdagen.

Det innebär att vi har en del saker vi måste korrigera. Det gäller de generella bestämmelserna men också synen på grov misshandel, som är ett väldigt grovt brott. Det är inte så att straff löser alla problem. Det är vi överens om. Men jag trodde åtminstone att vi kunde vara överens om att ett rättssystem måste vara överblickbart och proportionellt.

Man måste ta hänsyn till brottets allvar när man dömer till en påföljd. Där har Mehmet Kaplan en annan uppfattning. Jag får nästan bilden att Mehmet Kaplan vill ta bort straff över huvud taget. I så fall är det väldigt viktigt att han svarar på frågan om så är fallet.

Vill han sänka straffskalorna, eller vad är det egentligen han vill förutom att säga nej till regeringens förslag? Det är viktigt att ni från oppositionen nu börjar lämna besked.

Anf. 76 MEHMET KAPLAN (mp) replik:

Herr talman! Jag kommer inte att vara personlig. Jag är vald för ett parti av människor som tycker att det vi presenterar är vettigt. Det jag däremot är orolig för är att den nuvarande regeringen har passat på att luta sig tillbaka och hoppas att man kan låtsas att vara i opposition. Det är jag som ställer frågorna, och det är Krister Hammarbergh som ska försöka att svara på dem.

Jag kan inte låta bli att ta upp frågan om brott och straff. Ibland brukar vi framför allt i vissa borgerliga medier hånas för att vi tar upp exemplet USA, men jag måste göra det. USA och särskilt delstaten Texas har västvärldens hårdaste straff för våldsbrott. Livstidsstraff och till och med dödsstraff väntar dem som döms för grovt våld, dråp och mord. Ändå toppar delstaten år efter år statistiken för just de brotten.

Nu sade inte Krister Hammarbergh att dessa höga straff löser alla problem. Men någonstans där balanserar vi på en väldigt tunn linje. Vi måste se helheten och hur vi kan jobba brottsförebyggande. Vi måste se de sociala sidorna av frågorna. Framför allt får vi inte göra detta till populistiska utspel bara för att det råkar blåsa åt ett visst håll de senaste tio eller tjugo åren. Vi måste se vad det egentligen handlar om.

När jag frågar Krister Hammarbergh om de grundläggande frågorna: Finns det vetenskapliga bevis för att detta fungerar? får jag inte något riktigt svar. Han gör mer ett konstaterande att det inte bara är fråga om det, att vi måste justera här och där, vrida på någon ratt så att det blir en finjustering. Jag måste ändå ställa frågan: Finns det vetenskapliga bevis för detta?

Anf. 77 KRISTER HAMMARBERGH (m) replik:

Herr talman! Jag kan konstatera att dessa slutsatser är vi och Socialdemokraterna väldigt överens om. Vi ska ha en proportionalitet i ett rättssystem. Det måste fungera, och straffen måste vara överblickbara. Vi tror inte att man kan ta bort straff. Vi tror inte heller att de löser några problem.

Det är ett ganska vanligt retoriskt trick att försöka hävda att det är forskning utan att nämna någon som helst källa. Nämnen någon källa som visar på att vi löser någonting genom att ta bort straff. Det är inte någon som heller tror på den delen.

Sedan kan man hänvisa till Texas, Vietnam, Barbados eller vad som helst. Men nu befinner vi oss i Sverige och har ett europeiskt rättssystem som ytterst vilar på romersk rätt och tysk rätt. Vi har utformat ett relativt gemensamt nordiskt rättssystem. Jag tror att man ska akta sig väldigt noga för dessa jämförelser.

Låt oss försöka hålla oss till fakta. Du kan gärna titta i Åklagarmyndighetens rättspraxisgenomgång och konstatera att det normala straffet

för grov misshandel – jag antar att du känner till vilket allvarligt brott det är mot någons liv och hälsa – är 16 månader.

Anser Mehmet Kaplan att det är korrekt? Du kommer inte undan. Även du som folkvald måste svara på frågor. Du är ingen åklagare.

Anf. 78 JOHAN LINANDER (c):

Herr talman! Även om de rödgröna partierna försöker börja med att gardera sig kan jag inte låta bli att fundera efter att ha lyssnat så här långt i debatten om det verkligen är tre partier – Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet – som vill samarbeta. Jag ska tala mer om detta senare.

Dagens lagändringar i brottsbalkens 3, 9 och 29 kap. är viktiga. Det är en tydlig markering av vad vi som lagstiftare och medborgarnas företrädare tycker om allvarlig brottslighet. Jag tänker inte så mycket på uppdelning av brottet grov misshandel till brotten grov misshandel och synnerligen grov misshandel. Jag tänker egentligen inte heller på de höjda minimistraftsatserna för grov utpressning och grovt vållande till annans död.

Jag tänker framför allt på den generella straffhöjningen för allvarliga våldsbrott när gärningen har inneburit väldigt allvarliga ingrepp på någons liv, hälsa och trygghet, det vill säga mycket svåra skador. Jag tänker också på att de försvårande och förmildrande omständigheterna ska ges ett ökat genomslag vid straffvärdesbedömningen. Organiserade, systematiska och särskilt planerade brott ska ses som ytterligare en försvårande omständighet i jämförelse med enstaka impulsbrott.

Jag tänker vidare på att återfall i brott ska beaktas i skärpande riktning när man bestämmer straffet i domstol. Den som fortsätter att begå brott även efter en tidigare dom och avtjänat straff får helt enkelt räkna med ett betydligt hårdare straff än den som begått ett brott för första gången. Särskilt förslagen om större genomslag för förmildrande och försvårande omständigheter och att det ska vara större skillnad mellan förstagångskriminalitet och återupprepad brottslighet är någonting som vi i Centerpartiet har drivit under lång tid.

Det känns bra att vi nu tar viktiga steg framåt för att få en bättre nyansering i bedömningen av straffvärdet vid olika typer av allvarliga våldsbrott. Där vill jag börja med att hålla med det som Thomas Bodström, Socialdemokraternas företrädare i den här debatten, sade om nyansering. Det tycker jag är viktigt att betona.

Däremot hade samme Thomas Bodström fullkomligt fel när han påstod att några partier inom allianssamarbetet drabbas av samarbetet. Att vi får kompromissa är alldeles självklart. Men det fungerar inte så att det skulle vara någon som drabbas och någon annan som skulle vara vinnare. Vi är alla vinnare, och vi får igenom de frågor som vi driver. Jag kan berätta att det inte är speciellt svåra kompromisser.

Jag kan också berätta för Thomas Bodström att jag ganska ofta här i kammaren berättar vad vi i Centerpartiet skulle vilja göra ytterligare utöver de förslag vi lägger fram. I det här fallet skulle jag kunna berätta att vi i Centerpartiet har lagt fram förslag som ett särskilt barnmisshandelsbrott. Vi vill även ha ett speciellt barnfridskränkingsbrott.

Hade Thomas Bodström varit här i kammaren lite oftare när vi i justitietskottet debatterar hade han upptäckt det. Men tyvärr är frånvaron mycket stor.

Herr talman! Det är intressant att konstatera att Socialdemokraterna håller med oss i Alliansen i alla de förslag som vi har presenterat och som vi kommer att fatta beslut om senare i dag. Det finns två reservationer från Socialdemokraterna om stalkningslagstiftning, vilken är på väg, och en om synnerligen grov våldtäkt. Om synnerligen grov våldtäkt skulle jag i princip kunna säga samma sak som Krister Hammarbergh. Det är ett förslag som vi får återkomma med. Jag vill inte på något sätt avfärda det, det är möjligt att det dit vi ska gå. Men just nu pågår en utvärdering av de förändringar i sexualbrottslagstiftningen som gjordes 2005. Att i det här skedet ge ett tillkännagivande till regeringen när regeringen redan har tillsatt en utredning som ska titta på det verkar vara en något konstig ordning.

Även om Socialdemokraterna i det här skedet verkar stå för Alliansens politik står vi ändå inför stora frågetecken om vilken politik som de rödgröna vänsterpartierna står för. Det handlar inte om att vi bekymrar oss speciellt mycket för vad De rödgröna gör, men vi tycker att medborgarna har rätt att få veta vilken politik ni kommer att föra om det skulle gå så illa att det blev regeringsskifte efter valet den 19 september. Det är för medborgarnas skull, de har rätt att få veta.

Jag har läst de tre rödgröna partiernas motioner, och jag måste säga att det är osannolikt svårt att hitta en minsta gemensam nämnare. Den minsta gemensamma nämnaren hamnar väldigt långt bort. Miljöpartiet och Vänsterpartiet är kritiska, som vi hört i dag, till regeringens förslag. Miljöpartiet går till och med så långt att de i sin motion hävdar att höjningen av straffen på det sätt som vi föreslår är "allvarlig för rättstryggheten och rättssäkerheten i vårt land".

Socialdemokraterna å andra sidan inte bara går med på de förslag vi lägger fram utan lägger dessutom fram förslag på ytterligare skärpta straff.

När man läser vidare i Miljöpartiets kritik mot förslagen ser man att de säger – det har vi hört Mehmet Kaplan framföra här i dag – att det inte finns någon erfarenhetsmässig bevisning för att det finns något behov för höjda straffskalor. Jag vill vara tydlig med att jag inte heller tror att fängelse i sig gör att kriminella blir laglydiga, men fängelsestraffet är ändå nödvändigt som straff för grova brott. Den som kränker en annan människas liv genom på det sätt som en grov misshandel innebär ska få ett hårt straff. Det enda straff vi har i vår straffskala som är tillräckligt ingripande är fängelsestraffet.

Jag måste få ställa en följdfråga: Om Miljöpartiet inte tycker att det finns någon erfarenhetsmässig bevisning för behovet att höja straffskalorna, har Miljöpartiet då hittat någon erfarenhetsmässig bevisning för att dagens straffskalor är alldeles rätt? Eller ska det kanske vara lägre straff? Är det detta ni menar? Det vill vi gärna ha svar på. Vill ni sänka straffen? Vill Miljöpartiet ha lägre straff för allvarliga våldsbrott? Vill Vänsterpartiet ha lägre straff för allvarliga våldsbrott? Vill den rödgröna oppositionen, regeringsalternativet, ha lägre straff för allvarliga våldsbrott?

Prot. 2009/10:121
19 maj

*Skärpta straff för
allvarliga våldsbrott
m.m.*

Detta måste ni ge svar på, inte till oss i Alliansen utan till Sveriges medborgare. De har rätt att få veta före valet den 19 september.

Herr talman! Jag måste ta upp ytterligare en fråga kring Miljöpartiets motion med anledning av propositionen om skärpta straff. Jag läste den tidigare, och jag fick läsa den flera gånger för att förstå. Jag tror fortfarande inte att jag har förstått, och därför måste jag ställa en fråga.

Först skriver Miljöpartiet att de inte delar uppfattningen att allvarlig brottslighet försvinner med högre straff. Nej, den uppfattningen delar vi alla. Frågan är: Vem har påstått att brottsligheten skulle försvinna? Sedan fortsätter Miljöpartiet, och jag citerar: ”Vi menar att allvarlig brottslighet kan stävjas och trygga medborgare skapas genom konkreta åtgärder mot brottsoffers rädsla och upplevelse av kränkning.”

Vad betyder det? Vilka konkreta åtgärder mot brottsoffers rädsla och upplevelse av kränkning kan stävja allvarlig brottslighet? Menar ni att det är brottsoffers rädsla och upplevelse av kränkning som är problemet och som ska åtgärdas? Jag skulle gärna vilja ha en förklaring av det påståendet.

Jag vill avsluta med att säga – för att det inte ska vara någon missuppfattning – att hårdare straff, den skärpning av straffskalorna som vi kommer att fatta beslut om i dag, inte är någon universallösning som får brottsligheten att försvinna. Det kanske gör att någon tänker efter ytterligare en gång, men framför allt är det en fråga om moral och rättvisa. Den som förstör en annan människas liv ska inte kunna fortsätta att leva som om ingenting har hänt efter några månader, vilket det ofta blir när straffet ligger runt ett år för grov misshandel. Det är rättvist; begår man så grova brott mot en annan människa ska man få ett hårt straff. Det är för mig rättvisa.

Sedan måste vi även jobba med andra typer av påföljder, och det är något som Påföljdsutredningen tar upp. Men fängelsestraffet är trots allt det enda straff som är tillräckligt ingripande som påföljd för den här typen av mycket grova brott.

Herr talman! Jag vill avsluta med att yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.
(Applåder)

Anf. 79 LENA OLSSON (v) replik:

Herr talman! Tack, Johan Linander, för ditt anförande! För en gångs skull var inte Vänsterpartiet så mycket på tapeten, utan nu var det andra bullar i ugnen.

Man får också tacka er för att ni ombesörjer så mycket för oss tre. Ni är så eniga på er sida att man kan förvänta sig att ni fyra partier tillsammans går ut i en gemensam valplattform. Tydligt tycker ni lika om allting. Man kan fråga sig varför ni ska heta olika saker. Kanske ska det heta Moderaterna 1, 2, 3, 4 i stället?

Du säger, Johan, att det här inte är någon universallösning, och det är ungefär vad utredaren kommer fram till. Han kan inte påvisa att de förslag som ni har på något sätt skulle minska brottsligheten. Det blir lite märkligt.

Jag har en ganska konkret fråga. Man ser i Alliansen inte att kriminalvården behöver mer pengar. Ni påstår i talarstolen att det här är nödvändigt och att det ska vara en strängare syn fast man inte kan påvisa hur

det kommer att bli i verkligheten. Er uppfattning är att det här ska få verkan. Då undrar vi i oppositionen: Varför är det inga mer pengar till kriminalvården? Det är överbeläggningar redan i dag. Det varslar Seko om.

Anf. 80 JOHAN LINANDER (c) replik:

Herr talman! Jag måste börja med att upprepa en av de saker jag sade tidigare. Vi bryr oss inte speciellt mycket om De rödgröna och är inte speciellt måna om er. Det vill jag inte påstå att vi är. Däremot är vi måna om svenska folket. Vi tycker att det är rimligt att de som ska lägga sin röst den 19 september vet vad de röstar på. Man röstar på olika partier, absolut. Om vi tydligt säger att vi ska samarbeta i en viss regeringsformation, som vi i Alliansen under den här mandatperioden har visat att vi klarar av alldeles utmärkt och som De rödgröna säger att de ska göra nästa mandatperiod, är det rimligt att väljarna får veta vad det är de röstar på.

Därför har vi redan nu presenterat ett alliansprogram för rättsväsendet, ett nästan 60-sidigt dokument, om vad vi vill genomföra på rättsväsendets område under nästa mandatperiod. De rödgröna vänsterpartierna har inte ens tillsatt en grupp för att komma med förslag. Vi förstår varför. Det är därför att ni vet att ni inte kommer överens.

Ni ställer frågan: Vad har vi för bevis för att högre straff på något sätt skulle vara bättre? Då frågar jag: Vad finns det för bevis för att dagens straffnivåer är de alldeles rätta? Eller menar Lena Olsson och Vänsterpartiet att det skulle kunna vara så att ni ska sänka straffen? Det kanske ni tycker är den rätta vägen att gå. Ni skulle dessutom spara massor med pengar inom Kriminalvården, om det är det som är det viktiga.

Om jag snabbt ska säga något om beläggningen i Kriminalvården är det att det är bra mycket bättre nu än det var under den förra mandatperioden då det ofta var över hundra procents beläggning. Det är klart att det är oerhört svårt att beräkna hur beläggningen kommer att bli framöver i Kriminalvården, men finns det behov som behöver uppfyllas för att Kriminalvården ska fungera kommer vi att lösa det också.

Anf. 81 LENA OLSSON (v) replik:

Herr talman! Visst, Johan Linander, ska man rösta på olika partier, men dina väljare kommer ju att rösta på samma parti, för ni kommer att tycka exakt samma sak, om jag uppfattade det rätt.

Det är så att vi är ett vänsterparti, vi är ett miljöparti och vi är socialdemokrater. Hade vi tyckt samma sak hade vi tillhört samma parti. Thomas Bodström har nyss varit uppe i talarstolen och sagt att vi kommer att få kompromissa, precis som Centerpartiet har fått göra, speciellt när det gäller integritetskränkande lagstiftning. Jag tycker att man bör vara lite försiktig.

Företrädare för socialdemokratin har också stått i denna talarstol och varit ytterst tveksamma till om det här förslaget kommer att minska brottsligheten. Så är inte fallet enligt all forskning. Mehmet Kaplan tog också upp hur det ser ut. Man vill inte gärna ta skräckexemplet USA. Där har man dödsstraff, livstidsstraff och generellt hårdare straff, men det leder inte till minskad brottslighet. Då måste man väl ändå ta sig en fun-

derare på om det är den här vägen vi ska gå. Man måste ställa sig den frågan.

Jag tror, Johan Linander, att en stor del av det man behöver göra är att vidta förebyggande åtgärder, till exempel att minska de ekonomiska klyftorna. Vi vill ju minska barnfattigdomen. Vi vill minska socialbidragstagandet, som har ökat under era fyra år.

Det finns också en annan viktig sak och det är alkoholpolitiken. Den har ju blivit liberal så att det bara fladdrar om det. Ni vill tillåta gårdsservering av vin och så vidare. Vi måste tänka efter. Det har kommit en undersökning som påvisar att man blir väldigt aggressiv av alkohol.

Anf. 82 JOHAN LINANDER (c) replik:

Herr talman! Ska jag hinna med allt får jag prata snabbt.

Det är precis som Lena Olsson säger att man behöver kompromissa. Det är det vi gör inom Alliansen också. Skillnaden är ju att vi i förväg berättar hur vi kompromissar och vad vi kommer överens om. Vi presenterar det i ett gemensamt program.

Det ni säger är: Rösta på oss så berättar vi i efterhand! Efter valet ska vi berätta hur vi kompromissar.

Det är klart att det är stor skillnad mellan våra partier också. Jag nämnde barnmisshandel och barnfridskränkning som brottsrubriceringar som Centerpartiet vill införa. Det har inte jag fått igenom i alliansprogrammet ännu. Men jag fortsätter att jobba på det. Och det är klart, om Centerpartiet blir större har vi också större möjligheter att genomföra vår politik. Det är ganska logiskt.

Återigen vill jag säga att vi genomför de lagändringar som vi kommer att rösta om senare i dag för att nansera straffskalan bättre. Det är alltså på precis samma sätt som Thomas Bodström tidigare beskrev det. När straffskalan för grov misshandel utformades med ett till tio års fängelse var det nog inte en enda som tänkte sig – jag vet inte, men jag skulle inte tro ens vänsterpartisterna – att nästan alla grova misshandlare skulle hamna allra längst ned på straffskalan och att den övre hälften i princip aldrig skulle användas. Det är faktiskt så det ser ut.

Det är därför vi nu behöver förändra straffskalan. Det är ju det medlet vi som lagstiftare har. Vi ska inte, kan inte och får inte gå in och ändra praxis. Vi kan ändra lagstiftningen. Det gör vi nu därför att vi menar att det finns fall av synnerligen grov misshandel som också måste ge längre straff. Det är därför vi gör den här förändringen.

Vi menar också att upprepade brottslighet måste ge ett större genomslag. Vi menar att de försvårande omständigheterna att det är fråga om organiserad och planerad brottslighet ska ge ett högre straff än tillfällighetsbrott och slumpartad brottslighet. Det är viktiga förändringar. Jag förstår att vi inte kommer att komma överens med Lena Olsson, men det tråkiga är att ni inte ens kommer överens mellan de rödgröna partierna.

Anf. 83 HELENA BARGHOLTZ (fp):

Herr talman! Generellt sett är längre och hårdare straff ingen effektiv lösning på problemet med brottsligheten. Det är vi alla överens om här. Men det finns skäl att se den organiserade brottsligheten som ett undantag. Jag tycker att vi i den här debatten hittills alldeles för lite har lyft fram just den organiserade brottsligheten. Gentemot den här gruppen

kriminella finns det anledning att tro att ett längre straff, kombinerat med vård naturligtvis, skulle kunna vara klart brottsförebyggande genom att de personer som det handlar om faktiskt blir frihetsberövade. De kan inte begå brott när de är inlåsta. Risker för brott utförda av dem minskar på så sätt. För detta talar en skärpt straffskala för dem.

Det finns redan i dag utrymme för att väga in om det aktuella brottet har varit en del av den organiserade brottsligheten. Men det här behöver göras ännu tydligare. Det ska ges ett längre straff än när i och för sig lika grov brottslighet begås men utan koppling till organiserad grov brottslighet. Vi har ju hört i justitieutskottet hur polisen i dag arbetar effektivt för att komma åt den grova organiserade brottsligheten.

Rättsväsendet måste också bli tydligare med vad som gäller. I dag får man straffrabatt om man begår många brott, och man blir regelmässigt villkorligt frigiven när man har avtjänat två tredjedelar av sitt fängelsestraff. Det menar vi inte är att vara tydlig.

Vi säger också från Folkpartiets sida att den som inte är svensk medborgare och begår ett grovt brott ska kunna utvisas, vilket det rutinmässigt inte yrkas på i dag.

Herr talman! Samhället måste vara ännu tydligare än i dag med att visa att den organiserade brottsligheten är grövre än all annan brottslighet. Det är därför som den systematiskt organiserade och planerade brottsligheten ska ge ett längre straff. I dag får man i svenska domstolar straffrabatt om man begår många brott. Den negativa drivkraften måste minska.

Återfall i brott ska också ses som en försvårande omständighet och ges ett skärpt straff. Det här är också sådant som tas upp i regeringens proposition och som vi naturligtvis står bakom.

Svensk straffrätt och påföljdsbestämning är till allra största delen gärningsorienterad. Det innebär alltså att straffet bestäms med utgångspunkt i den enskilda brottsliga gärningen. Därför talar mycket för att just återfallsbrottslingar ska få en förstärkt straffskärpningsgrund, eftersom de har valt att inte återanpassa sig utan i stället fortsätter med sin kriminalitet.

Det är väldigt otäckt med den här så att säga kriminella livsstilen därför att den ofta går i arv, från far till son, ibland från mamma till dotter. Man lär sig att leva på ett visst sätt. Hur vi ska komma åt den här kriminella livsstilen är en fråga som vi måste tackla. Här måste, som också Lena Olsson var inne på, de sociala myndigheterna göra stora insatser genom att försöka lyfta bort de ungdomar som är i riskzonen i kriminella familjer.

Jag vill nämna att också många ratt- och drogfylleribrott begås av samma person gång på gång. Det är inte ovanligt att en individ har varit lagförd för tiotals rattfylleribrott. Det är oacceptabelt att en person om och om igen kan begå sådana här brott utan att påföljderna skärps. Därför måste straffskärpningsgrunderna tydliggöras och skärpas när det gäller upprepad brottslighet, inte minst när det är samma typ av brott som begås. De här personerna är många gånger farliga både för sig själva och för andra. Därför bör de få behandling eller tvångsvård under en längre tid än vad som är fallet i dag.

Det, herr talman, är också ett skäl till att vi behöver längre straff. Med de korta strafftider som tillämpas i dag har det visat sig att det inte går att

införa effektiv behandling. Kriminalvården är ju inte bara straff. Det är också väldigt viktigt att man får vård och behandling. Det här har vi märkt också när det gäller kvinnor i kriminalvården. I den studie som justitieutskottet har gjort kan vi se att de i allmänhet finns ganska korta tider i fängelse. Det gör att man inte hinner fullfölja de behandlingar man påbörjar därför att de sitter inne så kort tid. Detsamma gäller våldsbrottslingar, sexualbrottslingar och andra samhällsfarliga personer som vid flera tillfällen begår nya brott.

Skyddsvärdet för gärningsmannen, som rimligen inte kan må bra av sitt beteende, måste man utgå från, och för potentiella brottsoffer växer med antalet återfall. Inte minst för att förbättra möjligheterna till rehabilitering och återanpassning bör återfall i brott betraktas som en starkare straffskärpningsgrund. Därför, herr talman, är det välkommet att regeringen vill att det förtydligas att återfall i brott ska beaktas vid bestämmande av straff.

Välkommen är också den reformering av straffmätning som syftar till att höja straffen för allvarliga våldsbrott och grovt vållande till annans död. Just våldtäkt och grov våldtäkt är exempel på brottstyper som utgör de allvarliga våldsbrotten och där straffmätningen bör kunna bygga på det nya förslaget.

Regeringen kommer med fler förslag när det gäller skärpningar, bland annat för män som förföljer, misshandlar och hotar kvinnor. Jag ser också fram emot det förslag som Sexualbrottskommittén kommer att lämna i höst.

Med det, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Anf. 84 MEHMET KAPLAN (mp) replik:

Herr talman! Eftersom det var en folktopist som pratade tänkte jag att det vore bra att ställa en fråga som jag har funderat länge på. De funderingarna har resulterat i frågan.

Om man tittar på Brottsförebyggande rådets uppgifter när det gäller brott som har begåtts av ungdomar visar det sig att de har minskat de senaste 15 åren. Helena Bargholtz pratade mer om den organiserade brottsligheten men nämnde inte så mycket en fråga som Folkpartiet på senare tid har blivit känt för.

Att ungdomsbrottsligheten minskar är inte enbart ett svenskt fenomen. Liknande utveckling ses i andra länder, inte minst i våra nordiska grannländer.

I Danmark har en statlig utredning granskat frågan och funnit att det inte finns fog för att tala om en ökning av ungdomsbrottsligheten utan snarare tvärtom. Trots detta beslutade den danska högerregeringen i en uppgörelse med främlingsfientliga Dansk folkeparti att sänka straffbarhetsåldern till 14 år.

Man kan fråga sig hur detta kan hända, och frågan är egentligen inte så svår att besvara. Saknas vilja och intresse för all forskning och erfarenhet kan man strunta i att kunskapsbasera kriminalpolitiken. Vi vet att bestraffning i rättslig mening inte påverkar unga människor positivt. Vi vet också att väl utprovade och kunskapsbaserade tidiga insatser inom bland annat socialtjänst och skola i samarbete med andra myndigheter är den enda effektiva metoden att förebygga och undvika allvarlig brottslighet och andra sociala problem.

Min fråga till Helena Bargholtz är: Vilken ingång har man haft i de här frågorna när det gäller skärpta straff? Vi har hört att ett antal företrädare för Folkpartiet har pratat om att sänka straffbarhetsåldern.

Prot. 2009/10:121
19 maj

*Skärpta straff för
allvarliga våldsbrott
m.m.*

Anf. 85 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik:

Herr talman! Nu är Mehmet Kaplan inne på en debatt som vi förhoppningsvis kommer att ha nästa vecka, nämligen den som handlar om brott av unga lagöverträdare under 15 år. Jag skulle vilja avstå från att debattera detta med Mehmet Kaplan i dag.

Jag vill ändå säga att utgångspunkten för oss är omsorgen om de unga, så att vi gör allt vad vi kan för att motverka att de blir brottslingar. Det kan diskuteras hur man gör detta på bästa sätt, och den debatten vill jag att vi tar nästa vecka när vi har det förslaget uppe.

Anf. 86 LENA OLSSON (v) replik:

Herr talman! I Helena Bargholtz anförande ställs det en del frågor. Hon tog upp lagstiftningen mot stalkning. Hon nämnde också utredningen om sexualbrott. Det finns flera förslag som den här regeringen har dragit i långbänk, och det är bland annat stalkningen och sexköpslagen.

Det jag vill fråga i det hänseendet är: Varför tar det så lång tid att utreda alla angelägna förslag? Det är inte det enda förslaget. Det här är väldigt viktigt när det gäller sexköpslagen men också stalkning, som nämndes.

När det gäller Kriminalvården tog Helena Bargholtz i sitt anförande upp att det är väldigt viktigt med återanpassningen. Det är också en del av Kriminalvårdens uppgift att återanpassa människor till ett normalt liv. Här har det kommit oerhörd kritik från revisorerna för att man inte har verkställighetsplaner. Om vi pratar om unga lagöverträdare är det ganska allvarligt att de tre mål som regeringen har haft pekar i precis motsatt riktning.

Då frågar jag mig: Innan man åberopar strängare straff, borde det inte vara mer angeläget att se till att det som vi redan har inom Kriminalvården faktiskt fungerar?

Anf. 87 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik:

Herr talman! Först måste jag rätta Lena Olsson: Jag tog inte upp Stalkningsutredningen. Men den är på gång.

Jag tycker också, precis som Lena Olsson, att det hade varit bra om man hade fått fram Sexualbrottskommitténs förslag före valet. Det finns frågor där som det vore väldigt intressant att få diskutera i valrörelsen. När jag har frågat varför de inte har gjort det har de sagt att det är viktigt att vi får en riktigt bra utredning och att utredaren behöver den här tiden. Vi kommer att ha den debatten till hösten, och det blir väldigt intressant att se hur bland annat samtyckesfrågan, som är så laddad, kommer att behandlas av utredaren, liksom den debatt och det resultat som den kommer att leda till.

När det sedan gäller Kriminalvården är vi helt överens om att det finns saker som måste förbättras inom Kriminalvården. Vi har diskussioner om detta.

Jag nämnde som ett skäl för att det kan vara bra med lite längre vistelsetider i fängelser att man just ska kunna ha effektivare behandling av dem som sitter inne.

Anf. 88 LENA OLSSON (v) replik:

Herr talman! När det gäller just den proposition som ligger på riksdagens bord i dag förefaller det väldigt konstigt att det i vissa fall går väldigt fort även om utredaren själv ställer sig frågan: Kommer det här att leda till mindre brottslighet? Det är ett stort frågetecken. Han vet alltså inte.

Alliansens företrädare tycker precis samma sak, har vi fått reda på i kammaren i dag. Det kan vara en upplysning till väljarna: Det spelar ingen roll vilket parti ni röstar på, för det blir samma sak i alla fall.

Man anslår inte pengar till den skärpning som man nu föreslår, men det är helt nödvändigt – det säger Kriminalvården själv. Jag vill veta: Om ni nu tror så stenhårt på att det här kommer att leda till längre straff för synnerligen grov misshandel, varför har ni inte skickat med några pengar?

Anf. 89 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik:

Herr talman! Som jag sade får vi anledning att titta noga på hur det här kommer att ske. Det är inte så att Kriminalvården inte har fått pengar. De har fått pengar tidigare. Vi måste vara väldigt noga med att se hur pengar används. Det handlar inte alltid bara om mer pengar. Det handlar ibland också om effektivare metoder att arbeta. Det finns anledning att följa precis vad man ska göra.

Jag tolkar det så, precis som tidigare talare här, att ni från Vänstern och Miljöpartiet är väldigt nöjda med sakernas tillstånd. Jag ser inte att ni föreslår några förändringar när det gäller straffsatser, utan ni tycker att det fungerar bra.

Anf. 90 OTTO VON ARNOLD (kd):

Herr talman! Om det är någon som inte har upptäckt det kan jag säga att vi i dag behandlar justitiekottets betänkande nr 32 om skärpta straff för vissa våldsbrott med mera. Just det här ”med mera” är inte helt oväsentligt.

Låt mig först göra en straffteoretisk överblick och besvara frågan om syftet med straffet! Som Straffnivåutredningen hävdar är straffhotet till för att visa att kriminella handlingar är förkastliga, och straffet har en moralbildande funktion.

Att straff inte avhåller människor från att begå brott är ett välkänt, inte faktum, men påstående. Ibland stämmer det. Ibland stämmer det inte. Notera att vi har att göra med en materia som inte är naturvetenskaplig utan till stor del sociologisk! Vissa naturvetenskapliga metoder går att tillämpa – jag återkommer till det – men till största delen går det inte. Det här är humaniora.

Man får inte förenkla och bortse från att ett viktigt mål för kriminalpolitiken – jag skulle nästan vilja påstå att det är det viktigaste – är att minimera återfall i brott. Kan vi minimera återfall i brott får vi väsentligt sänkta kostnader för vår kriminalpolitik och ett betydligt nöjdare och bättre samhälle.

Ett straff innebär en adekvat påföljd som är anpassad för att ge individen en möjlighet att komma tillbaka till samhället och fungera som en god samhällsmedborgare. Straffet har alltså den funktionen. Under en tid är man frångången sin rörelsefrihet och får den adekvata vård som kan behövas.

Som vi har hört tidigare är straffnivån ett mått på hur moraliskt förkastligt man betraktar brottet. Dagens straffrätt bygger, som nämnts, också på proportionalitets- och ekvivalensprinciperna, men inte bara på dem. Det finns även ett visst mått av humanitet.

När vi nu ökar strafftiden ska man vara medveten om att det här är ett sätt för samhället att frånta människan eller medborgaren vissa rättigheter under en viss tid. Man kan säga att det är någon form av skada eller hämnd, någonting som är unikt för staten att få utföra. Samtidigt får man inte glömma bort de individualpreventiva funktionerna, som att man under strafftiden ger adekvat vård och att man ger den dömda möjlighet att efter strafftiden komma tillbaka till samhället och fungera väl.

Det finns alltså ett klart samband mellan brott och straff och påföljd. Låt mig få nämna ett exempel som jag är väldigt förtjust i. Det gäller Norrtäljeanstalten. Jag rekommenderar också andra att åka dit och se hur ett långt straff kan vara adekvat och minska påföljden. På Norrtäljeanstalten har man under ett antal år haft en försöksverksamhet med personer som lider av adhd. Adhd skapar kaos för många människor. De har det med sig från födseln. Genom att ge dessa personer adekvat vård, få dem att förstå vad de har varit med om och ge dem en viss typ av medicin kan behandlingen bli mycket lyckad med mycket få återfall.

Men det behövs långa straff. Det behövs en lång strafftid för att det här ska fungera. Jag kan, som sagt, rekommendera ett besök. Det här visar också hur man kan skapa en "lönsamhet". Här går det i samhället att spara, jämfört med andra metoder, uppåt 10 miljoner per individ.

Det finns även ett antal andra skäl att se över straffets längd. Vi ser i dag mycket allvarligt på våldsbrott. Det har blivit en skärpning i det allmänna medvetandet. Vi accepterar till exempel inte barnaga. Våld inom olika hierarkier är tack och lov försvunnet. Att gå till dansbanan och klippa till någon är inte längre acceptabelt. Våld inom familjen och våld mellan makar är också något som vi ser mycket allvarligt på.

En viktig sak är att under den socialdemokratiska regeringen har straffen för andra brott höjts. Och enligt proportionalitetsprincipen måste då straffen för vissa våldsbrott höjas.

Vi får inte glömma bort brottsoffren. Brottsoffrens funktion – det handlar inte om hämnd utan om upprättelse – är också viktig i det här sammanhanget.

Straffet har, som jag nämnde, en moralbildande funktion, och vi människor är moraliska varelser. Således är det viktigt för en brottsling att kunna få ångra sig, få tid att bearbeta och sona det brott som han eller hon har begått och inse sitt ansvar.

Här skiljer sig Alliansen och Kristdemokraterna från vänsterkartellen, framför allt, som framhåller att brottslingen är ett offer för samhället utan någon form av ansvar. Jag skulle nästan vilja säga att det i mångt och mycket är en värdenihilism när man inte ser på individerna utan på systemen, men det är inte bara här som det är på det sättet.

Det är viktigt, med dagens betraktande, att se över straffvärdet för vissa grova våldsbrott och anpassa straffskalan enligt ekvivalens- och proportionalitetsprinciperna. Det är då grov misshandel och synnerligen grov misshandel som vi skiljer ut. Som tidigare har nämnts är det inte relevant att ha en straffskala från ett till tio år. För misshandelsbrott som är synnerligen grova läggs straffskalan vid minst fyra år.

För vållande till annans död höjer vi minimistraffet från sex månader till ett år. För utpressning, som är ett grovt brott, är det samma sak.

Men jag vill också säga en sak rent allmänt när det gäller de ändringar som vi gör. Vi tar hänsyn till skadan, kränkningen och den fara som gärningen inneburit, vad den tilltalade insett eller borde ha insett och vilka avsikter och motiv man hade när man begick ett brott. Särskilt ska beaktas om gärningen inneburit ett allvarligt angrepp på någons hälsa, liv eller trygghet. Här är det ett brottsoffersperspektiv som kommer in.

Det här är viktiga saker. Det här gäller för samtliga brott.

Vidare ges det vid straffvärdebedömningen genomslag för både försvårande och förmildrande omständigheter. Här tycker jag att vi tar ett viktigt grepp och poängterar att brott i organiserad form, systematiska brott eller välplanerade brott är en försvårande omständighet. Med andra ord: Vi skärper synen på grov organiserad brottslighet, och det är något som vi har efterlyst länge.

Jag tycker att det är lite konstigt när man i Vänsterpartiets motion bortser från det här. Man säger att den här ändringen när det gäller försvårande omständigheter inte behövs.

Återfall i brott – det är givetvis en viktig punkt att säga att det här är någonting som vi vill skärpa. Man ska då kunna gå utöver brottets straffvärde. Det är två fall som är viktiga här. Det är upprepad likartad brottslighet och tidigare brottslighet som är särskilt allvarlig.

Herr talman! När man lyssnar på oppositionen är det intressant att konstatera att den ska vara samlad och kunna hålla ihop. Jag skulle vilja säga att vi kanske får nyval den 20 september. Man har så spretiga förslag att man inte kommer fram. Det är bra att Socialdemokraterna har sin linje. Men vad håller de andra på med? Jag tycker att det är ganska uppenbart. Man har ingen politik, och man vill absolut inte fullfölja den.

Med andra ord, herr talman, yrkar jag avslag på reservationerna och bifall till förslaget i betänkandet.

(Applåder)

Anf. 91 LENA OLSSON (v) replik:

Herr talman! Jag får tacka von Arnold för att han är så oroad över Vänsterpartiet, socialdemokratin och Miljöpartiet. Det slår mig när det gäller er som tycker så lika att fyra måste upp i talarstolen ändå. Det är väl ganska märkligt. Om ni tycker så lika skulle ni kunna använda tiden lite bättre.

Otto von Arnold tog upp projektet i Norrtälje med adhd. Det är vällovligt. Det ger väldigt bra resultat. Det är alltså människor som har en bokstavskombination och har sysslat med ganska grov brottslighet, bland annat grovt våld.

Man har en diagnos på dem, så projektet är vällovligt. Det går ut på att man ska medicinera de här patienterna. Det har resulterat i att folk som inte kunde läsa ens har lärt sig att läsa.

Jag skulle vilja höra med Otto von Arnold. I koppling till straffskärpningar handlar det nog i många fall om de här. Vad är det för medicineringsde får?

Prot. 2009/10:121
19 maj

*Skärpta straff för
allvarliga våldsbrott
m.m.*

Anf. 92 OTTO VON ARNOLD (kd) replik:

Herr talman! Det är väl tur att vi kan utnyttja våra demokratiska rättigheter att visa på vilken stark allians vi har på den här sidan. Jag förstår att Lena Olsson tycker att det är lite besvärande att vi står här fyra partier och visar att vi håller ihop. Det är något som ni aldrig kommer att kunna göra. Speciellt i dag har det visat sig.

Adhd är en problematik som finns bland väldigt många brottslingar som sitter inne. Tittar vi i Riksrevisionens rapport skattar de det till över 40 procent. Det är givetvis ett problem som inte är uppmärksammat i tidiga år och som går att uppmärksamma i tidiga år. Det är tur att man har tagit tag i det här nu.

Man ger en medicinerings. Om jag inte minns fel är det någon form av amfetaminliknande preparat i mycket små doser. Det ger ingen anledning till att man ska få ha det privat. Det är under mycket kontrollerade former. Det har inga narkotiska effekter. I er politik ser ni gärna att man får ha narkotika för personligt bruk, eller hur?

Anf. 93 LENA OLSSON (v) replik:

Herr talman! Det är vällovligt med den här ombesörjningen. Ni måste gå upp fyra stycken.

Ni står och oroar er över oss och vad vi håller på med. Det skulle vara tacknämligt om ni började regera utan att ställa frågor tillbaka till oss.

Visst är det så med medicinerings. Men när det gäller synnerligen allvarliga våldsbrott finns det en representation av dessa människor. Vad gör Alliansen i förebyggande syfte? Vad gör man för att upptäcka de individer som faktiskt har den här störningen och som sitter på anstalter i dag och inte har fått den hjälpen förut?

När det gäller förebyggande åtgärder undrar jag om ni är överens om den liberala alkoholpolitiken.

Anf. 94 OTTO VON ARNOLD (kd) replik:

Herr talman! Nu gled vi in på många saker igen. Lena Olsson är duktig på att ha en vidsynthet, åtminstone när det gäller frågorna men kanske en trångsynthet när det gäller vår politik.

Det här är ett experiment eller en provotid som man har inom Kriminalvården. Som alla bra metoder är den evidensbaserad. Att hitta metoder tar tid.

Det är viktigt att gå vidare och se till att det blir accepterat ute i samhället. Det finns vissa landsting som över huvud taget inte accepterar adhd som någon form av diagnos. Det har vi redan i dag.

Vi tycker att det är viktigt att man tar tag i det här. Genom det försök som man har gjort nu i Norrtälje och som kommer att permanentas kommer det att spridas ute i landet på många olika ställen.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 11 §.)

Föredrogs

justitieutskottets betänkande 2009/10:JuU33

Förstärkt straffrättsligt skydd mot människohandel (prop. 2009/10:152).

Anf. 95 THOMAS BODSTRÖM (s):

Herr talman! Nu har våra norska vänner lämnat oss. Vi ska träffa dem sedan. Men jag tror att om de har följt den här debatten har de nog svårt att säga vilka som är i regeringsställning och vilka som är i opposition. Det är helt obegripligt. Ni ägnar er mycket mer åt opposition.

Ni har chansen här. Berätta vad ni har gjort och vad ni vill göra i stället för att tala om den kommande mandatperioden! Ni hade världens chans här. Men vi får väl ta upp det senare med dem.

Det är mycket tal om samarbete. Allians brukar benämnas som en sammanslagning där det saknas kärlek. Ett samarbete, ett kamratskap visar man med ömsesidig respekt. Det är en viss skillnad. Det speglas i alla fall i den inblick jag har fått i Regeringskansliet under de här fyra åren. Jag har kvar många vänner och umgås flitigt med dem.

Som jag sade inledningsvis här tidigare: Tro inte att någon tror på att ni är så överens om allting! De små partierna gör misstaget att bli uppätta av Moderaterna trots att de inte gillar det, trots att de egentligen inte gillar samarbetet. Det vet vi alla.

Det här ska handla om människohandeln. Jag vill först säga något som hör ihop med de fyra förlorade år som det har varit fråga om när det gäller det här. Om jag gav regeringen beröm eller i alla fall höll med om och tyckte det var bra att de har fortsatt det arbetet kan jag verkligen inte säga detsamma om människohandeln.

Jag vill inledningsvis säga att vi i dag har påpekat att den haverikommission som vi anser ska gälla när det har varit ett kvinnomord i Sverige inte kommer att bli verklighet med den borgerliga regeringen, trots att det finns ett färdigt förslag på Justitiedepartementet och trots att vi vet att det många gånger i en mordutredning kommer fram saker som visar att det hade kunnat förhindrats. Förslaget finns färdigt. Det kommer inte att genomföras.

Detta genomsyrar hela frågan om sexualbrott. Ingenting har hänt. Man har tillsatt en utredning, och man gör en liten förändring när det gäller kontrollrekvisitet och människohandel. Man har haft världens chans. Man har till och med haft ordförandeskapet. Ingenting har hänt.

Tala om haveri! Tala om fyra förlorade år! Människohandel under förra mandatperioden och mandatperioden innan den var en väldigt viktig svensk ståndpunkt. Vi var kända i EU för vår svenska modell. Vi var kända för det arbete som Anita Gradin och många andra gjorde.

Vi var kända för att till och med vara lite jobbiga och tjatiga. Vi tog matchen på 90-talet när de andra länderna skrattade åt oss och tyckte att det här var tramsigt.

Vi gick i bräsch för det här. Vi såg till att det blev en överenskomst 2001 som sedan gjorde att det blev lag i Sverige och de övriga länderna.

Men vi nöjde oss inte med det, för vi visste att en lag aldrig är bättre än sin tillämpning. Vi ville att man skulle fortsätta att arbeta med att se till att det här skulle kunna bekämpas bättre.

Vi tog chansen 2006 med fotbolls-VM. Jag satt själv i möte med alla justitieministrarna och inrikesministrarna och sade: Låt svensk polis få komma ned och visa sambandet mellan människohandel och sexköp! Ja, jättebra, sade de.

Vi hade det planerat till hösten 2006. Det var färdigt. Vi kunde verkligen visa den svenska modellen som jag tror att vi numera är ganska överens om. Vad hände? Jo, den borgerliga regeringen drog tillbaka det. Det hände ingenting. Det kom inte ned någon svensk polis.

Jag hade en interpellation redan hösten 2006. Vi får se, sade man, kanske senare. Nu är det 2010. Det har inte hänt. Tala om fyra förlorade år! Tala om att man har rullat tillbaka det här! Vi har tappat den kraft vi hade tidigare när det gäller kampen mot människohandel.

Svensk polis klagade och sade att man inte får pengar internt för att bekämpa människohandel. Då vet alla som kan ett minimum om polisarbete att det inte handlar om volymen av pengar utan det handlar om den interna fördelningen. När det gäller bekämpning av människohandel går det aldrig att få samma resultat som vid alkoholutandningsprov. Då går det alltid att visa på ett resultat en kväll. Om 1 500 bilar körs in blir det X personer. Det går alltid att komma tillbaka till stationen morgonen efter och visa resultat. Så är det inte med människohandel. Det går att ägna sig åt telefonavlyssning och spaning i tre månader och sedan försvinner personen ut ur Sverige, och det har kostat flera miljoner.

Alla vet hur det fungerar. Det var därför det var så viktigt att vi öronmärkte pengar. Det var därför svenska poliser som arbetar mot människohandel var så tacksamma för att det skedde en öronmärkning. Alla var inte nöjda. Till och med den dåvarande rikspolischefen var missnöjd och tyckte att vi inte skulle göra så. Men vi kunde konstatera att de poliser som jobbade mot människohandel var så oerhört tacksamma.

Vad hände med den borgerliga regeringen? Den borgerliga regeringen släppte frågan och fullföljde inte. Vad säger svenska poliser som arbetar med frågan? De använder ordet katastrof. Johan Linander och jag, som är i ungefär samma ålder, kan konstatera att detta var ett av de största misstagen som den borgerliga regeringen har gjort. Det är just därför som det här är så oerhört illa.

Här har man missat hela chansen, och svensk polis kallar regeringens tillkortakommanden för katastrof. Så ser det ut. Man hade chansen att ta itu med sexköp och människohandel men missade den. Sedan gavs chansen under ett ordförandeskap. Då finns allt gratis, och man kan sätta dagordningen. Man kan verkligen lägga fram vilka förslag som helst. Man kan verkligen visa på sambandet mellan sexköp och människohandel. Gör man det? Nej. Det blev en bilaga i Stockholmsprogrammet. Tog Beatrice Ask upp sambandet mellan människohandel och sexköp när hon hade chansen vid den särskilda konferensen? Ni som tror att hon gjorde det kan titta på hennes tal. Då ser ni att frågan inte togs upp.

Jag frågade Beatrice Ask om detta i en debatt. Hon sade att hon tog upp frågan i andra sammanhang, men inget avtryck har skett.

Man missade en unik chans här. Man missade chansen under det svenska ordförandeskapet. Vi vet inte när vi får chansen igen. Det är fyra förlorade år i fråga om kampen mot människohandel.

Vi har under tiden presenterat en rad olika förslag. Vi har presenterat att det ska göras en förändring i fråga om koppleri. Koppleri är ett brott mot staten. Det är ett ordningsbrott. Vi anser inte att utnyttjande av kvinnor är ett ordningsbrott utan ett hänsynslöst utnyttjande av kvinnor. Vi har därför föreslagit att människohandelslagen ska göras om så att den ska gälla även för de fall som i dag döms för koppleri.

Människohandel ser inte ut som den gjorde förr i tiden. Människohandel ser inte ut som bilderna från *Lilja 4-ever*. Människohandel ser ut på ett helt annat sätt. Det är fråga om ett helt annat sätt att utnyttja någon. Det är ett smartare, listigare och mer bedrägligt förfarande. Det är inte fråga om inspärrade kvinnor, men det är likväl fråga om människohandel. Det handlar om kvinnor, flickor och i vissa fall pojkar som inte har något som helst alternativ till det utnyttjande som sker.

Svensk polis har ofta svårigheter vid razzior att få flickorna att prata. Solidariteten och lojaliteten är mot dem som har utnyttjat dem. Efter några veckor, när flickorna har kommit ut ur greppet, får polisen ofta höra de berättelser som behövs.

Här hade man chans att göra något och visa att man tog frågan på allvar. Nej – det var fyra förlorade år.

Regeringen har haft möjlighet att driva frågorna vidare på annat sätt. Man hade kunnat ta skarpare ställning när det gäller sexköp, skadestånd och skärpning av straff. Det finns utredningsförslag, men vi har inte sett någon förändring. Sammantaget, herr talman, kan vi konstatera att under den borgerliga regeringen har med undantag för det förändrade kontrollrekvisitet i fråga om människohandel situationen inte bara inneburit en stagnation utan det har skett en tillbakavridning. Det handlar inte bara om fyra förlorade år.

I dag har jag gett ris och ros till regeringen, men det här saknar motstycke till passivitet. Jag har sett passivitet på flera andra håll, till exempel i fråga om haverikommissioner, men när det gäller sexualbrotten är det inte fråga om annat än fyra förlorade år. Om man går ut och pratar med poliser som jobbar med frågorna får man höra samma svar. Det behöver man inte vara i politisk opposition för att höra.

Jag hoppas och tror att vi får möjlighet att under nästa mandatperiod genomföra alla dessa saker och sätta Sverige på kartan igen när det gäller kampen mot människohandel. Om det inte skulle gå och det skulle bli fortsatt borgerlig regering hoppas jag verkligen att man inte upprepar detta misstag utan att man tar frågorna på allvar på ett helt annat sätt än i dag.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till reservationerna 1, 4 och 5.

Anf. 96 LENA OLSSON (v):

Herr talman! Vi ska nu debattera förstärkt straffrättsligt skydd mot människohandel. Det här är en viktig proposition. Jag kan som Socialdemokraterna ge både ris och ros. Mer kunde ha gjorts. Det framgår av våra reservationstexter.

Jag kan också instämma i kritiken mot att man inte tog chansen under EU-ordförandeskapet. Vi hade diskussioner om sambandet mellan sexköp och människohandel.

Frågan om skärpta straff för sexualbrott, till exempel sexköp, tycker vi från Vänsterpartiet har dragits i långbänk. När sexköpslagen infördes tyckte inte alla att den var bra. Det fanns till och med partier som sade nej. Då får vi hoppas att man ser lite vidare på frågan. I betänkandet tas en motion med ett yrkande om att avskaffa sexköpslagen upp. Det finns också andra än den motionären, bland annat från mitt eget hemlän, som vill avskaffa sexköpslagen. De anser att den över huvud taget inte har haft någon betydelse. Jag skulle vilja höra från majoritetens företrädare om ni är beredda att ställa upp helhjärtat bakom detta. Går det att ta på allvar motionärer som vill avskaffa sexköpslagen? De säger att sexköpslagen inte har haft någon betydelse. Vi anser att det är fel. Vi har fått helt andra signaler från polisen som säger att denna lagstiftning har verkat förebyggande mot mer omfattande sexköp. Den förhindrar också den organiserade brottsligheten att slå rot.

Jag vill ha lite förtydliganden på dessa punkter. Jag kan i stort sett ställa mig bakom det som Socialdemokraterna redan har anfört.

Anf. 97 MEHMET KAPLAN (mp):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation nr 3.

Jag vill ta upp frågan om trafficking och traffickingoffer. Det är en särskilt utsatt grupp människor, och i Sverige har vi infört EU-regler som har gjort det möjligt att ge tillfälliga uppehållstillstånd till traffickingoffer som ska vittna. Vi från Miljöpartiets sida anser att detta direktiv inte går tillräckligt långt. Det ska vara möjligt att ge människor som har fallit offer för trafficking permanenta uppehållstillstånd. Vi tror inte heller att dessa offer vågar vittna när de vet att de nästa dag kanske ska skickas tillbaka till ursprungslandet.

Ett bra exempel på hur det kan fungera är Italien, det land inom EU som har mest generös lagstiftning när det gäller traffickingoffer. Man beviljar uppehållstillstånd utan krav på vittnesmål i syfte att offren ska få en chans till social rehabilitering.

Vi i Miljöpartiet tycker i vår reservation tillsammans med Vänsterpartiet att regeringen bör hantera detta. Det har man inte riktigt gjort. I betänkandet finns det inte heller något riktigt bra svar.

Anf. 98 JOHAN LINANDER (c):

Fru talman! Vi var tvungna att något diskutera de påståenden som vi fick höra av den förste debattören, Thomas Bodström.

I dag debatterar vi en mycket viktig fråga, regeringens proposition om ett förstärkt straffrättsligt skydd mot människohandel.

Innan jag går in på vad propositionen innehåller måste vi först och främst konstatera att det är en skam att det över huvud taget finns något som heter människohandel, det vill säga slavhandel. Vi måste också konstatera att det är sexköparna som är det stora problemet. Så länge det finns män, och även kvinnor, som köper sex finns det en marknad för prostitution och därmed en marknad för människohandel. Det är först när viljan att köpa sex försvinner som människohandeln helt kan stoppas.

Prot. 2009/10:121
19 maj

*Förstärkt straffrättsligt
skydd mot
människohandel*

Under många år har vi i Sverige varit ganska ensamma om att se kopplingen mellan prostitution, sexköp och människohandel för sexuella ändamål. Vi har tagit upp frågan i internationella sammanhang många gånger. Jag har bland annat gjort det med holländare. Jag kan säga att förståelsen inte var speciellt stor. Men under de senaste åren tycker jag att det har blivit något bättre. Bland annat Norge har ju antagit en sexköpslag.

Jag sitter som vice ordförande i den parlamentariska Östersjökonferensens arbetsgrupp om trafficking. Där är representanter för samtliga länder runt Östersjön. Numera finns det en större förståelse för att efterfrågan, det vill säga viljan att köpa sex av dem som är utsatta för människohandel, måste bekämpas. Det är nödvändigt för att vi på sikt ska kunna förhindra människohandel.

Det finns hopp i arbetet mot människohandel, även om det går trögt. Thomas Bodström försökte ge sken av att om Sverige bara under sitt EU-ordförandeskap hade sagt att alla ska tycka som vi i Sverige så hade alla länder gjort det. Vad är det för verklighetsuppfattning om hur internationellt samarbete går till?

Att detta är nationella frågor som vi ska lösa enbart med nationella svar är också helt fel. Detta är definitivt internationella frågor. Vi behöver arbeta på det internationella planet och inom EU, även om det fortfarande finns partier och parlament som lämnar det europeiska samarbetet.

Tack vare att Sverige under ordförandeskapet så hårt drev frågan om människohandelns koppling till sexköp känns det som om vi har fått större förståelse bland många länder inom EU.

Före detta justitieminister Thomas Bodström har fel både om sin egen ålder och om vad som har hänt under det senaste året. Jag förmodar att det är för att han har lagt sin tid på att jobba som advokat och skriva böcker som han missar vad som händer på justitieutskottets område.

Fru talman! Så sent som den 1 juli 2002 infördes brottet människohandel för sexuella ändamål i brottsbalken. Det är alltså inte mer än åtta år sedan. Vi tycker att det är alldeles självklart, men det är faktiskt inte mer än åtta år sedan.

Sedan dess har vi ändrat lagstiftningen vid ett tillfälle. År 2004 utvidgades straffansvaret även till andra former av människohandel, till exempel tvångsarbete. Då utvidgades också straffansvaret till andra delar av människohandelsbrottet, alltså rekrytering, transport, inhysning och andra åtgärder för att ta kontroll över en person.

Under 2000-talet har Sverige varit med och förhandlat fram en rad konventioner och rambeslut om människohandel, det senaste under EU-ordförandeskapet i höstas. Med dagens beslut kommer vi också att godkänna Europarådets konvention om bekämpande av människohandel. Det är enbart en förändring i offentlighets- och sekretesslagstiftningen som behöver göras för att vi ska kunna godkänna konventionen.

Under 2009 antog vi här i Sveriges riksdag den första nationella handlingsplanen mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Det är alltså ingenting som den före detta justitieministern gjorde. Det är något som har hänt under den här mandatperioden, som tidigare har kallats fyra förlorade år.

Den nationella handlingsplanen innehåller 36 konkreta åtgärder och satsningar på totalt 213 miljoner kronor. Jag tycker att den nationella

handlingsplanen är viktig framför allt för att få ihop de olika departement och myndigheter som jobbar med de här frågorna och få en helhetsbild av hur man kan bekämpa den här fruktansvärda typen av brottslighet och hur offren kan hjälpas.

Vad är det då mer som vi i dag förändrar i lagstiftningen om människohandel?

Jag vill nämna framför allt två saker som är viktiga med dagens beslut och som kommer att effektivisera tillämpningen av straffbestämmelsen om människohandel och därmed innebära ett förstärkt skydd.

För det första tas det så kallade kontrollrekvisitet bort. Tidigare talare har försökt vifta undan det som om det inte skulle ha någon betydelse. Så är det inte.

I den nuvarande lagstiftningen krävs det att den som rekryterar, transporterar, inhyser eller tar emot en person därigenom tar kontroll över henne eller honom. Detta kontrollrekvisit, det vill säga att människohandlaren har tagit kontroll över offret, har varit svårt att bevisa.

Åklagarmyndigheten till exempel, som ju borde vara den myndighet som känner till det här bäst, har i sitt remissvar pekat på att kontrollrekvisitet har inneburit tillämpningsproblem framför allt i mål där barn varit brottsoffer. Redan när paragrafen om människohandel infördes i brottsbalken menade Lagrådet att kontrollrekvisitet skulle kunna innebära tillämpningssvårigheter, men det ignorerade den dåvarande socialdemokratiska regeringen.

Fru talman! Det andra som jag vill peka på är att kravet på dubbel straffbarhet tas bort. Det innebär att en person som har begått ett människohandelsbrott i ett land där det inte är olagligt kan dömas i Sverige för brottet. En svensk domstol kommer också att kunna döma till strängare straff än vad som är föreskrivet i det land där brottet begicks.

Detta är också viktigt. En person som begår ett människohandelsbrott ska, även om det är lagligt i det land där det begås, inte tro att man kan komma till Sverige och leva vidare som om ingenting har hänt. En svensk domstol måste kunna döma för brottet här i Sverige.

Till slut vill jag beröra några av oppositionens reservationer. Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet reserverar sig gemensamt för att plocka bort det så kallade koppleribrottet och i stället kalla allt koppleri för människohandel.

Jag kan hålla med om att en del av de handlingar som i dag faller under koppleri ligger mycket nära människohandel, men det finns även andra delar av koppleribrottet. Om till exempel en hyresvärd får veta att det i en lägenhet pågår tillfälliga sexuella kontakter mot betalning, det vill säga prostitution, kan hyresvärden bli dömd om han inte förhindrar detta. Det är också en del av koppleribrottet, vilket ligger mycket längre från människohandelsbrottet, som jag ser det.

Jag är rädd för att om man kallar allting för människohandel försvagas betydelsen av det. Det är betydligt värre att lura någon till Sverige för att sedan utnyttja henne till prostitution under hot eller med tvång än att vara en hyresvärd som inte förhindrar prostitution i en lägenhet.

När det gäller sexköpsbrott, som Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet har två reservationer om, pågår det för närvarande en utvärdering av sexköpslagen. Jag vill gärna se en skärpning av sexköpslagen, men att lägga fram förslag under tiden som utredningen pågår är

en bakvänd ordning. Givetvis avvaktar vi utredningen. Men jag kan redan nu säga från Centerpartiets sida att vi gärna vill se en skärpning av sexköpslagen.

Till slut när det gäller Lena Olssons och Vänsterpartiets oro för att det finns enstaka ledamöter i vissa partier som har uttryckt andra åsikter än de som deras egna partier står för blir jag konfunderad. I den förra debatten som vi hade om skärpt straffansvar var Lena Olssons största bekymmer att vi var alldeles för överens. Nu har hon hittat något som alla ledamöter inte är överens om. Då är helt plötsligt detta det största bekymret. Man får väl bestämma sig för vilken linje man ska välja.

Fru talman! Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

(Applåder)

Anf. 99 LENA OLSSON (v) replik:

Fru talman! Det sista som Johan Linander sade var att det var fel att det fanns ledamöter som tyckte annorlunda. Men vår poäng är att vi tycker olika saker, men ni försöker framstå som om ni är så rörande överens i allting. Era väljare har problem med vilket av era partier som de ska välja eftersom era partier tycker samma sak.

Jag sade från talarstolen att det som gäller i fråga om brottet människohandel är bra men att det kunde ha varit mycket bättre. Vår sexköpslag utreds, och den har naturligtvis dragits i långbänk. En del förslag drar man hur länge som helst. Det har vi konstaterat från oppositionen. Vi har haft diskussioner om kopplingen mellan prostitution och människohandel. Det är svårt att göra en gränsdragning mellan dem. Thomas Bodström talade om att man hade en möjlighet i detta sammanhang. Om man nu värnar så mycket om människor som drabbas av människohandel och gör denna starka koppling till prostitution måste jag ställa frågan: Varför drev man inte frågan om sexköpslagen hårdare under EU-ordförandeskapet? Det hade man kunnat göra. Men det går inte i textmassorna att se att man ens har gjort det. Det tycker jag är beklagligt. Men Johan Linander kanske har något svar på det.

Detta är mycket behjärtansvärt, men ni har inte drivit på detta fullt ut.

Anf. 100 JOHAN LINANDER (c) replik:

Fru talman! Jag kan inte alls hålla med om att denna utvärdering av sexköpslagen har dragits i långbänk. Den har inte alls pågått speciellt länge. Jag kan i stället nämna någonting som verkligen dross i långbänk under den tid som Lena Olssons parti var stödparti till den socialdemokratiska regeringen. År 1998 tillsattes Sexualbrottsutredningen efter en fruktansvärd våldtäkt i Södertälje. Utredningen pågick i nästan tre år. År 2001 lämnades betänkandet. Sedan dröjde det till 2005 innan vi fick en ny lagstiftning. Det kallar jag att man drar en viktig fråga i långbänk. Men nog om detta.

När det gäller EU-ordförandeskapet blir jag förvånad över denna okunskap om hur det fungerar när 27 länder ska komma överens. Det är ingen tvekan om att Sverige har drivit frågorna om människohandel mycket hårt. När vi talar med de andra länderna om människohandel är det inga problem. Då är i princip hela EU överens. Men det är just i fråga om den koppling till sexköp som vi gör här i Sverige som vissa länder

fullkomligt slår bakut. Vi behöver inte åka speciellt långt från Sverige för att komma till länder där man har en helt annan syn på prostitution och där den är helt laglig och de prostituerade engagerar sig i fackföreningar och så vidare.

Det är klart att vi från Sverige inte bara kan komma in i dessa förhandlingar, även om vi är ordförandeland som vi var under andra halvåret 2009, och säga: Vi i Sverige tycker rätt, och ni andra borde tycka som vi, och sedan skriver vi in detta i Stockholmsprogrammet.

Det fungerar inte så. Vi drev frågan mycket hårt. Vi fick in den, och vi har fått till en liten attitydförändring, och det går åt rätt håll. Men jag tycker att det går alldeles för sakta. Vi kommer att fortsätta att jobba med detta, men vi ska inte tro att det blir några snabba resultat – tyvärr.

Anf. 101 LENA OLSSON (v) replik:

Fru talman! Det är inte första gången som jag får höra från Johan Linander att jag är okunnig om hur man driver frågor. Exemplet gällde EU. Jag väljer att inte använda sådana ord mot mina debattmotståndare.

Eftersom problematiken med människohandel är så behjärtansvärd undrar jag: Om man gör denna koppling i Sverige, varför syns då inte mer avtryck från EU-ordförandeskapet? Det gör det faktiskt inte, vilket jag beklagar. Då har man suttit i slutna rum och haft diskussioner. Man vill påvisa att man från svensk sida drev denna fråga så att säga på riktigt. Men det har man inte gjort. Man har inte drivit den fullt ut.

Precis som Johan Linander säger i sitt anförande finns det fler länder i EU som har vaknat till när det gäller denna fråga. I länder där det till exempel är legalt med sexköp ser man att det i anslutning till det tillkommer grov organiserad brottslighet.

Därför menar jag att man från svensk sida borde ha drivit frågan ännu hårdare när man hade möjlighet eftersom man inte vet när man får den igen.

Anf. 102 JOHAN LINANDER (c) replik:

Fru talman! Jag tyckte att jag svarade precis på detta, men jag får väl upprepa det.

Det är inte så enkelt som Lena Olsson tycks tro och att vi från Sverige får igenom allt vi vill. Att vi drev frågan är inte samma sak som att vi fick igenom allt vi ville.

Sedan måste man ställa sig frågan: Hur skulle Sverige påverka de övriga EU-länderna om vi gjorde som Vänsterpartiet vill, det vill säga lämnade EU? Då hade vi knappast påverkat någonting.

Jag säger att det finns en möjlighet att komma framåt. Men det handlar om attitydförändringar. Vi behöver inte gå längre än till Danmark där det finns en helt annan syn på prostitution, och vi ska inte tala om Tyskland. Jag tror att de också kommer att gå i rätt riktning, men det kommer inte att gå speciellt snabbt. Även om Lena Olsson kanske hoppas att hon ska bli justitieminister efter valet den 19 september kan jag berätta att inte ens Lena Olsson om hon skulle vara justitieminister skulle kunna påverka Tyskland att tycka helt annorlunda om prostitution än man gör i dag.

Men arbetet fortsätter enträget, och vi får hoppas att vi gemensamt gör detta. Detta är faktiskt en fråga där vi är relativt överens i Sverige. Det finns inte några större skiljaktigheter i åsikter kring sexköp. Vi är nog också ganska överens om att det behövs förändringar av den sexköpslag som finns. Det är just därför som det pågår en utvärdering. När resultatet kommer får vi också förslag som vi får diskutera vidare.

Anf. 103 ULRIKA KARLSSON i Uppsala (m):

Fru talman! Människohandel, eller trafficking som det också kallas, är verkligen modern tids absolut värsta och grövsta övergrepp mot den enskilda individen. Det är en allvarlig kränkning av den enskilda individens människovärde när man inte längre kan styra över sin kropp eller sitt liv. Det är vår tids slaveri. Det är vår tids grövsta brott.

Fru talman! När vi i denna kammare behandlar vår tids grövsta brott finner jag det mycket anmärkningsvärt att justitieuskottets ordförande kommer med påståenden från fablernas värld och sedan inte finns närvarande i kammaren. Två minuter efter att han höll sitt anförande försvann han härifrån. Jag hade sett fram emot en diskussion om detta brott med justitieuskottets ordförande. Jag hade förväntat mig det.

Nåväl, när jag tänker på människohandeln är det med sorg och avsky jag konstaterar att både kvinnor och män, ofta unga flickor och pojkar, världen över dagligen säljs mot sin vilja, många gånger för sexuella ändamål. De säljs såväl över som inom nationsgränser.

Den här sexuella slavmarknaden värderas till drygt 7 miljarder amerikanska dollar årligen – en miljardindustri, motsvarande över 60 miljarder svenska kronor. Faktum är att den vid sidan av handeln med illegala vapen, droger och plagierade produkter är en av de största intäkterna och inkomstkällorna för den grova organiserade brottsligheten.

Det finns beräkningar som visar att mellan 600 000 och uppemot 2 miljoner människor – FN:s uppskattning – årligen faller offer för människohandel. Uppemot 2 miljoner människor skulle det alltså årligen handlas med i vår värld! Justitieuskottets ordförande är trots frågans vikt inte närvarande under hela debatten här.

85 procent av offren är kvinnor och 15 procent är barn. Om FN:s beräkningar stämmer är det en miljon barn som det årligen handlas med i vår värld. Det är en skyldighet för oss som riksdagsledamöter att bekämpa människohandeln och att ha effektiva lagar.

Med den proposition som behandlas i betänkandet får vi en tydligare och mer ändamålsenlig brottsbeskrivning. Tillämpningen av straffbestämmelserna effektiviseras, och det straffrättsliga skyddet mot människohandel förstärks. Vi godkänner Europarådets konvention om bekämpandet av människohandel.

Det handlar inte om att raljera över propositionen. Nu får vi faktiskt en ny utformning av människohandelsbrottet. Kontrollrekvisitet tar vi bort. Det gör att det blir lättare att döma dem som utsätter offren för denna grova brottslighet.

Vi tar också bort kravet på dubbel straffbarhet. Det betyder att man, om man har begått brottet människohandel i ett annat land där det brottet inte är straffbart och sedan kommer till Sverige, efter detta beslut kan dömas här. Brottet människohandel är en mycket grov kränkning och ett

brott mot mänskliga rättigheter. Därför måste man kunna dömas här i Sverige även om offret finns i annat land.

Det är straffbart att rekrytera, transportera, överföra, inhysa och ta emot personer i syfte att exploatera dessa. Människohandel finns för olika ändamål – för sexuella ändamål samt för avlägsnande av organ, krigstjänst, tvångsarbete och andra liknande nödlägen för den utsatta.

Vi föreslår oförändrad straffskala – lägst fängelse i två år och högst fängelse i tio år – och menar att straffskalan är adekvat om hela straffskalan används. Vi måste se hårdare på de här brotten och använda hela straffskalan. Vi tror på skärpta straff.

I den tidigare debatten hörde vi att Miljöpartiet och Vänsterpartiet har en annan syn på skärpta straff. Det vore intressant att höra om de har samma syn när det gäller människohandel. Frågan är om de är tveksamma till skärpta straff för människohandel. Ska alltså förövare som blir dömda för människohandelsbrott frigges efter halva strafftiden? Och är förslaget om halvtidsfrigivning sådant att det omfattar även dem som dömts för människohandelsbrott – en fråga snarare ställd till Vänsterpartiet?

Bakom människohandel ligger organiserad brottslighet där människor gör en vinning genom att hänsynslöst utnyttja andra människor och kränka deras rättigheter.

Fru talman! Jag tror inte att det finns någon i något parti i denna kammare, i Sveriges riksdag, som är för människohandel. Jag tror att vi alla är emot den. Likväl finns det verkligen stora skillnader i synen på resurser till rättsväsendet och verktyg till polisen i kampen mot människohandel. För att framgångsrikt kunna bekämpa människohandel är det avgörande att polisen har tillräckliga resurser för att kunna jobba effektivt och att polisen har de rätta verktygen. Jag ska därför ta upp några av skillnaderna mellan Alliansen och partier i det rödgröna blocket.

Enligt Rikskriminalpolisen är kampen mot människohandel till stor del avhängig de resurser som polismyndigheterna har till sitt förfogande. Avgörande är antalet poliser i kampen mot människohandel.

År 2006 när Alliansen tog över makten i Regeringskansliet konstaterade vi att det fanns för få poliser som arbetade mot handeln med människor. I dag finns det helt andra förutsättningar. Vi har genomfört den största satsningen i modern tid på polisen. År 2010 finns det 3 000 fler poliser än det fanns år 2006. I år kommer vi upp till över 20 000 poliser. Därmed ges förutsättningar för att bekämpa människohandel.

När det gäller att bekämpa den grova organiserade brottsligheten har vi tillsatt nio aktionsgrupper runt om i landet med 200 specialpoliser just för att arbeta mot människohandel. När det gäller resurser har vi också genomfört den största ekonomiska satsningen i modern tid på svenskt rättsväsen. 5 miljarder kronor har tillförts det svenska rättsväsendet.

Fru talman! Jag frågar mig igen hur överenskommelsen i det rödgröna blocket ser ut. Jag vet ju att Vänsterpartiet denna mandatperiod kontinuerligt har tillfört mindre resurser till polisen. Vi däremot har dessutom öronmärkt medel till kampen mot människohandel.

Fru talman! Justitieutskottets ordförande påstod att vi inte har gjort det, men det har vi. Det är bara att läsa budgeten, vilket jag har gjort. Jag hoppas att alla andra också har gjort det. I budgeten öronmärker vi

Prot. 2009/10:121
19 maj

*Förstärkt straffrättsligt
skydd mot
människohandel*

pengar för år 2010. Rikspolisstyrelsen får 18 miljoner och åklagarmyndigheterna 5,4 miljoner. Att påstå någonting annat är ren lögn!

Vi har fört upp frågan om människohandel på agendan i och med att vi har lagt fram en handlingsplan med 36 konkreta punkter i kampen mot människohandeln. Att, som justitieutskottets ordförande gör, påstå att vi inte har något förslag om en haverikommission är också hämtat ur fablernas värld. Vi har nämligen lagt fram två handlingsplaner – en handlingsplan om att bekämpa mäns våld mot kvinnor och en handlingsplan om att bekämpa människohandel. Där finns frågan om en haverikommission med. Alliansregeringen tar verkligen kampen mot människohandel på största allvar.

Under den här mandatperioden har vi också beslutat om Prümkonventionen, om polissamarbete inom Europa. Här finns det reservationer från Vänsterpartiet, Miljöpartiet och Socialdemokraterna som inte vill ha ett polisiärt samarbete inom Europa. Socialdemokraterna har i och för sig tyckt att man kanske skulle kunna ha det, men Miljöpartiet och Vänsterpartiet har inte tyckt det.

Därför, fru talman, undrar jag hur överenskommelsen inom det rödgröna blocket ser ut. Kommer man att ta bort polisens möjlighet till samarbete? Vi vet ju att samarbete över gränserna är avgörande eftersom det handlar om en gränsöverskridande brottslig verksamhet.

Vidare har vi infört adekvata, verksamma verktyg för polisen. Det gäller buggning och preventiva åtgärder för polisen.

Fru talman! Jag undrar hur överenskommelsen inom det rödgröna blocket ser ut i de här frågorna. Miljöpartiet och Vänsterpartiet ställer inte upp på buggning och inte på att polisen ska kunna använda sig av hemliga tvångsmedel i preventivt syfte. Men det är ju en förutsättning för att kunna bekämpa människohandel.

Fru talman! Det finns stora skillnader mellan å ena sidan Alliansen och å andra sidan det rödgröna blocket. Dessutom finns det stora skillnader inom det rödgröna blocket. Jag önskar ett svar på de frågor jag har ställt. Med detta vill jag avslutningsvis yrka bifall till förslaget i betänkandet och konstatera att såväl alliansregeringen som Alliansens ledamöter i Sveriges riksdag tar kampen mot den grova organiserade brottsligheten och kampen mot människohandel på absolut största allvar.
(Applåder)

I detta anförande instämde Inge Garstedt och Anders Hansson (båda m).

Anf. 104 HELENA BARGHOLTZ (fp):

Fru talman! Jag var ledamot i 1998 års sexualbrottskommitté, vars uppgift var att göra en översyn av brottsbalkens kapitel om sexualbrott. Då introducerades i svensk lagstiftning brottet människohandel för sexuella ändamål.

Brottet som sådant var inte nytt – det har funnits i alla tider – men nu fick vi svensk lagstiftning mot detta brott. Jag var kritisk mot den utformning brottet fick. Min grund för detta var att villkoren för brottet, eller rekvisiten som man säger på juristsvenska, skulle vara svåra att tillämpa. Framför allt rekvisitet ”otillbörliga medel” var knepigt för rättsväsendet att använda. Jag menade därför att fokus för straffbestäm-

melserna borde vara på människohandlarna som gör ekonomisk vinning på att utnyttja kvinnors utsatta position. Straffbestämmelsen borde därför omfatta all handel oavsett hur medvetna de rekryterade kvinnorna varit om de förhållanden de skulle komma att arbeta under.

Kraven på att rekryteringen eller transporten skulle ha skett under uppfyllande av ett antal krav borde enligt min mening strykas. Dessa krav gäller nämligen inte för personer under 18 år, och enklast skulle man lagtekniskt lösa detta genom att alla människooffer skulle behandlas lika oavsett ålder. Jag noterar att Kristdemokraterna har ett motionsyrkande om detta.

Det stod, fru talman, rätt snart klart att lagstiftningen var svårtillämpad. Det framgår också av den praxisredovisning som 2008 års utredning om människohandel med mera gör, men straffbestämmelsen har enligt utredningen ändå gått att tillämpa på ett effektivt sätt. Därför var det bra att denna utredning tillsattes redan 2005, eftersom uppdraget var att göra en översyn av bestämmelsen om människohandel i 4 kap. brottsbalken och då särskilt överväga möjligheten att avskaffa begreppet ”otillbörliga medel”. Jag var personligen väldigt nöjd med att man skulle titta på denna möjlighet.

Utredningen har gjort en ordentlig analys och kommit fram till att det för straffansvar bör krävas, som tidigare, att handelsåtgärder har genomförts genom olaga tvång, vilseledande, utnyttjande av någons utsatta belägenhet eller med något annat sådant otillbörligt medel. Uppfattningen att man ska behålla begreppet ”otillbörliga medel” delas av samtliga remissinstanser och är också regeringens förslag. Jag har alltså fått ge mig.

Viktiga ändringar innebär att kravet på att gärningsmannen genom handelsavtalet ska ta kontroll över offret, det som kallas kontrollrekvisitet, tas bort. Det gäller också kravet på dubbel straffbarhet för att en svensk domstol ska kunna döma i människohandel som begåtts utomlands som tas bort. Det är alltså två väldigt viktiga förändringar av den nuvarande lagstiftningen rörande människohandel.

Sedan föreslås också i propositionen att riksdagen ska godkänna Europarådets konvention om bekämpande av människohandel, och detta beslut är efterfrågat. Skälet till att det dröjt så länge är att det kräver en ändring i offentlighets- och sekretesslagstiftningen. Förslaget innebär att sekretess i vissa fall ska gälla hos domstol i mål om ansvar för människorov och människohandel. Ett av konventionens syften är att förebygga och bekämpa människohandel. I detta sammanhang är artikel 6 om åtgärder för att motverka efterfrågan särskilt intressant. Där föreskrivs nämligen att varje part ska vidta eller stärka åtgärder inom bland annat lagstiftning för att motverka efterfrågan som främjar alla former av utnyttjande, särskilt av kvinnor och barn, och som leder till människohandel.

Detta för osökt tanken över på lagstiftningen mot sexköp. Denna fråga lyftes fram under det svenska ordförandeskapet i höstas, då människohandel var en prioriterad fråga. Det togs upp vid de två konferenser som handlade om människohandel, dels i Bryssel i oktober och dels i Stockholm i november. Då togs också frågan om betydelsen av att minska efterfrågan på sexköp för att minska människohandeln upp. Jag

Prot. 2009/10:121
19 maj

*Förstärkt straffrättsligt
skydd mot
människohandel*

minns att den svenska rikskriminalchefen höll ett lysande anförande där hon berättade hur effektiv den svenska lagstiftningen var.

Jag vill alltså säga att Lena Olsson har rätt, och Thomas Bodström – som förstås inte är här – hade fel. Han var inte heller på konferensen, men det var Lena och även jag. Frågan är kontroversiell, och det märktes under några av inläggen på konferensen när det gällde sexköpen. Det fanns några som försvarade prostitutionen. Ett inlägg minns jag dock särskilt. Det var en dansk, kvinnlig delegat som undrade hur män ska kunna styra världen när de inte kan styra sina drifter. Det tål att fundera på.

Det pågår arbete av Brå med att följa upp och utvärdera handlingsplaner mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Svenska institutet genomför en rad aktiviteter för att sprida information om den svenska synen på prostitution och människohandel för sexuella ändamål och vad som görs för att bekämpa dessa företeelser. Jag vet att det finns ett stort intresse för dessa frågor, så när Thomas Bodström påstår att det på detta område är förlorade år från den borgerliga regeringens sida är han alldeles ute och cyklar. Vi gör tvärtom väldigt mycket. Jag bedömer därför att Sverige har väldigt goda möjligheter att få gehör för ståndpunkten att man inte kan blunda för kopplingen mellan sexköp och människohandel för sexuella ändamål. Alla som motarbetar människohandel måste också göra det när det gäller sexköp.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Anf. 105 INGER DAVIDSON (kd):

Fru talman! Lena Olsson från Vänsterpartiet brukar reta upp sig på att vi trots att vi säger att vi är eniga går upp i talarstolen och berättar vad det är vi vill. Det kanske beror på att vi är otroligt engagerade i de frågor vi hanterar, inte minst i frågan om människohandel. När vi tittar ut över den publik som sitter i kammaren är det nio personer från allianssidan, och det är tre personer från oppositionen. Jag tycker att det också är ett tecken på vilken vikt man lägger vid en sådan här debatt.

Det handlar nämligen inte om att gå upp och i svepande ordalag slänga ur sig en massa saker, ungefär som vid ett torgmöte där kanske både en och annan tillåter sig ett och annat, och sedan försvinna utan att ta den debatt som följer och där det faktiskt går att motbevisa många av de påståenden Thomas Bodström slängde ur sig innan han lämnade kammaren. Jag tycker att det är sorgligt, för det för inte frågan framåt. Denna viktiga fråga behöver vi debattera på ett seriöst sätt och inte på det sätt som nu görs.

Man kunde tro att människohandel vore utrotat i länder som vill kalla sig upplysta samhällen, som Sverige och inte minst inom övriga EU. Vi vet dock att det är långt ifrån så. Varje år förs 500 000–600 000 människor in i EU för sexuella ändamål i människohandelns verksamhet, om man får kalla det så. Till detta kommer alla de människor som säljs och köps inom EU. Detta är ofattbart höga tal. Bakom varje siffra döljer sig en mänsklig tragedi som är så outhärdlig att åtminstone jag tycker att det är svårt att ta till sig.

Alla som har sett filmen *Lilja 4-ever* och sett hur offren där behandlas tror jag inte kan glömma det. Nu avfärdade Thomas Bodström även detta och sade att sådant inte längre förekommer, utan det ser annorlunda ut. Jag hävdar att denna form av människohandel finns kvar på många håll, även om den i Sverige kanske har antagit andra proportioner än den denna film visade. Därför är det en självklarhet att vi ska göra allt vi kan, både nationellt och internationellt, för att störa och stävja den här cyniska verksamheten.

Från svensk sida har både den förra regeringen och den här regeringen gjort en hel del. Vår sexköpslag är ett av de mest effektiva sätten att förhindra människohandel för sexuella ändamål – det är allmänt erkänt – för lagen är inriktad på att komma åt efterfrågan. Det är i längden detta som kan göra att lönsamheten och därmed också utbudet minskar. Varenda person som köper sex medverkar till att göda de ofta organiserade brottssyndikat som tjänar grova pengar på människohandeln. Där behövs en attitydförändring, för det är väldigt många som inte inser detta.

Vi måste fortsätta att göra allt vi kan för att sprida den här insikten också till andra länder, och detta gör vi, tvärtemot vad oppositionen nu påstår. Vi hade två konferenser vid den stora konferensen i Bryssel som helt ägnades åt människohandel. Där var många hundra samlade, en blandning av förtroendevalda, ideella organisationer och många andra. Där antogs en deklaration, och som tredje eller fjärde punkt, tror jag att det var, stod just att vi måste komma åt efterfrågan. Det var inte enkelt att få igenom det. Väldigt många andra länder tycker inte så, som vi har hört. Men vi fick in detta i deklarationen som antogs av denna stora församling, och åtminstone jag ser det som ett stort framsteg.

Nu behöver inte jag gå in på de förändringar som ska genomföras i lagen, för det har flera redan berättat om, men det är viktiga förändringar som kommer att leda till att det blir lättare att väcka åtal och också att få fler dömda. Det är det vi vill komma åt här.

Europarådets konvention, som vi nu också godkänner, tycker jag nästan har glömts bort i den här debatten. När vi behandlade handlingsplanen mot människohandel för ett par år sedan efterfrågade oppositionen hela tiden varför detta godkännande och erkännande av Europarådets konvention inte kom. Det tog lite tid; det kan jag hålla med om. Jag var också en av dem som ville driva på att det skulle gå fortare, men nu finns den där. Vi har ställt oss bakom den, och det är också ett stort framsteg.

Handlingsplanen har vi redan nämnt. Där finns många konkreta punkter som jag inte heller tänker gå in på nu, eftersom tiden är kort. Men jag kan säga att det är inte bara oppositionen och Thomas Bodström som talar med poliser och andra myndighetspersoner. Han vill ofta ge sken av att han har pratat med alla så han vet precis hur det ligger till, men det finns också poliser och andra myndighetsföreträdare som säger att det har aldrig hänt så mycket på så kort tid när det gäller människohandelsfrågorna, och det tycker jag också att vi kan få säga i den här talarstolen.

Flera av de reservationer som behandlas är redan tillgodosedda. Det krävs inte längre dubbel straffbarhet för att svensk domstol ska kunna döma för människohandel som begåtts utomlands. Åklagarmyndigheterna och Rikspolisstyrelsen har fått både regeringsuppdrag och särskilda resurser som Ulrika Karlsson i Uppsala påpekade. Det är faktiskt så att vi har anslagit särskilda medel för att bekämpa människohandel.

Prot. 2009/10:121

19 maj

*Förstärkt straffrättsligt
skydd mot
människohandel*

Kompetensen för att ta hand om offer för människohandel i skyddade boenden håller också på att utvecklas. Länsstyrelsen i Stockholms län genomför ett regeringsuppdrag som går ut på att offer för människohandel som vill återvända till sitt hemland – för det finns många som vill återvända till sitt hemland, konstigt nog, kan man tycka – ska kunna göra det på ett tryggt sätt.

Både sexköpslagen och tillämpningen av 2005 års sexualbrottsreform håller på att ses över. Visst, man kan tycka att det borde gå fortare, men man behöver också få ett antal domslut och se hur praxis har blivit innan man kan genomföra förändringar. Jag tillhör dem som hoppas att det ska bli skärpta straff så att man också kan döma till fängelse för sexköp, för jag tror att det kommer att snabba på förändringen av attityder till det här brottet.

Sedan har vi frågan om koppleri, och det tycker jag att Johan Linander redde ut rätt väl. Jag hade ungefär samma inriktning: Om man ändrar koppleri till människohandel tror jag att man nästan suddar ut gränserna på ett olyckligt sätt i och med att det kan omfatta så många olika saker. Det kan vara mindre brott, som att man hyr ut en lägenhet, till väldigt omfattande brott där man tar kontroll över en annan person och dessutom tar alla pengar som den personen drar in.

Där tycker jag att vi ska vara lite försiktiga, men det är en fråga som man ändå gott kan utreda för att se om det skulle ge bättre möjligheter för att bli målsägande till exempel för dem som har blivit utsatta för det här brottet och om de också skulle kunna få skadestånd lättare. Jag stänger inte den dörren, men jag tycker ändå att vi har kommit bra långt med den lagstiftning vi föreslår.

Fru talman! Sammanfattningsvis har mycket gjorts. Mer kan göras, men allt handlar inte om lagstiftning. Ideella organisationer gör redan i dag fantastiska insatser, och som enskilda kan vi också göra mycket. Jag tycker att vi ofta glömmer bort det. Vi kan anmäla sådant vi tycker verkar märkligt, till exempel att det är väldigt mycket spring i en lägenhet där vi bor. Man kan anmäla det och be att socialtjänsten eller polisen kollar upp om det är prostitutionsverksamhet på gång. Olika yrkesgrupper, till exempel taxiförare, får ofta väldigt god inblick i var bordellverksamhet bedrivs. Om de vore lite mer på alerten när det gäller att anmäla skulle vi också kunna komma lite längre.

Under klimatkonferensen i Köpenhamn togs ett väldigt bra initiativ av en del hotellägare. Det är ett konkret exempel. De satte helt enkelt upp stora banderoller på sina hotell där de skrev att här accepterar vi inte prostitution. Det var en väldigt tydlig signal eftersom hotell ofta har varit platser där prostitution har kunnat bedrivas helt ostört. Men här markerade man att man inte ville ha det.

Fler sådana initiativ tror jag är viktiga vid sidan av lagstiftningen, för problemet med både prostitution och människohandel är så stort att vi måste dela ansvaret för att komma till rätta med det. I dag tar vi på lagstiftningsområdet ett viktigt steg framåt.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 11 §.)

Föredrogs

konstitutionsutskottets betänkande 2009/10:KU34

Barnpornografibrottet (prop. 2009/10:50, prop. 2009/10:70 delvis och prop. 2009/10:152).

Barnpornografibrottet

Anf. 106 PHIA ANDERSSON (s):

Fru talman! I detta betänkande behandlas regeringens förslag i proposition 2009/10:70, *Barnpornografibrottet*. Propositionen innehåller förslag som syftar till att åstadkomma en effektivare bekämpning av barnpornografibrott. Regeringen föreslår att en ny straffbar gärningsform införs som innebär att även den som betraktar en pornografisk bild av barn som han eller hon har berett sig tillgång till utan att inneha eller äga bilden ska kunna dömas för barnpornografibrott.

Fru talman! Barnpornografibrott är ett dokumenterat övergrepp på barn. På Internet sprids bilder och filmer snabbt, och nytt material byter dagligen ägare. Det barnpornografiska materialet laddas ned av vem som helst över hela världen. Allt som krävs är en Internetuppkoppling. Det är viktigt att inte lagstiftningen halkar efter på grund av denna teknikutveckling.

Den tidigare, socialdemokratiska regeringen tillsatte två utredningar för att se över barnpornografibrottet och människohandelslagen. Vi socialdemokrater tycker att det är viktigt att se vilka möjligheter som finns att skärpa dessa lagar och att man även ser till att det finns bättre möjligheter till skadestånd till barn och ungdomar som drabbas.

Fru talman! Vi socialdemokrater ställer oss bakom det förslag till ändringar i lagstiftningen om barnpornografibrott som läggs fram i propositionen. Däremot innehåller propositionen inga förslag för att förbättra möjligheterna till skadestånd för barn och ungdomar som blir utsatta för barnpornografibrott. Vi socialdemokrater reserverar oss givetvis mot detta. Enligt vår mening är detta en brist, och regeringen bör snarast återkomma med förslag även i denna del.

Vi socialdemokrater yrkar därmed bifall till reservationen angående skadestånd vid barnpornografibrott.

Anf. 107 ANDREAS NORLÉN (m):

Fru talman! Riksdagen behandlar alltså i dag regeringens förslag om skärpt lagstiftning för att bekämpa barnpornografi. Propositionen har beretts i konstitutionsutskottet, eftersom den innehåller förslag om ändringar i tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen som i sin tur syftar till att möjliggöra förändringar i brottsbalken. KU är det utskott som bereder förslag till grundlagsändringar. Det är därför som den här propositionen har hanterats i KU och inte i justitieutskottet.

Jag kommer i första hand att säga något om grundlagsaspekterna i det här ärendet, medan min partikollega Krister Hammarbergh ska säga något ytterligare om de straffrättsliga aspekterna.

Framställning och befattning med barnpornografi är förfaranden som medför stort lidande för tusentals barn över hela världen. Det är angeläget att den grova brottsligheten kan bekämpas på ett så effektivt sätt som

möjligt, och bra lagstiftning är en grundläggande förutsättning för att brottsbekämpningen ska nå resultat.

Tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen ger det grundläggande ramverket för vår tryck- och yttrandefrihet. Redan den 1 januari 1999 undantogs barnpornografiska bilder från TF:s och YGL:s tillämpningsområden. Men det framgick tydligt av förarbetena att det som man då avsåg att lyfta ut från grundlagarna var sådana bilder som omfattades av då gällande kriminalisering.

I och med att regeringen nu föreslår en utvidgad kriminalisering behöver bestämmelserna i TF och YGL förtydligas så att det klart framgår att det som nu kriminaliseras har undantagits från grundlagarnas tillämpningsområden. Det är framför allt två förändringar som gör att detta förtydligande av grundlagarna krävs: den utvidgade kriminaliseringen av framställande av barnpornografi och den nya gärningsform som i motiven beskrivs som kvalificerat tittande.

När det gäller framställande av barnpornografi, till exempel att fotografera ett barn i ett pornografiskt sammanhang, införs nu en strikt 18-årsgräns. För övriga gärningsformer, till exempel spridande och innehav, gäller även fortsättningsvis att en bild för att vara straffbar måste föreställa en person vars pubertetsutveckling inte är fullbordad eller en person som är under 18 år och det framgår av bilden eller omständigheterna kring bilden att personen är under 18 år. Det är med tanke på omständigheterna högst rimligt att den som tar en pornografisk bild har ansvaret för att förvissa sig om att den som fotograferas är över 18 år. Fotografen ska inte kunna komma undan genom att påstå att han eller hon inte visste hur gammal den avbildade personen var.

När det gäller kvalificerat tittande eller, som det uttrycks i lagtexten, att betrakta en bild som man har berett sig tillgång till är syftet att straffbelägga främst betraktande av barnpornografi på Internet. Om man går in på en webbsida med barnpornografiskt material och tittar på bilderna på skärmen men inte aktivt laddar ned någon bild på sin hårddisk, täcks det med stor sannolikhet inte av dagens straffbestämmelser. Det har diskuterats om till exempel cashfiler som automatiskt sparas ned på hårddisken skulle innebära att brottsligt innehav av bilder uppkommer, men troligen är det inte så. Med tanke på att många konsumerar barnpornografi just via Internet finns det skäl att ge polisen möjlighet att ingripa även i de fallen.

De principiella problem som ett förbud mot kvalificerat tittande ger upphov till är att människor kan börja dra sig för att söka efter lagligt material på Internet, till exempel laglig vuxenpornografi, av rädsla för att träffa på olagligt material. Det är den avvägningen som KU har beaktat särskilt. Informationsfriheten, alltså rätten att söka efter olika slags information, är av grundläggande betydelse i ett fritt samhälle. Man måste därför vara försiktig med att stifta lagar som kan avskräcka människor från att söka efter information. Konstitutionsutskottet menar dock att den föreslagna lagstiftningen innebär en rimlig avvägning mellan intresset att bekämpa barnpornografi och intresset att slå vakt om informationsfriheten. Det är mycket viktigt att motverka barnpornografi, och risken att informationsfriheten naggas i kanten är trots allt begränsad. Därför menar KU att förslaget kan godtas.

Det är också viktigt att framhålla att den som utan att själv söka efter barnpornografi av misstag kommer in på en sida där sådant material finns inte kan straffas. Straffbarhet förutsätter uppsåt att leta efter barnpornografiska bilder.

Slutligen vill jag nämna att regeringen föreslår ett uttryckligt undantag från det straffbara området för bilder som ungdomar under 18 år frivilligt tar av varandra inom ramen för en relation, så kallade relationsbilder. Tidigare har även sådana bilder formellt fallit inom ramen för det straffbara området när det gäller framställande och innehav av barnpornografi. Men nu klargörs att sådana bilder i normalfallet inte är olagliga så länge de inte sprids vidare utanför relationen. Utskottet välkomnar den här undantagsregeln. Det är viktigt att lagstiftningen är kraftfull mot klandervärda beteenden, men det är också betydelsefullt att man inte kriminaliserar sådant som faktiskt inte är straffvärt.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag till beslut. (forts. 12 §)

Prot. 2009/10:121

19 maj

Barnpornografibrottet

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.55 på förslag av andre vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 16.00 då votering skulle äga rum.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 16.00.

10 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 6 maj

KU38 Dialog om samhällets värdegrund

Kammaren biföll utskottets förslag.

AU11 Valfrihetssystem hos Arbetsförmedlingen

Punkt 1 (Avslag på propositionen)

1. utskottet

2. res. (s, v, mp)

Votering:

145 för utskottet

139 för res.

65 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 81 m, 21 c, 22 fp, 20 kd, 1 -

För res.: 107 s, 18 v, 14 mp

Frånvarande: 23 s, 15 m, 8 c, 6 fp, 4 kd, 4 v, 5 mp

Punkt 2

Kammaren biföll utskottets förslag.

CU27 Tillsyn av överförmyndarna

1. utskottet

2. res. (s, v, mp)

Votering:

145 för utskottet

139 för res.

65 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 81 m, 21 c, 22 fp, 20 kd, 1 -

För res.: 107 s, 18 v, 14 mp

Frånvarande: 23 s, 15 m, 8 c, 6 fp, 4 kd, 4 v, 5 mp

11 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

FöU8 Försvarsmaktens personalförsörjning m.m.

Punkt 1 (Propositionens lagförslag)

1. utskottet

2. res. 1 (s, v, mp)

Votering:

145 för utskottet

139 för res. 1

65 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 81 m, 21 c, 22 fp, 20 kd, 1 -

För res. 1: 107 s, 18 v, 14 mp

Frånvarande: 23 s, 15 m, 8 c, 6 fp, 4 kd, 4 v, 5 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU28 Gallring ur belastningsregistret av uppgifter om unga lagöverträdare

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU32 Skärpta straff för allvarliga våldsbrott m.m.

Punkt 7 (Skärpt straffskala för synnerligen grov våldtäkt)

1. utskottet

2. res. 6 (s)

Votering:

144 för utskottet

122 för res. 6

18 avstod

65 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 81 m, 21 c, 22 fp, 20 kd

För res. 6: 107 s, 14 mp, 1 -

Avstod: 18 v

Frånvarande: 23 s, 15 m, 8 c, 6 fp, 4 kd, 4 v, 5 mp

Prot. 2009/10:121

19 maj

Punkt 8 (Översyn av brottsbalken)

1. utskottet

2. res. 7 (v)

Votering:

251 för utskottet

18 för res. 7

15 avstod

65 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 106 s, 81 m, 21 c, 22 fp, 20 kd, 1 -

För res. 7: 18 v

Avstod: 1 s, 14 mp

Frånvarande: 23 s, 15 m, 8 c, 6 fp, 4 kd, 4 v, 5 mp

Punkt 9 (Lagstiftning mot stalkning)

1. utskottet

2. res. 8 (s, v, mp)

Votering:

144 för utskottet

140 för res. 8

65 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 81 m, 21 c, 22 fp, 20 kd

För res. 8: 107 s, 18 v, 14 mp, 1 -

Frånvarande: 23 s, 15 m, 8 c, 6 fp, 4 kd, 4 v, 5 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU33 Förstärkt straffrättsligt skydd mot människohandel

Punkt 1 (Människohandelsbrottet m.m.)

1. utskottet

2. res. 1 (s, v, mp)

Votering:

145 för utskottet

138 för res. 1

66 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 81 m, 21 c, 22 fp, 20 kd, 1 -

För res. 1: 106 s, 18 v, 14 mp

Frånvarande: 24 s, 15 m, 8 c, 6 fp, 4 kd, 4 v, 5 mp

Punkt 10 (Uppehållstillstånd för människohandelsoffer)

1. utskottet

2. res. 3 (v, mp)

Votering:

251 för utskottet

33 för res. 3

65 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 106 s, 81 m, 21 c, 22 fp, 20 kd, 1 -

För res. 3: 1 s, 18 v, 14 mp

Frånvarande: 23 s, 15 m, 8 c, 6 fp, 4 kd, 4 v, 5 mp

Punkt 11 (Skärpt straff för sexköp m.m.)

1. utskottet

2. res. 4 (s, v, mp)

Votering:

143 för utskottet

140 för res. 4

66 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 80 m, 21 c, 22 fp, 20 kd

För res. 4: 107 s, 18 v, 14 mp, 1 -

Frånvarande: 23 s, 16 m, 8 c, 6 fp, 4 kd, 4 v, 5 mp

Punkt 12 (Skadestånd vid sexköp)

1. utskottet

2. res. 5 (s, v, mp)

Votering:

144 för utskottet

138 för res. 5

1 avstod

66 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 81 m, 20 c, 22 fp, 20 kd, 1 -

För res. 5: 107 s, 18 v, 13 mp

Avstod: 1 c

Frånvarande: 23 s, 15 m, 8 c, 6 fp, 4 kd, 4 v, 6 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

Meddelande om inställd votering

Andre vice talmannen meddelade att voteringen *torsdagen den 20 maj kl. 12.00* skulle utgå.

Voteringen kl. 16.00 skulle äga rum enligt tidigare planering.

Anf. 108 HELENA BARGHOLTZ (fp):

Fru talman! Barnpornografi är en växande industri. Enligt Rädda Barnens webbsida finns i Interpols databas ca 10 000–20 000 barn som exploateras på Internet. Av dessa har bara 538 barn från 30 länder identifierats. 75 av dem är svenska.

Vi vet vad det innebär att vara prostituerat barn. Säkert har många av oss läst eller hört någon läsa upp Majgull Axelssons bok *Rosario är död* och vet under vilka fruktansvärda omständigheter ett litet barn kan få leva och utsättas och plågas.

Barnpornografi är dokumenterade sexuella övergrepp på barn. Antalet betalsajter med barnpornografi på Internet har exploderat de senaste åren. I dag finns det stora mängder professionella Internetsidor som säljer material via kontokort. Det är en handel som omsätter astronomiska belopp. Konsumenterna kommer från alla delar av samhället och från hela världen, från alla yrkesgrupper och från alla sociala grupper. Allt som krävs numera är en Internetuppkoppling.

Man har kunnat konstatera att personer som konsumerar barnpornografi inspireras att begå egna övergrepp. För offren utgör bilderna ständiga påminnelser om övergreppen. Vetskapen om att de konsumeras av människor i hela världen är ytterligare ett trauma för offret. Förutom den kränkning som övergreppet innebär är själva dokumenteringen av övergreppet och det faktum att bilderna kan leva ett evigt liv på Internet en ytterligare kränkning av barnets integritet. Därför måste kampen mot barnpornografi prioriteras inom EU.

Trots att svensk och internationell polis har gjort flera stora brottsbekämpande insatser de senaste åren fortsätter efterfrågan på barnpornografi att växa. Det hänger väl ihop med att det är så lätt att komma åt den här typen av material.

Flera stora tillslag har genomförts efter internationella polissamarbeten. Operation Sleipner genomfördes år 2004. Då greps 118 svenskar. Europol arbetar mot barnpornografi. Bland annat ansvarar Europol för Analytical Work Files, som är ett polisiärt samarbete som framgångsrikt har medverkat till att hundratals konsumenter av barnpornografi har gripits.

Det finns en klar koppling mellan barnpornografi och människohandel. Vi har tidigare här i dag diskuterat just människohandelsbrottet. För att framställa nya bilder krävs nya övergrepp. Det finns en ständigt ökande efterfrågan på nytt material.

De barn som utnyttjas hämtas precis som Rosario ofta från fattiga och socialt utsatta miljöer. Bakom varje bild finns en tragik. Det kan vara fråga om barn som utsätts för incest av en närstående, barn som säljs av sina fattiga föräldrar till en rik turist eller barn som bara köps.

Kopplingen mellan barnpornografi och människohandel är tydlig. I takt med att efterfrågan och därmed vinsterna ökar blir produktionen alltmer professionell och cynisk. I tillslaget Operation Koala 2006 identifierade Europol mannen bakom en kommersiell barnpornografisk Internetsida. Under ett års tid såldes barnpornografi varav merparten producerades i mannens studio i Ukraina. Enligt Europol genererade verksamheten ansevärda summor från 2 500 kunder.

Barnpornografi är en oerhört lönsam bransch. Om vi vill bekämpa barnpornografin framgångsrikt måste vi göra den mindre lukrativ. Vid en internationell polisoperation 2004 som kallades Operation Falcon hittades 270 registrerade köp via kontokort, och 2 300 personer från flera olika länder greps. Den absoluta majoriteten av kommersiella barnpornografiska sidor är beroende av att kunderna kan köpa materialet över nätet.

En finanskoalition mot barnpornografi har bildats i Sverige med målet att blockera ekonomiska transaktioner. Gruppen består av Rikskriminalpolisen, banker och andra finansaktörer och Ecpat Sverige. Det är ett föredömligt initiativ.

I USA finns sedan år 2006 ett informationsnätverk som syftar till att förhindra betalningstransaktioner för barnpornografiskt material. Det här initiativet har visat sig vara effektivt. Det har lett till flera polisingripanden. Det finns mycket man kan göra.

Fru talman! Jag vill yrka bifall till förslaget i det utskottsbetänkande som vi nu diskuterar.

Jag vill också säga ett par ord om Socialdemokraternas reservation. Den frågan tittade 2005 års barnpornografiutredning på, och enligt utredningen kan barn som är avbildade på en pornografisk bild ha rätt till skadestånd vid barnpornografibrott enligt gällande lagstiftning. Det finns alltså möjligheter redan i dag. Därför ställer sig utskottet bakom den här bedömningen och avstyrker motionsyrkandet, och det gör jag också.

Anf. 109 INGVAR SVENSSON (kd):

Fru talman! En vacker lördag i maj 1994 steg jag in på Thage G Petersons ämbetsrum här i riksdagen. Thage var då ordförande i konstitutionsutskottet. När jag gick ut därifrån hade vi träffat en överenskommelse om en förändring av barnpornografibrottet.

Fru talman! Bakgrunden var att det under våren 1994 hade uppstått en mediestorm kring barnpornografin. Utskottet avvaktade först en proposition från regeringen, men den kom aldrig eftersom det rådde oenighet inom den dåvarande fyrpartiregeringen. När det stod klart prövade vi frågan om en dispens från niomånadersregeln för ett utskottsinitiativ, men vi erhöll inte nödvändig majoritet eftersom två partier motsatte sig det. Det är krav på hög majoritet för att man ska kunna genomföra en sådan dispens i konstitutionsutskottet.

I den överenskommelse som Thage G Peterson och jag slöt denna lördag ingick att vi skulle lägga fram ett grundlagsförslag som skulle vara vilande till 1998. Huvudpunkten var en kriminalisering av innehav av barnpornografi, men även andra punkter ingick. Överenskommelsen väckte visst uppseende eftersom det var ett regeringsparti som ingick en överenskommelse med ett oppositionsparti. I utskottsbehandlingen slöt ytterligare två partier upp bakom överenskommelsen, nämligen Centerpartiet och Vänsterpartiet.

Syftet med det vilande förslaget till innehavskriminalisering var att varje annan regering skulle tvingas att ta tag i frågan, annars skulle vårt förslag träda i kraft den 1 januari 1999. Vi var mycket väl medvetna om att det fanns lagtekniska brister i förslaget, men vi ansåg det ändå nödvändigt att ta det här initiativet.

Fru talman! Sedan hamnade frågan i en särskild utredning, Barnpornografiutredningen, där jag själv råkade bli ledamot av någon underlig anledning. Det var en sällsam upplevelse. Jag är nu inne på min tionde utredning, men jag har aldrig upplevt något som påminner om Barnpornografiutredningen. Huvudlinjen i utredningens arbete gick ut på att bagatellisera frågan samt att kritisera det vilande förslaget. För min personliga del var det dock mycket nyttigt. Jag tvingades att ta till mig stora delar av vad tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen stod för.

I slutändan lämnade utredningsmajoriteten ett harmlöst förslag. Två socialdemokrater av fyra reserverade sig mot majoriteten och för innehavskriminalisering. Jag hade också en egen relativt lång reservation. Åsiktsskillnaderna var med andra ord stora. Fem och ett halvt parti var emot innehavskriminalisering. Utvecklingen har verkligen visat att problemet inte är bagatellartat.

Fru talman! Den dåvarande regeringen gick på reservanternas linje, och vi fick ett principgenombrott vad gäller innehavskriminalisering från den 1 januari 1999. Vi kristdemokrater välkomnade propositionen, och den fick så småningom en bred majoritet bakom sig även om det fortfarande förelåg motsättningar.

När vi nu genom detta betänkande fortsätter bekämpningen av barnpornografin kan man med den historiska bakgrunden som relief glädjande konstatera att vi i KU nu har lagt fram ett enigt betänkande i frågan så när som när det gäller frågan om skadestånd.

Fru talman! I grunden handlar denna fråga om människans rätt till värdighet. En barnpornografisk bild är utöver själva övergreppet en fortgående kränkning av barn så länge den finns. Därför måste vi fortsätta kampen mot denna företeelse.

Anf. 110 KRISTER HAMMARBERGH (m):

Fru talman! Som har nämnts tidigare, bland annat av Andreas Norlén, innehåller det här betänkandet och den här propositionen huvudsakligen förändringar i brottsbalken. Det är någonting som justitieutskottet normalt sett skulle behandla, men på grund av att det ligger grundlagsändringar här har konstitutionsutskottet behandlat detta.

Övergrepp mot barn tillhör de värre övergreppen som finns. Justitieutskottet har tidigare i dag behandlat ett betänkande som handlar om skärpta straff för våldsbrott över huvud taget. Brott och övergrepp mot barn tillhör definitivt de värre brotten. Det är också någonting som domstolarna nu ska behandla och beakta i större utsträckning när man fattar beslut och när man fäller domar. Sexuella övergrepp mot barn är särskilt kränkande.

Barnpornografi är inget nytt fenomen. Det har funnits länge, men utvecklingen av barnpornografin har exploderat under de senaste åren på grund av det som många tycker är en välsignelse, nämligen teknikens och Internets möjligheter. Men som all annan teknik är den neutral. Både den som vill gott och den som vill ont kan utnyttja den nya tekniken. För den som är pedofil har den inneburit en hel del.

Pedofili är normalt sett väldigt skambelagt ute i samhället. Det finns knappast någon som vill tala om vilken typ av läggning man har. Det som har hänt på Internet är att de som tidigare kände den här skammen nu plötsligt hittar många likasinnade. Det finns både i organiserad och i oorganiserad form, och det finns som strikt kommersiellt organiserad brottslighet där man tjänar pengar på det. Det innebär att många av de människor som har den här läggningen känner att de vågar gå över nästa tröskel och nästa tröskel i och med att de hittar andra.

Det har tittats en hel del på de människor som har den här läggningen och vad som kännetecknar dem. En av de saker som man ofta hittar är att det finns ett samlarbeteende. Man samlar. Man ska ha så mycket som möjligt. Det gör att det här sprids ytterligare. På nätet upptäcker de här pedofilerna att för att få mer måste de ha någonting att dela med sig av. Det skapar ny brottslighet. För att få någonting nytt triggas de många gånger att själva begå ett sexuellt övergrepp mot ett barn, och så produceras nya bilder. I det ligger också det bytesbeteende som finns hos pedofiler. Det gör att allt fler går över trösklar eller murar och grundlägger ett beteende som de flesta av oss anser vara helt förkastligt. Det har blivit ett stort problem. Det var ett problem tidigare också, men det växer.

Den här lagstiftningen görs nu tydligare, precis som har sagts här. Det finns dels utvärderingar av rent praktiska hinder, dels den strikta 18-årsgränsen nedåt. Det har funnits problem när det har gällt att fälla någon som har tagit bilder. Man har helt enkelt försökt att svära sig fri genom att säga att man trodde att den här personen var betydligt äldre än så. Det handlar i regel om flickor, men pojkar är naturligtvis också drabbade. Nu blir den regeln strikt, och precis som Andreas Norlén sade vore det konstigt om inte den som vill ta en pornografisk bild av en som är väldigt ung inte själv ska ha kravet på sig att försäkra om att den här personen är 18 år. Det är en sund och bra förändring av lagstiftningen.

Helena Bargholtz nämnde Interpols arbete med databasen. Det är ett väldigt viktigt arbete. Precis som Helena Bargholtz också nämnde är den största delen av de identifierade barnen från länder som Norge, Sverige, USA, Kanada och i viss mån Tyskland. Det beror inte på att vi har fler pedofiler i de här länderna, utan detta är de länder som polisiärt har börjat arbeta med detta.

Den här databasen är för övrigt utvecklad av en svensk, Anders Persson. Det är en duktig polis som började arbetet på Rikskriminalen och som nu ansvarar för arbetet på Interpol.

Jag har träffat en del av hans kolleger i Ukraina, och anledningen till att jag har velat diskutera med hans kolleger i Ukraina är just att det är ett av de länder som har stora problem med att många av barnen utsätts för övergrepp.

Nu kanske man ska nämna vilka några av dessa länder är. Det tycker jag gott att man kan göra. Ukraina, Ryssland, Vitryssland och Moldavien är en stor del av källänderna i dag när det gäller barnpornografi på nätet. Jag tror att man arbetar väldigt mycket med det här, men det är viktigt att vi försöker föra en dialog om att ha ett mer intensivt polisiärt samarbete också utanför den här lagstiftningen för att vi ska komma åt problemen. Delvis löser vi det genom att vi tar bort den dubbla straffbarheten, för det är ytterligare ett problem när det gäller Internet och spridningen då det är

lätt att flytta en server till ett land där verksamheten inte är straffbar. Det löser vi delvis med den dubbla straffbarheten.

Men för att vi ska komma åt detta krävs att vi har ett fortsatt intensivt arbete, bland annat inom Interpol och Europol och att detta finns med när vi diskuterar inte minst visumliberalisering för de här länderna – för det är en förutsättning för att vi lättare ska kunna öppna gränserna att vi kommer åt en hel del av barnpornografiproblemen, problemen kring trafficking och annat. Det här är en del av komplexet.

Man jobbar i en del av de här länderna med att komma åt enstaka pedofiler, men en stor del av problemen är att de kommersiella intressena går fria. Det har naturligtvis en hel del att göra med strukturen i de här länderna och med den korruption som finns.

Jag tycker att det är viktigt, förutom att vi antar den här lagstiftningen i dag, att vi fortsätter det polisiära samarbetet men också att vi fortsätter att jobba med stödinsatser för att kunna bygga upp strukturer i de här länderna för att komma åt problemen på plats. Även om det inte är våra barn som drabbas är det ändå barn som drabbas. Onekligen är det dessutom på det sättet att en hel del av konsumenterna finns att hitta även här i Sverige. Därför är också den nya regeln när det gäller kvalificerat titande ganska viktig, för det är en del i en möjlighet att kunna fälla någon som ingår och startar ett arbete med det samlarbeteende och det bytesbeteende som en pedofil har.

Det här tror jag är en lagstiftning som definitivt kan ha en dämpande verkan på en utökad brottslighet och kan stoppa ett beteende som sedan leder vidare till en ökad brottslighet och som i slutändan många gånger leder till ett övergrepp för att man måste ha någonting annat att arbeta med.

Det här har varit en viktig fråga för riksdagens tvärpolitiska barngrupp. Jag tror inte att problemet är löst med det här, och jag tror att vi tyvärr under många år framöver kommer att vara tvungna att titta på den lagstiftning som finns när det gäller ny teknik, därför att nya problem hela tiden kommer att uppstå. Men det är en oerhört viktig fråga, och det är dags och tid att bromsa nu. Den här propositionen känns som ett steg i rätt riktning, men jag tror att vi så småningom kommer att vara tvungna att gå vidare.

Anf. 111 JOHAN LINANDER (c):

Fru talman! Jag måste börja med att säga att den lagstiftning som vi har i dag och som vi nu tänker förändra ger en möjlighet att skildra barn pornografiskt. Den ger den möjligheten bara barnet är fullt pubertetsutvecklat och den som skildrar övergreppet ser till att inte veta hur gammalt barnet är. Jag tycker att detta utgår från en mycket märklig syn på barn. Skulle en fullt pubertetsutvecklad 15-åring vara mindre skyddsvärd än en inte fullt pubertetsutvecklad 15-åring? Så är faktiskt den nuvarande lagstiftningen uppbyggd. Det är konstigt att den kroppsliga utvecklingen skulle göra barnet mindre skyddsvärd mot det övergrepp som det innebär att bli skildrad i en pornografisk bild.

Det är ganska logiskt, tycker jag, att den som gör pornografiska skildringar inte ska kunna hävda att han inte visste att personen som skildrades var under 18 år. Den som vill göra den här typen av pornografiska skildringar får väl helt enkelt se till att ta reda på hur gammal personen

är, att han eller hon är över 18 år. Det är något som vi i Centerpartiet har argumenterat för i många år, och därför känns det extra skönt nu att vi faktiskt ändrar lagen på det här sättet.

Den andra viktiga förändringen som finns i propositionen och som jag vill lyfta upp är att den som köper sig tillgång till barnpornografi utan att själv lagra bilderna också ska kunna dömas för barnpornografibrott. Den tekniska utvecklingen har gjort att den som så vill kan ha fri tillgång till skildringar av den här typen av övergrepp på barn utan att egentligen själv inneha bilderna. Den här lagändringen gör alltså att även den här möjligheten att köpa sig tillgång till skildringar av övergrepp på barn kriminaliseras.

Vi får inte glömma bort, och det är grunden i hela den här lagstiftningen, att efterfrågan på barnpornografi är grunden för övergreppen på barn. Den svenske man – eller kvinna, men det är väl oftast män – som betalar för att titta på sexuella övergrepp på barn finansierar nya övergrepp på barn. Det här sker, precis som Krister Hammarbergh sade, till största delen i andra länder, men det sker även i Sverige tyvärr, och vi måste göra allt vi kan för att minska efterfrågan på att konsumera skildringar av övergrepp på barn. Detta är ett steg på vägen. Det innebär så klart inte att de här övergreppen kommer att sluta, tyvärr inte. Övergreppen kommer att fortsätta. Så länge det finns en efterfrågan på att betrakta sexuella övergrepp på barn kommer det att fortgå. Så är det tyvärr. Efterfrågan kommer att styra utbudet.

Vi tar ett litet steg i rätt riktning med den här lagstiftningen. Vi kanske borde ha gjort det ännu tidigare, men nu får vi den på plats, och det känns väldigt bra.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 20 maj.)

13 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades

Framställningar

2009/10:RRS28 Riksrevisionens styrelses framställning om styrningen inom arbetsmarknadspolitiken

2009/10:RRS30 Riksrevisionens styrelses framställning om sammanslagningar av myndigheter

Redogörelser

2009/10:RRS29 Riksrevisionens styrelses redogörelse om regeringens försäljning av Vasakronan

2009/10:RRS31 Riksrevisionens styrelses redogörelse om klassificering av kurser vid universitet och högskolor

Motioner

med anledning av prop. 2009/10:167 Kemikalietillsynen

2009/10:MJ13 av Tina Ehn (mp)

med anledning av prop. 2009/10:212 Ny gränsälvsoverenskommelse med
Finland
2009/10:MJ12 av Anders Ygeman m.fl. (s)

Prot. 2009/10:121
19 maj

Utrikesutskottets betänkande
2009/10:UU14 Att möta globala utmaningar – om samstämmighet för
utveckling

Socialförsäkringsutskottets betänkande
2009/10:SfU18 Åtgärder mot familjeseparation inom migrationsområdet

Kulturutskottets betänkanden
2009/10:KrU12 Avveckling av inkomstgarantier för konstnärer
2009/10:KrU13 Statligt stöd till riksdagspartiernas kvinnoorganisationer

14 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställdes

den 19 maj

2009/10:381 Jobb- och utvecklingsgarantin

av *Monica Green* (s)
till arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin (m)

2009/10:382 ROT-avdraget och skattekontrollen

av *Raimo Pärssinen* (s)
till finansminister Anders Borg (m)

2009/10:383 Förmaksflimmer och jämlik vård

av *Per Svedberg* (s)
till socialminister Göran Hägglund (kd)

2009/10:384 Åtgärder mot regionala klyftor

av *Peter Hultqvist* (s)
till näringsminister Maud Olofsson (c)

2009/10:385 Palestinsk statsbyggnad

av *Peter Hultqvist* (s)
till utrikesminister Carl Bildt (m)

2009/10:386 Jämställda arbetsplatser

av *Monica Green* (s)
till integrations- och jämställdhetsminister Nyamko Sabuni (fp)

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabb-
protokoll tisdagen den 25 maj.

15 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 19 maj

2009/10:814 Tillgänglighet till socialkontor

av *Elina Linna* (v)

till statsrådet Maria Larsson (kd)

2009/10:815 Tillgänglighet i vården

av *Elina Linna* (v)

till socialminister Göran Hägglund (kd)

2009/10:816 Sjuklönkostnader i mindre företag

av *Marie Engström* (v)

till näringsminister Maud Olofsson (c)

2009/10:817 Långa betalningstider

av *Marie Engström* (v)

till finansminister Anders Borg (m)

2009/10:818 Skatt på bensin

av *Peter Hultqvist* (s)

till finansminister Anders Borg (m)

2009/10:819 Greklands pensionsålder

av *Ameer Sachet* (s)

till statsminister Fredrik Reinfeldt (m)

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 25 maj.

16 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmäldes att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 19 maj

2009/10:788 Åtgärder mot ökad förekomst av barnaga

av *Birgitta Eriksson* (s)

till statsrådet Maria Larsson (kd)

2009/10:807 Arbetslösheten i Gävleborg

av *Raimo Pärssinen* (s)

till arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin (m)

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 25 maj.

Förhandlingarna leddes
av förste vice talmannen från sammanträdet början till och med 5 §
anf. 32 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med 6 § anf. 68 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till och med 8 § anf. 97 (delvis) och
av andre vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

ANNALENA HANELL

/Eva-Lena Ekman

Innehållsförteckning

1 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	1
2 § Hänvisning av ärende till utskott	2
3 § Anmälan om inkomna faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen	2
4 § Förnyad bordläggning.....	2
5 § Försvarsmaktens personalförsörjning m.m.	3
Försvarsutskottets betänkande 2009/10:FöU8	3
Anf. 1 PETER JONSSON (s).....	3
Anf. 2 GUNILLA WAHLÉN (v)	4
Anf. 3 PETER RÅDBERG (mp).....	9
Anf. 4 KARIN ENSTRÖM (m)	11
Anf. 5 PETER JONSSON (s) replik	13
Anf. 6 KARIN ENSTRÖM (m) replik	14
Anf. 7 PETER JONSSON (s) replik	14
Anf. 8 KARIN ENSTRÖM (m) replik	15
Anf. 9 PETER RÅDBERG (mp) replik	15
Anf. 10 KARIN ENSTRÖM (m) replik	15
Anf. 11 PETER RÅDBERG (mp) replik	16
Anf. 12 KARIN ENSTRÖM (m) replik	16
Anf. 13 GUNILLA WAHLÉN (v) replik.....	17
Anf. 14 KARIN ENSTRÖM (m) replik	17
Anf. 15 GUNILLA WAHLÉN (v) replik.....	17
Anf. 16 KARIN ENSTRÖM (m) replik	18
Anf. 17 STAFFAN DANIELSSON (c)	18
Anf. 18 PETER JONSSON (s) replik	22
Anf. 19 STAFFAN DANIELSSON (c) replik	22
Anf. 20 PETER JONSSON (s) replik	23
Anf. 21 STAFFAN DANIELSSON (c) replik	23
Anf. 22 PETER RÅDBERG (mp) replik	24
Anf. 23 STAFFAN DANIELSSON (c) replik	24
Anf. 24 PETER RÅDBERG (mp) replik	25
Anf. 25 STAFFAN DANIELSSON (c) replik	25
Anf. 26 GUNILLA WAHLÉN (v) replik.....	26
Anf. 27 STAFFAN DANIELSSON (c) replik	26
Anf. 28 GUNILLA WAHLÉN (v) replik.....	27
Anf. 29 STAFFAN DANIELSSON (c) replik	27
Anf. 30 ALLAN WIDMAN (fp).....	27
Anf. 31 PETER JONSSON (s) replik	30
Anf. 32 ALLAN WIDMAN (fp) replik.....	31
Anf. 33 PETER JONSSON (s) replik	32
Anf. 34 ALLAN WIDMAN (fp) replik.....	32
Anf. 35 PETER RÅDBERG (mp) replik	33
Anf. 36 ALLAN WIDMAN (fp) replik.....	33
Anf. 37 PETER RÅDBERG (mp) replik	34
Anf. 38 ALLAN WIDMAN (fp) replik.....	34

Anf. 39	GUNILLA WAHLÉN (v) replik	35
Anf. 40	ALLAN WIDMAN (fp) replik	35
Anf. 41	GUNILLA WAHLÉN (v) replik	36
Anf. 42	ALLAN WIDMAN (fp) replik	36
Anf. 43	ELSE-MARIE LINDGREN (kd)	37
Anf. 44	PETER RÅDBERG (mp) replik	39
Anf. 45	ELSE-MARIE LINDGREN (kd) replik	39
Anf. 46	PETER RÅDBERG (mp) replik	40
Anf. 47	ELSE-MARIE LINDGREN (kd) replik	40
Anf. 48	Försvarsminister STEN TOLGFORS (m)	41
Anf. 49	PETER JONSSON (s) replik	45
Anf. 50	Försvarsminister STEN TOLGFORS (m) replik	46
Anf. 51	PETER JONSSON (s) replik	46
Anf. 52	Försvarsminister STEN TOLGFORS (m) replik	47
Anf. 53	PETER RÅDBERG (mp) replik	47
Anf. 54	Försvarsminister STEN TOLGFORS (m) replik	48
Anf. 55	PETER RÅDBERG (mp) replik	49
Anf. 56	Försvarsminister STEN TOLGFORS (m) replik	49
Anf. 57	GUNILLA WAHLÉN (v) replik	50
Anf. 58	Försvarsminister STEN TOLGFORS (m) replik	50
Anf. 59	GUNILLA WAHLÉN (v) replik	51
Anf. 60	Försvarsminister STEN TOLGFORS (m) replik	51
Anf. 61	ROLF K NILSSON (m)	52
Anf. 62	PETER JONSSON (s) replik	54
Anf. 63	ROLF K NILSSON (m) replik	55
Anf. 64	PETER JONSSON (s) replik	55
Anf. 65	ROLF K NILSSON (m) replik	56
Anf. 66	ANNICKA ENGBLOM (m)	56
Anf. 67	NINA LARSSON (fp)	58
	(Beslut fattades under 11 §.)	60

6 § Gallring ur belastningsregistret av uppgifter om unga

lagöverträdare 60

	Justitieutskottets betänkande 2009/10:JuU28	60
Anf. 68	KERSTIN HAGLÖ (s)	60
Anf. 69	INGER DAVIDSON (kd)	62
	(Beslut fattades under 11 §.)	63

7 § Skärpta straff för allvarliga våldsbrott m.m. 63

	Justitieutskottets betänkande 2009/10:JuU32	63
Anf. 70	THOMAS BODSTRÖM (s)	63
Anf. 71	LENA OLSSON (v)	66
Anf. 72	MEHMET KAPLAN (mp)	68
Anf. 73	KRISTER HAMMARBERGH (m)	70
Anf. 74	MEHMET KAPLAN (mp) replik	74
Anf. 75	KRISTER HAMMARBERGH (m) replik	74
Anf. 76	MEHMET KAPLAN (mp) replik	75
Anf. 77	KRISTER HAMMARBERGH (m) replik	75
Anf. 78	JOHAN LINANDER (c)	76
Anf. 79	LENA OLSSON (v) replik	78

Anf. 80 JOHAN LINANDER (c) replik.....	79
Anf. 81 LENA OLSSON (v) replik.....	79
Anf. 82 JOHAN LINANDER (c) replik.....	80
Anf. 83 HELENA BARGHOLTZ (fp).....	80
Anf. 84 MEHMET KAPLAN (mp) replik	82
Anf. 85 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik	83
Anf. 86 LENA OLSSON (v) replik.....	83
Anf. 87 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik	83
Anf. 88 LENA OLSSON (v) replik.....	84
Anf. 89 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik	84
Anf. 90 OTTO VON ARNOLD (kd)	84
Anf. 91 LENA OLSSON (v) replik.....	86
Anf. 92 OTTO VON ARNOLD (kd) replik.....	87
Anf. 93 LENA OLSSON (v) replik.....	87
Anf. 94 OTTO VON ARNOLD (kd) replik.....	87
(Beslut fattades under 11 §.)	87
8 § Förstärkt straffrättsligt skydd mot människohandel	88
Justitieutskottets betänkande 2009/10:JuU33.....	88
Anf. 95 THOMAS BODSTRÖM (s)	88
Anf. 96 LENA OLSSON (v).....	90
Anf. 97 MEHMET KAPLAN (mp)	91
Anf. 98 JOHAN LINANDER (c).....	91
Anf. 99 LENA OLSSON (v) replik.....	94
Anf. 100 JOHAN LINANDER (c) replik.....	94
Anf. 101 LENA OLSSON (v) replik.....	95
Anf. 102 JOHAN LINANDER (c) replik.....	95
Anf. 103 ULRIKA KARLSSON i Uppsala (m).....	96
Anf. 104 HELENA BARGHOLTZ (fp).....	98
Anf. 105 INGER DAVIDSON (kd).....	100
(Beslut fattades under 11 §.)	102
9 § Barnpornografibrottet	103
Konstitutionsutskottets betänkande 2009/10:KU34	103
Anf. 106 PHIA ANDERSSON (s)	103
Anf. 107 ANDREAS NORLÉN (m).....	103
(forts. 12 §).....	105
Ajournering.....	105
Återupptagna förhandlingar	105
10 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 6 maj	105
KU38 Dialog om samhällets värdegrund	105
AU11 Valfrihetssystem hos Arbetsförmedlingen	105
CU27 Tillsyn av överförmyndarna.....	106
11 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde.....	106
FöU8 Försvarsmaktens personalförsörjning m.m.	106
JuU28 Gallring ur belastningsregistret av uppgifter om unga lagöverträdare	106
JuU32 Skärpta straff för allvarliga våldsbrott m.m.	106
JuU33 Förstärkt straffrättsligt skydd mot människohandel.....	107

Meddelande om inställd votering	108	Prot. 2009/10:121
12 § (forts. från 9 §) Barnpornografibrottet (forts. KU34).....	109	19 maj
Anf. 108 HELENA BARGHOLTZ (fp).....	109	
Anf. 109 INGVAR SVENSSON (kd)	110	
Anf. 110 KRISTER HAMMARBERGH (m).....	111	
Anf. 111 JOHAN LINANDER (c)	113	
(Beslut skulle fattas den 20 maj.)	114	
13 § Bordläggning.....	114	
14 § Anmälan om interpellationer.....	115	
15 § Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	116	
16 § Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	116	
17 § Kammaren åtskildes kl. 16.37.....	117	

